פרשת **כי תצא** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתס"ה שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים

במנוחה והשקט שקוע בהרהורים ישב לו הסוחר העשיר במרכבתו הדוהרת כשפניו מועדות אל עבר העיר לייפציג כדי להגיע ליום השוק שמתקיים שם מידי שנה בשנה וכל עשירי ואצילי הסביבה נטלו חלק בה.

יום השוק הגיע, והעשיר קנה כמות גדולה של סחורה, ונתן לאחד מהנערים הסבלים שיביאו את חבילותיו אחריו לביתו, והוא נסע לפניו.

כשהגיע הנער אל הסוחר לביתו הניח את חבילתו ובא לבקש את שכר טרחתו, טיפות זיעה נטפו מעל פניו המיוגעות, נענה אליו העשיר ואמר לו כי אין זו הסחורה שלו וכי טעה והביא חבילה אחרת במקומה.

הנער הביט בו בתימה ושאלו: מנין לך זאת, הרי עדיין לא ראית את החבילה המונחת בחוץ, אמר לו הסוחר, על פניך ניכר שהזעת והתאמצת לשאת את חבילתי, ואילו החבילה שלי הרי היתה קלה, ולא היית צריך להזיע ולהתאמץ כדי לשאת אותה.

משל זה ידוע בשם המגיד מדובנא ועליה אמר הרה"ק מקאצק שהוא אחד משלושת המשלים שלו אשר אמר ברוח הקודש.

והנמשל הוא, שהקב"ה אומר לישראל (ישעי' מג כב) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, דהלא אם היית קורא לה', לא היית מתאמץ כל כך בלימוד התורה ושמירת המצוות, וכפי שנאמר (במדבר כג כא) "ולא ראה עמל בישראל" דישראל בני העליה אינם מרגישים עמל וטירחה בלימוד התורה.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "ואתה עיף ויגע", שאם התורה והמצוות בא להאדם ע"י טירחה וקשה לו לקיימם, אזי סימן הוא "ולא ירא אלהים", שאינו לומד תורת ה' ביראה טהורה, כי חבילתו של הקב"ה קלה היא, כדכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

ודבר זה צריך להיות לנו נר לרגלינו שתורת ה' הינה מתוקה מדבש ונופת צופים, וכאשר מרגישים את הטעם בלימוד, אין מרגישים בעייפות, ואם ח"ו עייפים ויגעים אז מוכח שאין לומדים תורה לשמה, והחלפנו את הסחורה, דהרי טוב סחרה מכל סחורה, ולא קשה לקיימה. ועל זה תפילתינו שגורה בפינו בכל יום ויום בברכת התורה "והערב נא ה' אלוהינו את דברי תורתך בפינו", שיהיו דברי התורה ערבים ומתוקים לנו, כלומר שנזכה ללמוד תורה באהבה וביראה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
פינת יקרת ..... ו
זכרון יהושע ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיטא כהלכה ..... ט
לשכת הסת"ם ..... י
הילולא דצדיקיא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שיחתו ..... יג
פשוטלהן פלכים ..... יד
דברי תורה קודש ..... טו

אגרת פרק ב'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

כיון דחלק אלוק ממעל שבאיש ישראל אינו נפגם לעולם, ע"כ בנקל לו לשוב בתשובה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. איתא בזוהר חק' (זוהר"ח עב ע"א) **דקאי על מלחמת היצר.** ולכאורה אינו מובן, וכי מיד כשיצא ללחום יתן ה' בידו את היצר הרע, והלא כמה יגיעות צריך האדם ליגע על זה. ויובן בהקדם דברי הראשונים **שעיקר התשובה היא קבלת הלב בקבלה אמתית שלא ישוב עוד לכסלה, ויקבל על עצמו מהיום והלאה לעשות את כל מצות ה' ואז מיד נחשב כצדיק גמור,** וכמו שפסק הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"כ) שהפנימיות של ישראל הוא רק טוב ויצרו הוא שתקפו, **ואפילו אם ירבה לחטוא, אעפ"כ עדיין אינו נוגע לחלק אלקי השוכן בקרבו,** וכמאמר חז"ל (סנהדרין מד.) "אף על פי שחטא ישראל הוא", וכיון שמקבל עליו לעשות טוב מעורר בכח הרצון והחשק הזה את חלק הפנימיות אשר בקרבו להתגלות ולהוציאו מכח אל הפועל. וזה ביאור הכתוב: **"כי תצא למלחמה"** כשתכין את עצמך ותצא ללחום נגד היצה"ר, **"ונתנו ה' אלקיך בידך"**, הכתוב מבטיחך שיתן את החלק השוכן בקרבך, **"בידך"** ברשותך (עי' רש"י במדבר כא, כו) ויגלה אותו לעיניך, ולא עוד אלא: **"ושבית שביו"** שתזכה לתשובה מאהבה והעבירות ייהפכו לזכיות.

ישמח ישראל

בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זללה"ה

הזוכר כי אין בכח עצמו כלום, והכל מכח הבוי"ש ניצול מליפול בנסיונותיו

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. הלשון "ושבית שביו" צריך ביאור. ונראה שבא הכתוב לרמז שאם האדם שם מבטחו בה', **וכשיוצא למלחמה ומנצח, יודע הוא שאין זה כוחו ועוצם ידו כי אם לה' הישועה אשר עוז בידו וגבורה בימינו,** וכענין שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ל, ב): "ולא שמחת אויבי לי" שהשמחה בעת ניצוח האויבים לא היתה 'לי' כחי ועוצם ידי, רק הלל והודיה להשי"ת, **או אז שומרים אותו מלמעלה שיהיה טהור עינים מראות ברע ולא יכשל בדבר עבירה.** וזהו שאמר: "כי תצא למלחמה ונתנו ה' אלקיך ושבית שביו" צריך אתה לדעת שכל הנצחון והשבי הוא **'שביו' של השי"ת,** ואז תשמר מכל רע. **אבל אם יפנה לבבך "וראית בשביה" שביה ולא שביו, שתחשוב שידך רמה, ולא ה' פעל כל זאת, אז עבירה גוררת עבירה, להכשל בראות העין ובחמדת הלב.**

פנים יפות

חודש אלול יכולין לתקן כל ימות השנה ולכן נרמז ב'ירח ימים', שהוא ירח הכולל כל הימים

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. "ירח ימים" הוא לכאורה כפל לשון, ולא היה צריך לומר אלא "ירח' ותו לא. ונראה, דהנה איתא בגמרא (כתובות נז.) **"נותנין לבתולה שנים עשר חודש", ואמרו חכמי המוסר שהוא רמז על חודש אלול שמזלו בתולה, שאם שב האדם אל ה' בכל לבבו, אזי בימים אלו היכולת בידו לתקן את כל אשר חטא במשך כל ימות השנה.** "והנה, ידוע דימים אשר אין בהם חפץ לא יחשבו במספר ימיו, **ועל ידי שמתקן בחודש אלול כל מעשיו שבכל ימות השנה נותנין לו כל י"ב חודש.** והיינו דאמרו רז"ל בלשון קדשם ברמז: "נותנין לבתולה י"ב חודש".

והנה, בשל"ה הק' מבואר שהפסוק **"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" רומז על חודש אלול, שצריך לתקן בדמעות על אשר נתרחק מהקב"ה** (אביה, ומכנסת ישראל אמה) **במשך כל ימות השנה.** ולפ"ז י"ל דהיינו דקרי ליה "ירח ימים" חודש שהוא שנה, על דרך דכתיב (ויקרא כה, כט) **ימים** תהיה גאולתו", דהיינו שנה (עיי"ש בפירש"י) **הוא חודש אלול שכלול בו כל ימות השנה.**

ערוגת הבושם

רק ע"י ענוה ושפלות ברך יתירה יזכה להדבק בצדיקים ולהיות מחובר לטהור טהור

השמר בנגע הצרעת לשמור מאוד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים וגו'. תיבת 'מאוד' היא לכאורה אך למותר, כמו גם אריכות הלשון: "הכהנים הלוים" וגו', היא לכאורה אך למותר, וכן "השמר וגו' לשמור וגו' ולעשות". ויש לומר על דרך אמרם ז"ל שהנגעים באים בעון גיאות (ערכין טז.) וזהו: **"השמר בנגע הצרעת"**, רצ"ל, כשתרצה להשמר מזה, תראה **"לשמור מאד"** להיות מאד מאד עניו ושפל רוח. מאד בגימטריא מ"ה המורה להכנעה וענוה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות טז, ז) "ונחנו מה", וגם ע"ד אמרם ז"ל (אבות ד, ד) מאד מאד הוי שפל רוח" וכו'. והוסיף הכתוב ואמר: **"ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלווים"**, היינו, **כי על ידי ענוה יתירה אפשר לו להדבק בתלמידי חכמים, הצדיקים אשר הם המה הכהנים העובדים ונלוים לה' ית"ש, ועל ידי זה נעשה מחובר לטהור וטהור הוא** (עי' כלים יב, ב).

משמרת איתמר (ועיע"ש)

תורה

ליגרם אינש וחדר ליסבר, וישוב בתשובה על עוונתיו ועי"ז יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה כו'. יתבאר על פי דבריהם ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש וחדר ליסבר,** והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש "**שמור**" שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, "**ושמעת**" היא (אח"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) כי **מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי החכנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתחזים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה לחבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: "**אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת**". וצריך ביאור.

ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינו' בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מייגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותום', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: "**אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת**", היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. נתייסד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה הענין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף וחולך תמיד ולא ח"ו פוחת וחולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יהזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך כו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל מענש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, ב). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, '**וסקלתו באבנים**', המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשיעם בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' 'עשה לך שרף' **שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות להש"י**), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** (ע"ד דאי' בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויהיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (לקוטים שובבי"ם)

תפילה

שיהיו עונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה 'את הברכה' את הברכות, שאנחנו אומרים כל יום 'אשר תשמעו' שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' 'אל מצות ה' אלקיכם', זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם,

[ובענין זה ראה לשון הזה"ק פר' עקב (דף רע"א): פַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פֻּתְחָא וּפִתְחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מְמָנָא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פִּתְחִין. וּמַכְרְזֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ הוֹרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, **דָּא הוּא הוֹרוֹנָא בְּקִיּוּמָא כַּדְקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בְּרָכָה דְּאָתְיבוּ עָלַיְיהּ אָמֵן. דְּכָל בְּרָכָה דְּאָתְיבוּ עָלַיְיהּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא כַּדְקָא יָאוּת,** עכ"ל הזה"ק].

עטרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז **'כ"י א"ם'** – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – **'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם'** ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה **'לשכנו'** יתברך **'תדרשו'** ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו **'ובאת שמה'** שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו **'לשכנו תדרשו'** לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד **'ובאת שמה'**, וכבר כתיב 'וצדיק (אחד) יסוד עולם' [היינו ע"ד אמז"ל (חגיגה יב:) 'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם], (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) **אז יבנה** בהמ"ק במהרה בימינו **'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם'**, ואז תזכו **'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם'**, כמו שאחז"ל 'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים' כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) **'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום'** רק **'איש'** יעשה **'כל הישר בעיניו'** יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעורים הביטו וכו'**, וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, **'אם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'**. אִם תִּבְעוּן בָּעוּתְכוֹן בְּצִלּוֹ כַּמָּה כַּלְכָּא קַדִּישָׁא, **'בְּעָיוּ'**, צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, וְתוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. **'אֲתָיוּ'**, **כְּמַאן דְּזַמִּין לְקַבְּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'כֹּה אָמַר' וְגַם לַיְלָה', קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ. זְמָאה עַמָּא קַדִּישָׁא, דְּמָארֵיהוֹן בָּעֵי עֲלוֹן, וְקָרָא לוֹן לְקָרְבָּא לוֹן לְנַבֵּיהּ**, עכ"ל הזה"ק יעו"ש.

[פי': 'אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'. אִם תְּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בְּעָיוּ', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אֲתָיוּ' – כְּמִי שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'כֹּה' וְגַם לַיְלָה' קָרָא וְאָמַר 'אֲתָיוּ'. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו].

הרי כמה כרוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דחיינו סיוע שנקרא יד, וחיינו הרחורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרחורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרחורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאוצר חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. יבואר ע"ד משל אם המלך שובה ומסר את השבוי לשר השבויים והוא מוציא חפשי, אין מרד גדול מזה, רק עליו להחזיק בשביה ולהוסיף שבי על שבי ומאסר על מאסר לשבויי המלך כדי לשמרם היטב שלא יברחו, כך אם האדם יוצא למלחמה אין בכחו לשבה היצה"ר כי בשר לא ישבה לנורא, רק הבא טהר מסייעו השי"ת, א"כ מרד גדול הוא שיוציאהו האדם לחפשי רק האדם צריך להוסיף שבי על שבי לאשר שבה המלאך כדי לשמרו, והיינו כי תצא למלחמה וגו' ונתנו ה"א כי הבא לטהר מסייעין לו, אבל בכחך אי אפשר א"כ הוא שבויי של המלך מ"ה, ע"כ אתה מוזהר ושבית שביו של הקי"ת, דהיינו להחזיק אותו בשבי ולהוסיף שבי על שבי.

(ישמח משה)

☆

כי תצא למחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך וגו'. ולכאורה הול"ל וימסרנו, ונ"ל עפ"י ששמעתי ממוזלה"ה שפי' מאמרם יגעתי ומצאתי תאמין, דבי אלו סותרים אהדדי דמציאה בא בהסח הדעת ולא ביגיעה, אבל הענין דאם האדם מיגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב אחרי זה יבין וישכיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלוקים בקרבו, וז"ש יגעתי ואח"ז מצאתי בהסח הדעת תאמין ע"כ, וכן הענין נגד היצה"ר אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך, אם שתעלה חרס בידך, שוב אחר שתעשה את שלך אז ונתנו ה"א בידך, בבחי' נתינה ומתנה וחי לא יעזבנו.

(ויטב לב)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. ונראה עפ"י המבואר בבני יששכר כי בעת שישראל עושים מצות ומעש"ט ירד הטוב על כל פנים שגם אוה"ע יהנו מהטוב, ולהיפוך בעת שישראל עושים ח"ו עבירות תבא הרעה על כל פנים, א"כ האיך יכולים להמשיך רק רע לשונאי ישראל והו ע"י עבירה לשמה, שהכוונה הוא טוב לישראל וע"י המעשה העבירה רעה תבא עליהם, והנה ידוע מספהי"ק אשר עבירה מכונה בשם יציאה, וזהו ביאור הכתוב כי תצא היינו שתעשה עבירה, אבל כוונת העבירה תהי' למלחמה על אויביך כשתצטרך ללחום את שונאי ישראל וכונתך תהי' לשמים, אז ונתנו ה' אלוקיך בידך כי גדולה עבירה לשמה, ובכח סגולתה המה יפלו ואתה תעמוד ושבית שביו.

(קדושת יו"ט)

☆

כי תצא למחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך וגו'. יובן עפי"ד הרה"ק מקאזניץ לפרש מה שאמר המלאך ליעקב שלחני כי עלה השחר א"ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו, כי הנה תכלית בריאת היצה"ר בעולם שיסית האדם לחטוא, והאדם ילחם כנגדו, כי אז יתעלה האדם ויושלם וזאת תכליתו לבלתי שמוע אליו, וכאשר ינוצח יאמר שירה כי פעל להשלים האדם, ומיום בריאת העולם לא נמצא איש כיעקב הולך תמים ולוחם עם היצה"ר ויוכל לו, ואז הגיע זמן היצה"ר לומר שירה להשלים כוונת הבורא אשר בראו ואמר שלחני להודות להי' ע"כ, וזש"ה כי תצא למלחמה היינו מלחמה היצר, ונתנו ה"א בידך, הלא תדע

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

אם אנו נלחם מלחמות ה' המתחדשת בכל דור, יהיה שכרינו שיתן בידינו את השטן במלחמה האחרונה שלפני הגאולה שלימה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. צריכים לצאת למלחמה תמיד מחדש אמר לי ידי"נ הרב החסיד הנכבד מו"ה אלחנן רוטשילד, בשם מרן יואל טייטלבוים (שליט"א) אבדק"ק סאטמאר לפרש הפ' כי תצא למלחמה, ויל"ד הול"ל כי תלחום או לשון אחר. ואמר מרן, **דהנה כל זמן שישראל הם בגלות, צריכים הם לצאת למלחמה תמיד מחדש, כי כל עוד שנצחו שונא אחד, מיד קם עליהם שונא אחר, כמו שאנו אומרים שלא אחד בלבד עמד עלינו וכו' אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו וכו'. אבל לעתיד לבוא בשעת האולה שעתידה לבא במהרה דידן בעזה"י יהי' מלחמה האחרונה, והבוית"ש ברוב רחמיו וחסדיו יתן אויבינו בידינו לחלוטין, שלא נהי' צריכים ללחום עוד.** וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, היינו בזמן הגלות הנך צריך לצאת תמיד מחדש על אויביך, ועל זה בא המדרש ומוסיף **אם אתה תעשה כל האמור בענין, שתעשה רצונו של מקום, לסוף הוא נותן אותו בידיך, ר"ל שימסור הקב"ה את האויב בידך לגמרי אבי"ר.**

בית אולפנא (ה"א עמ' ס"ט)

כי בזה שבית שביו של היצה"ר עצמו, כי זה רצונו שתוכל לכבשו שבזה יושלם עבודתו שלכך נברא, וזהו מה שפירשיי לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ר"ל מה שנוגע להיצר הרע לעצמותו כי ברצונו הוא אשר האדם יתגבר עליו.

(עצי חיים)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך. יבואר בהקדם מ"ש בבני ישששכר אהא דאיתא בספר יצירה שחודש אלול הוא כנגד יד שמאל בנפש, והענין כי אמרו חז"ל דתשובה מהני רק לישראל ולא לאוה"ע והנה הגוים תמהים ושואלים דאם תשובה מהני יהיו כל אנפין שוין, אבל התי' משום דישראל נקראים בנים למקום והקב"ה למו אב, אבל לאוה"ע נקרא מלך וקי"ל אב שמח על כבודו כבודו מחול ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והנה אמרו חז"ל תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו והכוונה קרובים ממש בקרבות עמוסים מני בטן כביכול בנים ממש, ולזה חודש אלול שהוא מיוחד לתשובה מכוון נגד יד שמאל שמיוחד לתפילין כי ע"י מצות תפילין אנו מעוררים תפילין דמארי עלמא ומשם יראו הכל שאנו בנים למקום וממילא תשובה מועיל לישראל ע"כ, וז"ש כי **תצא** למלחמה על אויבך, שיעמדו עליך הגוים ותצטרך לבטל טענתם מדוע מועיל תשובה רק לישראל ולא לאוה"ע, ונתנו ה"א בידי"ך היינו שתשיב להם תשובה דמכח תפילין שמניחין על היד שמוכח שיש לנו דין בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

(ברך משה)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. איתא בספרי על אויבך כנגד אויבך ונתנו ה"א בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שהי אלקיך נותנו בידך, ויבואר ע"פ שאמרו חז"ל כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו דכתיב וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, וביאר הצל"ח בטעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא שתפלל שם קנה איכות קדושה ושוב כשמתפלל פעם שנית קדושת המקום מסייע לו שתוקבל תפלתו ע"כ, ובעצי חיים כתב לפרש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ופירשיי וכן תעשו לדורות, היינו אותה השראת השכינה שהיה במשכן ע"י משה רבינו שהוריד השכינה לשם ע"י מעשיו ותפלותיו, וכן תעשו לדורות שהמקום ההוא יקנה איכות קדושה ושארית לנצח לדורות עולם ע"כ, ומעתה יתבאר לן דרישה הספרי דהנה על פסוק זה כי תצא למלחמה על אויבך ביאר בזוהר חדש שמרמז על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של איש הישראלי, ולזה דרש אם עשיית כל האמור בענין, ירמוז על בחינת וכן תעשו, דהיינו שתעשה במלחמת היצר עשיה לקנות איכות קדושה גם לדורות הבאים, אז סוף שהי"א נותנו בידך, הכוונה דגם עד סוף כל הדורות יזכו לנצח היצר במקום ההוא בכח החוא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

העיקר לילך רק בדרך המקובל לנו
דור אחר דור עד משה רבינו

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. בסעודת הילולא של מרן הקדושת יו"ט ז"ל מוצש"ק פ' משפטים שנת תשט"ז, אמר רבינו בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל לפרש מאמר הכתוב בפ' תצא **"זכור את אשר עשה לך עמלק"**, ולכאורה תיבת **"לך"** מיותר, שהיה לו לומר 'זכור את אשר עשה עמלק'. ועוד בפ' וירא כתיב **"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'"** וגו', ולכאורה תיבת **"אחריו"** מיותרת, דפשיטא שהם אחריו ולא קודם לו. ואמר מרן הקדושת יו"ט ז"ל **שהכלל לידע אם לא יצאו מדרך התורה הוא, דמי שהולך אחר שכל עצמו** (אייגענע אויפפאסונג), **ואומרים שהיום נשתנה ממה שהיה קודם לנו, כפי שרגילים לומר בזמנינו, וזו היא סכנה גדולה ליפול ע"ז מדרך הקדושה, והעיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו,** וזה כלל גדול לילך אחר דור הקודם לנו. וז"פ **כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו"** שזה אשר יצוה להם שילכו אחריו בדרך שלו, וזה די לומר להם שילכו אחריו ולא ילכו בדרך חדש שהיא סכנה גדולה, רק לילך בדרך הישן, וזהו אחריו. וז"פ 'זכור את אשר עשה **"לך" עמלק**', שגם זאת היתה עבודתו של עמלק שכל אחד יסבור שהוא אדם לעצמו ויעשה הישר בעיניו, והנה איתא במדרש **'צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה'**, 'על ראש' אני מזכיר זכות אבות שנאמר 'כי מרא"ש צורים אראנו', 'הגבעה' אני מזכיר זכות אמהות שנאמר 'ומגבעו"ת אשורנו', וזה שאמר 'מחר', יש מחר שהוא לאחר זמן, שאפילו לאחר זמן חייבים להביט רק לדרכי אבות, וז"פ 'מחר **אנכי נצב על ראש הגבעה' שצריך לעמוד בראש הגבעה בדרכי אבות ואמהות,** כך פי' א"א ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מושיען ש"י (ה"ב ע' מ"א)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו', על דבר אשר לא קדמו אתכם וגו' ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו' לקללך, ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה (כג ד-ו).

ולכאורה צריך ביאור מה שהוסיף הכתוב ולא מצא ה' אלהיך לשמוע אל בלעם וגו' לטעם על מה שנאסר מואב לבוא בקהל, והא מדברה זה מקטין חומר עוונם, שאם היה הקב"ה שומע לקללת בלעם הרשע מ"ו, אז ודאי היה עונשם יותר גדול, אבל עכשיו דממילא לא הועיל כלום בקללתו, הדין נותן שלא להענישם כל כך.

ונראה בהקדם קושית הרמשו"ם [ע' רמב"ם ורמב"ד (הל' תשובה פ"ו ה"ה), וע"ע ברמב"ן ושו"ר החיים הקדוש (ברמשית טו יד) שהאריכו בזה] מדוע נענשו המצרים על שעינדו בישראל, והלא מדברה עשו בזה מלוה שקיימו גזירת ה' שגזר על ישראל (ברמשית טו יג) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם וגו'. ותירץ הרמב"ן (ברמשית טו יד) כי העונש הוא לגד שהוסיפו להרע, כי השליכו בניהם ליאור, וימררו את חייהם ושעבדו למחות את שמם, שכל זה לא היה בכלל הגזירה, ע"כ.

ובדרך זה יש לומר לענין מואב, שאם היה בלעם הרשע מועיל מ"ו בקללתו לא היה עונשם גדול כל כך, כי אז היה להם התנצלות לומר דמה שקילל בלעם את ישראל לא היה מחמת רשעתו, אלא משום שנאותה שעה היתה גזירה מן השמים שתצוו עליהם קללה מ"ו, שאם לא כן לא היה אפשר שתחול הקללה עליהם, ומינצי כי בלעם בקללתו אדרבה עשה רצון ה' לקלל את ישראל. לא כן עכשיו שלא אבה ה' לשמוע אל בלעם, הרי מוכח שלא היתה אז גזירה מן השמים שתצוו מ"ו קללה על ישראל, ואם כן בלעם שחשב לעצור על רצון ה' ולקללם, על כרחך שמחשבתו הרעה נחשב לו מצד רשעתו, ועל כן בדין הוא שיטול מואב את עונשו ויהא מאסר לבוא בקהל ה' עד עולם.

ס"ג משפטים תש"ו

כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר (כג טו). במדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ז) מהו להצילך, להגן עליך להיות לך על רשתך. וצריך ביאור מה רצו להוסיף תיבת להצילך מפשוטו שהוא לשון הצלה כמו (שם יח י) ברוך ה' אשר הציל מחכם, וכן הוא תמיד מד' לשונות של גאולה והושעתי והצלתי וגאלתי ולקחתי.

ויש לומר דברי המדרש כי הדרש והפשט כהדדי חולי והא דהא תליא, דמה שאמר הכתוב להצילך הוא מלשון הצלה כפשוטו, אלא שבא לפרש בזיזה לופן תהיה ההצלה מן האויבים, והוא על פי מה שפירש הבעל שם טוב הקדוש זי"ע (מובא בקדושת לוי פ' בשלח ד"ה ולו יצוחק הפ') [וכן הביא בשל"ה הקדוש (ריש שער הגדול) בשם המדרש]. הכתוב (תהלים קכא ה) ה' שלך, שהשי"ת מתנהג עם האדם כמו הצל, כי כמו שכל מה שהאדם עושה גם הצל עושה, כן הצורת ב"ה מתנהג עם האדם גם כן כמו שהוא עושה, עכלה"ק.

וזה שאמר כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך, והיינו כפשוטו שיצילך מאויבך, ומסיים הכתוב שזהו רק בתנאי והיה מחניך קדוש, שתתנהג בקדושה, ועל זה דרש המדרש להצילך להגן עליך להיות לך על רשתך, ר"ל שהקב"ה יגן עליך ויצילך מידי האויבים דוגמת הצל, דכמו שהצל עושה כל מה שהאדם עושה, כמו כן ההצלה תלוי כפי מה שעשיך, שאם תתה תקדש את עצמך כאומרו והיה מחניך קדוש ולא ירצה בך ערות דבר, אז גם הקב"ה יקדש את שמו ית' בעולם על ידי שיצילך מידי האויבים.

ס"ג תצא תשכ"ו

מסאטמאר
יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ אָמֵן
ברכת התורה
אורה ושמחה תעטפנו, לשגר בזה ברכתינו, מעומק לבבינו
קדם מעלת כבוד ידידינו הנכבד המפואר, האי גברא יקירא
בכל דבר שבקדושה לבו ער וחם, וה' ברך את אברה"ם
רודף צדקה וחסד לפרט ולכלל, על כל מכיריו נערץ ואהוב
רחים ומקיר רבנן בכל עת ועידן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן
תומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה ברוח נאמן ומסור
הוא הגבר הוקם עולה של תורה ותפילה, בהקמת בתי כנסיות
בתוככי ווילאמסבורג ובמחנה "ברך משה" לשם ולתהילה
משמיא זכי לי' לעשות רצון צדיק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בהרחבת גבולות הקדושה בכשרון מעש וברב תבונים
הרבני הגגיד הנדיב הנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד
אברהם בראך
מו"ה
חי"ו
מראשי קהילתינו הק' בווילאמסבורג יע"א
לרגל אשר חבלים נפלו לו בנעימים לשוש ולשמוח בשמחת התורה
מועמד חגיגת
הכנסת ספר תורה
אשר יכנס אי"ה ברוב פאר והדר ביום ראשון הבעל"ט
להיכל בית מדרשינו המפואר "בנין בראך"
בראשות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
נותן התורה, יברככם בשמחה ואורה, ויהי נועם ה' עליכם, שתשרה שכינה במעשי ידיכם,
ותזכו להמשיך בפעלותיכם הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אורך ימים בימינה ובשמאל אושר וכבוד בטוב ובנעמים, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, אכי"ר.
המברכים למען שמו בשיר וקול תודה
הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק

סיפורי צדיקים, גבעזר הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

כי תצא למלחמה... ונתנו ה"א בידך

כאשר נתקבל הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לרב בקראקא, היו מאנשי המקום שראו בכך בזיון שלא לקחו רב מקראקא עצמה שהיתה מפורסמת כעיר של חכמים וסופרים, ואמרו בלבם לפגוע בו בדרשתו הראשונה, באמרם הרי רבי שמעון בוודאי ישלח לתלות בבית המדרש דף שבו יציין על איזה מקומות בש"ס ובפוסקים תסוב דרשתו, ממילא הם ילמדו בעיון את אותם דברים, ומיד כשיתחיל לדרוש, יתקיפוהו בשאלות, השמש של אותו מקום היה איש ירא אלוקים, וכאשר רבי שמעון סופר קרא לו שיתלה בבית המדרש את הדף הנ"ל סיפר לו דברים כהווייתן וביקשו שלא ישלח לתלות את הדף, אך רבי שמעון סופר ענה לו שהוא לא מפחד, ועשה השמש כמצותו, בהגיע יום השבת, מיד כאשר התחיל לדרוש התחילו מכל עבר לקנטרו בקושיות זה בכה וזה בכה, כאשר ראה שכלו כל הקיצין, ענה ואמר שרוצה לספר להם סיפור, פעם הודיעו לאבי החתם סופר כי יש חתונה בתערובות ר"ל בעיר פרעשבורג, ושלחני אבי להתרות בהם שיפסיקו מדרכם הקלוקל, אך הם צחקו ממני ולא השגיחו בי, וכשבאתי פעם שנית עפ"י ציווי אבי התרו בי שאם אבוא שוב הם יפלו בי את מכותיהם, וכאשר שלחני אבי פעם שלישית למד אותי 'שם' קדוש שאם אומרים ומכוונים אותו על אדם מסויים יכולים להורגו ואמר לי שאין אני צריך לירא ולפחד מהם כלל ואם ירצו לפגוע בי אכוון את ה'שם' הזה ואנצל, ואכן כשבאתי ומסרתי את דברי אבי והתראתו, והאנשים האלו חמתם בערה בם והחתן בעצמו ניגש אלי בחימה שפוכה והרים את ידו להכות באגרוף רשע ורצה לקיים את זממו הרע, ואז עשיתי כפי ציוו אבי וכיוונתי את ה'שם' ונענש החתן תיכף ומיד, וכמובן שהחתונה נתבטלה וניצלתי מידם. כך - הגביה רבי שמעון סופר את קולו ואמר לבני קהילתו - ליהוי ידוע לכם, שעדיין אני זוכר את אותו שם, ולכן, אם תשאלו לאמיתה של תורה, אז מה טוב ומה נעים, אבל אם תשאלו לקנטר, ראו הוזהרתם, ופחד גדול נפל על כל הנאספים כששמעו דברים אלו ומני אז הי' לו שלום ושלוה בקהילתו, ע"כ, וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, אז ונתנו ה' אלוקיך בידיך, שתקח בידיך את אותו שם קדוש אשר יסייע לך להכרית את כל הקמים עליך.

וחלצה...

סיפר הרה"ק ר' שלמה ממונקאטש כי פע"א באו להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע לשב"ק הרה"ק ר' שמעון מיערוסלב והרה"ק ר' שלום מקאמינקא, ור' שמעון מיערוסלב אמר להרה"ק מבעלזא: הרב מבעלזא! ייחד לי כבודו מקום לישיבתו על יד השולחן בשב"ק, כי כשם שהחליצה צריכה קביעת מקום יום אחד קודם, כך שבת צריכה קביעת מקום מערב שבת, ור' שלום מקאמינקא היה רגיל לומר מילי דבדיחותא, וכששמע את דברי ר' שמעון אמר: הרבי ר' שמעון צודק, שהרי כן כתוב בברכת המזון של שבת "רצה והחליצנו", וסיים הצדיק ר' שלמה ממונקאטש צא וראה כמה גדולים דברי חכמים ושיחות חולין שלהם, שהרי בסידור האריז"ל פירש את הכוונות של רצה והחליצנו בברכת המזון לפי כל כוונות החליצה.

ולא ימחה שמו

חסיד אחד שוחח פעם עם הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע ונתגלגלו הדברים על אחד מהאפיקורסים ואמר החסיד עליו "ימח שמו" געד בו הצדיק ואמר: האם יודע אתה איך הדין מומר שמת בלא בנים, מומר שמת בלא בנים מובא בירושלמי שאשתו חייבת בחליצה, וחליצה הוא במקום יבום, ומפורש בתורה שמצוות יבום ציוותה התורה כדי ש"לא ימחה שמו מישראל" הרי דהתורה דאגה אפילו למומר ש"לא ימחה שמו" ואתה אומר "ימח שמו".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. פירש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. בדרך צחות יל"פ כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד 'כי תצא' היינו כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד לשאת דברים לפני בני ישראל, צריך להיות כוונתך 'למלחמה על אויביך', להשפיע על כל נפש מישראל שיהיה בידו הכח להלחם עם היצר הרע שהוא אויב של כל אדם, הנאבק עמו בכל עת ורגע, ואם אכן זאת כוונתך בדרשתך, שישראל יתנהגו בדרך היהדות 'ונתנו ה' אלקיך בידיך' השי"ת יתן בידך כל פסוק שתוכל להעמיס עליו כל רעיון דקדושה, ותזכה לפרש הכתוב כרצונך. אולם מוסיף רש"י בביאורו 'במלחמת הרשות' אם כוונתך להראות כוחך בדרוש גרידא, 'הכתוב מדבר' אזי אין לך לומר להם אלא כאלו פירושים טובים אשר נראה כאילו הכתוב מדברם, אשר אז עכ"פ יש לך שכר שיחה נאה, אבל בלאו הכי שתיקותיך יפה מדיבוריך כי מה בצע להטריח הציבור בפירושים דחוקים באין תכלית טוב, ודפח"ח.

שארית מנחם

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, והנל"פ לשון רשיז"ל דמצינו דחז"ל הפליגו במעלת מצוות ציצית כסגולה להנצל מעבירות ותאות הלב וכמאמה"כ ולא תתורי אחרי לבבכם וכעובדא של אותו תלמיד שנטה להכשל בעריות ובאו ציציותיו וטפחו על פניו וע"ז נזכר וירד מעשות החטאת, גם ידוע מאחז"ל על כנפי בגדיהם לדורותם דור תם מגזל ומעריות אך י"ל דסגולה זו הוא דווקא אם מספרם של החוטים שלם, דהיינו שיש ל"ב חוטים כדבעי (נגד הלב) אבל אם חסר אחד מהם אע"פ שע"פ ההלכה כשר ללבשו מ"מ אין בכוחו להגן מעבירות שבידו ורמזו זאת בפסוק במשלי 'נואף אשה חסר לב' כלומר יען שחסר בחוטי הציצית ממספר לב משו"ה נכשל בזה והציצית לא אהני ליה ובזה יל"פ בדברי רשיז"ל כאן, ל"א דברה תורה דאע"פ שהתורה דיברה והכשירה הציצית אפילו כשיש ל"א חוטין מ"מ 'אל"א כנגד יצה"ר' היינו שצריך שיהא ל"ב חוטים כמספר אל"א כנגד היצה"ר דיפת תואר, והבן.

(הגה"ק ר' יהושע מטאמשוב זי"ע)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ויל"פ עפ"מ דאמרינן בגמ' דאשת רב הוי מצערה ליה ואמר רב לתלמידיו דיינו שמגדלות בנינו ומצלות אותנו מן החטא נמצא האשה מועלת לב' דברים אבל ביפת תואר אינה מועלת לגדל בנינו דאדרבה שסופו שתלד בן סורר ומורה נמצא שביפ"ת אינה מועלת רק להציל אותו מן היצה"ר ולא לבנים וזהו כוונת רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר לבד.

(חנוכת התורה)

☆

והיה אם לא חפצת בה וכו'. פירש"י הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה, והקש המפו' מהיכן דרשו חז"ל כן הא לגופיה איצטריך ללמד שישלחנה לנפשה ולא ימכרנה בכסף, ונראה דהנה הלבוש (או"ע סי' קכ"ו ס"ג) נתן טעם למה בכתובה כותבים "לחודש" ולא "לירח" כמו שכותבים בגט, כי אצל ירח מצינו לשון גירושין, דכתיב "גרש ירחים", ואצל קידושין כתיב לשון חודש דכתב "כי יקח איש אשה חדשה", וקיחה היינו קידושין, עי"ש. ולפי"ז קשה דכאן גבי יפת תואר דכתיב ולקחת לך לאשה והיינו קידושין[לה] דכתב אח"כ ובכתה את אביה ואת אמה "ירח" ימים, והו"ל למימר חודש ימים, והשתא יש לומר דמכח הדיוק הזה הוכיחו חז"ל דהכתוב מבשרך שסופך לשנאתה ולגרשה, ומשו"ה אמר לשון ירח כמו בגירושין.

(ארץ החיים)

☆

ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו. פרש"י מכאן שצריך הכרזה בבי"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה, והקשו המפו' מאי שנא גבי זקן ממרא דכתיב ג"כ וכל העם ישמעו ויראו ושם פרש"י שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל, ויש לתרץ דהנה איתא בגמ' (סנהדרין ס"ח:) דכל ימיו של בן סורר ומורה איננו נמשך אלא ג' חדשים, משום דכתיב כי יהיה לאיש בן, ולא קטן שאינו חייב במצוות, א"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה כשהוא פחות מי"ג שנים, ולאחר שנעשה י"ג שנים וג' חדשים ג"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה דהא כתיב בן, ולא אב, א"כ אפשר דלאחר י"ג שנים קידש אשה ונתעברה ויהיה עוברה ניכר בג' חדשים וראוי הוא לקרותו אב, משום הכי איננו נעשה סורר ומורה אלא מן י"ג שנים עד ג' חדשים עי"ש, א"כ לפי"ז אם ימתינו במיתתו עד הרגל שמא בין כך ובין כך יתהוה לאיש ויעבור הזמן הנ"ל ואז שוב אין רשאין לסקלו דכבר עברו הג' חדשים.

(מנחה בלולה)

דורש טוב

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. נראה לענ"ד לומר טעם לשבח לזה דנוהגין ללבוש טלית גדול וטלית קטן, וטלית קטן לובשין גם קודם הנישואין, אבל טלית גדול רק אחר הנישואין.

י"ל דהנה מצינו בשעטנז ב' לאוין וב' עשים, א] (דברים כב, יא): **'לא תלבש' שעטנז,** וזהו לאו על מלבוש של שעטנז. ב] (ויקרא יט, יט): **ובגד כלאים שעטנז 'לא יעלה' עליך,** מזה ניתוסף אף כיסוי וכדו' שג"כ אסור.

והנה בדומה לזה מצינו גם במצות ציצית. פסוק א'] (במדבר טו, לח): **ועשו להם ציצית על כנפי 'בגדיהם', וסתם בגד היינו כדרך לבישה.** ב] עוד כתיב בפ' כי תצא (דברים כב, יב): **גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך 'אשר תכסה בה',** ונראה עפי"ז טעם לשבח דלכן עושין ב' טליתים, **טלית גדול** שאינו דרך לבישה והוא רק בכלל אשר תכסה בה. **וטלית קטן** שיש לו בית ראש ודרך לבישה, ובזה מקיימין קרא דעל בגפי בגדיהם.

והנה בתשב"ץ כתב הטעם דרווק אינו מתעטף בטלית גדול משום דכתיב: 'כי יקח איש אשה' וסמיך ליה 'גדילים תעשה לך'. ושקשה א"כ טלית קטן למה לן לובש קודם הנישואין. אמנם עפ"י מה שאמרנו אתי שפיר, **דהרי טלית קטן אינו נלמד מהפסוק ד'גדילים תעשה לך', רק מהפסוק ד'על כנפי בגדיהם', ושם אינו סמוך לכי יקח איש אשה, וא"ש המנהג שטלית קטן לובשין גם הילדים.**

שו"ת ארץ צבי (קוז'יגלוב) ח"ב סי' ג'

חוקים להורותם

הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני "שינוי מקום" המצויים בנסיעה במאכלים ומשקים שברכתם בורא נפשות

אכילה במשך זמן נסיעה

המתחיל לאכול או לשתות כשהוא נמצא ברכב [אויט"א] בין בשעה שהוא חונה ובין בנסיעה, יכול להמשיך לאכול ולשתות על סמך ברכתו.

שו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' ע"ג), וכן הוא בהליכות שלמה (פסח פ"ט הע' נ"א) וטעמו משום דקרקעית הרכב נמצאת אתו כל הזמן הרי זה נחשב בכל עת שהותו ברכב כאילו הוא נמצא עדיין במקומו הראשון, ולא חשיב כשינוי מקום, אף שנתרחק ממקומו הראשון, ועי' במשנ"ב (סי' קפ"ז ס"ק ס"ב) לגבי צירוף לזימון דכתב שם דהנוסעים בעגלה מצטרפים לזימון.

התחיל באכילה כשהוא עומד על הארץ

אם התחיל באכילה בעודו על הארץ וברצונו להמשיך אחר שעלה לרכב, אם בשעת הברכה היה בדעתו להמשיך אכילתו בדרך אזי יכול להמשיך באכילה על סמך ברכתו הראשונה.

אם תחילת אכילתו בארץ היה מעט, ועיקר אכילתו היה בדעתו לאכלו ברכב, אז אין צריך לברך מחמת דדינו כהולכי דרכים, ואם אכל הרבה על הארץ, נמצא דתחילת אכילתו אינו כהולכי דרכים, עכ"ז אינו צריך לברך משום דנחשב כמחדר לחדר, וכפי שכתב המשנ"ב (סעי' ד' ס"ק מ"ב) וכיון דהיה דעתו מהני אפי' שאר מיני מאכלים כדפסק בשעה"צ (ס"ק ל"ח) דמהארץ לעגלה נחשב כמו מחדר לחדר דמהני דעתו בכל המינים.

ואם בשעת הברכה היה בדעתו לסיים אכילתו לפני הנסיעה, ובאמצע נמלך [או שהוכרח לעלות לרכב] להמשיך האכילה בשעת הנסיעה, כל זמן שרואה מקומו הראשון אינו חשיב שינוי מקום, וכשאינו רואה מקומו הראשון לכתחילה נכון לצאת ברכה מאחר, או שיברך שנית ברכה ראשונה.

לפי המשנ"ב (שם) דמארץ לעגלה נחשב כמחדר לחדר ומועיל דעתו, ולכאו' לפי"ז יש לדון האם מהני גם בלא דעתו, וכמסקנת הביאוה"ל (ד"ה בבית) דמחדר לחדר בדיעבד אינו מברך שנית אף בלא דעתו כדעת כמה ראשונים, אולם יש לדון האם גם בזה יש להקל, דהרי להח"א מארץ לעגלה נחשב כמבית לבית, ואף להמשנ"ב דנחשב כמחדר לחדר הרי דעת כמה ראשונים דבעי' דעתו, וכן לשאר הראשונים דא"צ דעתו הם אייריי רק מחדר לחדר בתוך אותו הבית, ולא מארץ לעגלה, ולכן יש לצדד דצריך לברך שנית, או עכ"פ יצא ברכה מאחר וכדו', וכל זמן שרואה מקומו הראשון מסתבר דא"צ לברך שנית, דבזה דעת הרבה אחרונים דמועיל מחדר לחדר אף בלא דעתו.

יצא מהרכב בשעת נסיעה

התחיל לאכול ברכב בשעת נסיעה ויצא ממנו לאיזה צורך, יכול להמשיך באכילה על דעת ברכתו הראשונה, בין בשממשיך אכילתו במקום חנייתו ובין כשממשיך אכילתו בחזרתו לרכב.

שו"ת בצל החכמה (שם), וטעמו כיון דהוא נחשב כהולכי דרכים דלא שייך בהם שינוי מקום, כיון דאינם קובעים לאכול במקום אחד כשדעתם לאכול דרך הליכתם כדמבואר בסי' (קע"ח סעי' ד).

העובר מרכב לרכב, מסתבר דנחשב שינוי מקום וצריך לברך שנית.

יש להסתפק בעובר מרכב לרכב באמצע הנסיעה, האם ג"כ נחשב כהולכי דרכים דאינו חשיב שינוי מקום, דאי אינו נחשב כהולכי דרכים הרי זה כמבית לבית דאינו מועיל דעתו ורואה מקומו בשאר מאכלים ובפת בעינן דעתו, וצדדי הספק דאפשר דהולכי דרכים שייך כל זמן שלא קבע עצמו במקום מסוים, דהיינו שאוכל בדרך הליכתו או שאכל רק מעט במקומו הראשון והלך לדרכו וממשיך באכילתו, משא"כ כשתחיל אכילתו הוא בעודו ברכב, אף שזהו בדרך נסיעה, אולם כל זמן שהוא נמצא ברכב, הרי זה נחשב שקבע מקומו שם, וכפי שכתבנו לעיל דכל זמן נסיעתו נחשב הכל למקום אחד, וא"כ כשעובר למקום אחר הרי זה שינוי מקום.

המתחיל לאכול מעט כשהוא בתוך בית [או חנות וכדו']

המתחיל לאכול מעט כשהוא בתוך בית [או חנות וכדו'], אם טועם רק מעט בדרך עראי במקומו הראשון, ובדעתו להמשיך עיקר אכילתו בדרך, אינו צריך לחזור ולברך, ומצוי בנוסעים ממקום למקום שחונים בדרך וקונים בחנות וכדו' וטועמים מעט וממשיכים בנסיעה שאין צריכים לחזור ולברך.

דהוא נחשב כהולכי דרכים המובא בשו"ע (סעי' ד) שאינם קובעים אכילתם במקום אחד, וכמו"כ בזה שלא קבע אכילתו בבית אלא אכל בדרך עראי ובדעתו לצאת מיד לדרך, וכ"כ בשו"ת אג"מ (ח"ב סי' נ"ז) ובשו"ת בצל החכמה (שם).

ואם טועמים הרבה בדרך קביעות במקום הראשון, צריכים לחזור ולברך בדרך.

דכיון שאכלו שיעור חשוב במקומם הראשון אינם נחשבים כהולכי דרכים, ושנחשב כשינוי מקום מבית לבית, ובאכילת פת צריך שיהא דעתו בשעת הברכה להמשיך האכילה בעת הנסיעה, ובעינן שיאכל לפחות כזית פת במקום הראשון, ויוכל להמשיך האכילה בשעת הנסיעה, ואם לא היה דעתו להמשיך באכילה יברך ברכת המזון לפני יציאתו, בשאר דברים לא מהני דעתו, יברך ברכה ראשונה על מה שמוסיף לאכול בדרך ובגמר אכילתו יברך ברכה אחרונה, ובאכילת מזונות בדיעבד יכול לסמוך על מה שבירך במקום הראשון.

דיני זהירות בדרכים הנוגע למנהיג רכב (אוטו) ולהולכי דרכים (ד)

א] אין להעמיד ולחנות את הרכב על ה"מדרכה" כיון שבזה חוסם את המעבר המיועד להולכי רגל לעבור שם וגורם לאנשים וילדים קטנים לרדת אל הכביש ולסכן את עצמם והעושה כן עובר באיסור גזל הרבים [א] ותשובתו קשה [ב].

ב] מעיקר הדין אין התיר להניח את רכבו על ה"מדרכה" (טרטוא"ר) אפילו אם נשאר מקום רחב לאנשים לעבור שם כיון שכל מקום זה שייך לרבים ומיועד ללכת בה [ג].

ג] וכן אין להעמיד ולחנות את הרכב על מעבר חצייה או קרוב לו באופן שהנוסעים ברכב לא רואים היטב את הולכי הרחוב העוברים שם וכמו"כ אנשים העוברים הרחוב לא רואים היטב את המכוניות ובזה נעשה רכבו למכשול וסכנה [ד] ויש לו דין כמו חופר בור ברה"ר [ה].

ד] במקומות האסורים בחניה כיון שהדבר אסור עפ"י הלכה [ו] לכן אינו מועיל אפילו אם דיירי המקום מוחלים לו על כך [ז].

ה] ומצוי הדבר מאוד שסמוך לבית הכנסת שבאים להתפלל או סמוך לאולם השמחות כל המקומות מלאים ותפוסים ואין שום מקום לחנות אלא על המדרכה ובכה"ג שאינו מוצא מקום להניח את רכבו עדיף שיתפלל בביתו ביחידות ולא ישים את הרכב על המדרכה או על מעבר חצייה [ח].

ו] וכן יש להקפיד שלא להעמיד רכבו במקום המיועד לתחבורה ציבורית [ט] כמו"כ יש להקפיד שלא להעמיד רכבו במקום המיועד לחניית רכב נכה [י].

ביאורים והוספות

(א) בשו"ת משנה הלכות ח"ד סימן רכ"ו "אנשים שיש להם מכונית ולא מצאו מקום ליכנס ומעמידים המכונית ברחוב במקום אשר אסור מדינא לעמוד שם מלבד מה שעוברים בזה על דינא דמלכותא דינא יש בזה עוד איסור של גזל הרבים כיון דהרחוב שייך לכל בני העיר והוא גוזל מהם ופלא שהעולם לא נזהרים בזה וראיה ברורה לזה ממה שהביא הרמ"א או"ח סימן תרל"ז ס"ג מהגהות אשר"י ואור זרוע דאסור לעשות סוכה בקרקע שהוא של רבים וצ"ע מאוד אמאי סמכו אפילו שומרי התורה שמניחין המכונית נגד החוק" עיי"ש.

(ב) דאינו יודע ממי גזל וממי לבקש מחילה ועבירות שבין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו כמבואר בשו"ע או"ח סימן תר"ו ס"א.

(ג) פתחי חושן נזיקין פ"ח הערה ע"ג עפ"י שו"ע חו"מ (סימן תי"ז סעיף ב') דדין המדרכה כדין מיצר שהחזיקו בו רבים אלא שאם קיבל רשות מהממונים על הדרכים לחנות שם רשאי להניח שם את רכבו - ובאמת מלבד דין מיצר שהחזיקו בו רבים מובא בקונטרס עוברי דרכים (עמוד 56) דיש למנוע מזה מצד שעיוורים הנעזרים בהליכתם במקל עלולים לטעות ולהכשל בדרכם ולבוא לידי סכנה מחמת הרכב החונה שם ועל זה נאמר הלאו "לפני עור לא תתן מכשול" "וארור משגה עוור בדרך" שאין מקרא יוצא מידי פשוטו.

(ד) ומבטל בזה מצות עשה של "ועשית מעקה לגגך" ועובר על "לא תשים דמים בביתך" כמבואר בשו"ע (חו"מ סימן תכ"ז) דכל מכשול שיש בו סכנת נפשות שמניחין ואינו מסירו משם עובר באיסור הנ"ל וכמו"כ עובר על לפני עוור לא תתן מכשול.

(ה) בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סימן קמ"ח) כתב דאם מעמיד רכבו בצורה המסכנת את הולכי רגל או שמניחו על המדרכה שמכריח הולכי רגל לרדת על פני הכביש שזה מקום מיועד לכלי רכב ומסוכן עבור הולכי רגל יש להם דין כמו חופר בור ברה"ר וכמבואר בשו"ע (חו"מ סימן ת"י) דאפילו שפך מים ברה"ר והוחלק בהם אחר חייב.

(ו) כמבואר בשו"ע חו"מ (סימן תי"ז ס"ב) "אין מוציאין זיזין וגוזטראות לרשות הרבים אלא אם כן היו למעלה מגמל ורכבו והוא שלא יאפיל הדרך על גבי רשות הרבים". וכתב בפתחי חושן (נזיקין פ"ח הערה ע"ג) דכמו דאסור להוציא זיזין לרה"ר המפריע למעבר הרבים כך אסור לעמוד ולחנות רכבו על המדרכות כי הוא דבר המפריע לרבים וכל שכן אם מחמת זה צריכים לרדת לכביש ולהכנס בסכנה.

(ז) בעמק המשפט ח"ג עמוד תנ"א כתב "ואפילו אם כמה מן הגרים בסביבה מחלו לו על כך אסור לעשות כן כמבואר בשו"ע הרב חו"מ נזקי ממון סי"ח דזה לשונו ונזק של בני רשות הרבים אין יכולת למחול אלא ביד ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אם מוחלים בפירוש עכ"ד והדברים מבהילים וכמה נכשלים בזה עיי"ש.

ז] הולכי רגל יש להם ליזהר שלא לחסום את המעבר על ידי הנחת חפצים שבזה מצער את הולכי הדרך וכן שלא לירד בפתאומיות לכביש שבזה מצער את מנהיגי המכוניות והמצער שום אדם מישראל עובר בלא תעשה שנאמר לא תונו איש את עמיתו [יא] וי"א דעובר גם על לאו "דכל אלמנה ויתום לא תענון" [יב].

ח] יש מתירים לבנות סוכה על המדרכה הסמוך לביתו אף שהוא שטח של רבים ומצמצם את מקום הילוכם [יג] אמנם באופן שחוסם את הדרך לעוברים ושבים ויצטרכו האנשים או נשים עם עגלות לרדת מן המדרכה לכביש ולהסתכן בוודאי אסור לבנות שם את הסוכתו [יד].

ט] אין להשליך חפצים או פסולת מחלון הרכב [טו] ואם השליך חפצים שיכולים להיות מכשול למנהיגי רכב מצוה עליו להסירו משם [טז] וכן הרואה שמן או מים על הכביש בכמות מרובה ויש חשש שרכב יחליק מחמתם יש עליו חובה ומצוה להסירם בכל מה שיוכל כגון להזמין את האחראים לכך או לשפוך חול [יז].

י] יש לדעת כי הרחוב (כביש) הוא מקום סכנה [יח] ויש לעבור בו בזהירות וזריזות והתבוננות מיוחדת מכל הצדדים שאין שום רכב מתקרב בנסיעתו והנזהר בזה מקיים מצות ונשמרתם מאוד לנפשותיכם והעובר בו בלי זהירות עובר על מצוות שמירת הנפש והרי הוא בכלל מה שאמרה תורה "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש [יט].

יא] בשעה שעובר את הרחוב אין להסיח את הדעת לדברים אחרים גם לא לדברי תורה וכן לא ישוחח אז בטלפון כי מסיח את דעתו מלהתבונן כראוי בדרך [כ].

ביאורים והוספות

(ח) בהסכמת הגה"צ רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל לספר נתיבות חייב כתב "ובכלל זה חניה במקום אסור אף לצורך תפלה ושאר מצוות אסור בהחלט ומוטב להתפלל ביחיד.

(ט) לפעמים מחמת שעוצר שם שלא כדין הוא מפסיד לבעלי חברות התחבורה שצריכים להמתין לשוא ונחשב לגורם נזק כמו המונע מחבירו להגיע למקומו.

(י) דפעמים גורם לו צער שאין לו היכן להניח את רכבו.

(יא) כמבואר בחינוך מצוה שלח.

(יב) ברש"י פירש דאע"פ דנאמר יתום ואלמנה לא דיבר הכתוב אלא בהווה שהם תשושי כח אבל ה"ה לכל אדם אם מצערו וכ"כ רבינו פרץ והשר מקוצי בסמ"ק (מצוה פ"ז אות א') ובפני יהושע בבא קמא צ"ג ע"א ושו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן ר"י) אבל החפץ חיים (במח' פתיחה לאוין ט') ביאר בדברי רש"י דכוונתו דווקא אם מצער אדם אומלל אז עובר בלאו זה אבל המצער כל אדם מישראל עובר רק על הלאו דלא תונו.

(יג) בסימן תרל"ז ס"ג מבואר דאף דקיי"ל דקרקע אינה נגזלת ויש לה דין סוכה שאולה שהוא כשירה ויוצא בה בדיעבד אך דעת המג"א שם דאסור לו לברך עליה ברכת לישב בסוכה כיון שעל ידי עבירת גזילה באה מצוה זו לידן, ובמשנ"ב ובאוה"ל מלמד זכות וכתב דאין למחות ביד המקילין אך כ"ז כאשר הסוכה עומדת כבר אבל לבנות לכתחילה במקום זה כתב הרמ"א "לא יעשה סוכה לכתחילה בקרקע של רבים" אכן בספר חוט שני (סוכה עמוד רכ"ג) כתב דבארץ ישראל שבני המדינה הם יהודים שגם הם חייבים במצות סוכה יותר מסתבר להתיר לבנות סוכה ברה"ר ואין צריך לבקש רשות מהעירייה לזה ובלבד שיבנה את הסוכה בצד שישאר מקום לבני רשות הרבים לעבור שם ולא תפריע להם הסוכה לעבור שם אף שמצמצם את הדרך.

(יד) משפט צדק (ח"ב סימן כ"ב סעיף ח') דבכה"ג וודאי עבירה הוא ואע"פ שמבואר בסמ"ע סימן תי"ז סק"ג שיש דברים מסויימים שמותר לעשות ברשות הרבים מאחר שהרבים מוחלים על כך אבל סוכה המסכנת את הרבים וודאי שהרבים לא מוחלים עיי"ש.

(טו) דיש בזה חשש סכנה שעלולים לעוף על חלון הרכב שמאחריו ולגרום לסכנה כמבואר בחו"מ סימן תי"ז ס"א "לא יזרוק אדם אבנים או דבר אחר לרשות הרבים שלא יכשלו בהם רבים" גם יש ליזהר בזה משום שאסור ללכלך את רשות הרבים כמבואר ברמ"א חו"מ (תי"ד ס"ב) וכתב בערוך השולחן שם "במקום שיש מנהג שהרחובות והשווקים נקיים כל ימות לשנה ומטאטאין אותן וודאי דאסור בכל זמן" להשליך לכלוך וזבל.

(טז) כמבואר ברמב"ם הל' רוצח ושמירת הנפש (פי"א הלכה ד') דבין אם מניח מכשול או שאינו מסירו עובר בלאו ועשה.

(יז) ועל זה נאמר לא תעמוד על דם רעך.

(יח) כמו נהר שוטף ומסוכן שמבואר ביומא (דף ע"ז ע"ב) שאסור לעבור בנחל שמימיו רדופים ופירש"י שהם "מים ההולכים מהר ושוטפים" והביא דין זה בשו"ע הרב הלכות שמירת הנפש סעיף י"א ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סימן קי"ב אות ד') כתב דכביש דומה לנחל שמימיו רדופים.

(יט) וראיתי מפי גדולים כי בעת שעוברים את הכביש אין לחשוב לא מעוה"ז ולא מעוה"ב רק להיות מרוכזים במצוות "ונשמרתם" להתבונן על הכביש - ובשם גדול אחד שמעתי שאמר שאם אתה מגיע למעבר חצייה וברמזור דולק אור אדום יש לך לשמוח שהרווחת מצוה גדולה ויש לך לשמוח בשמחה של מצוה ולכוון הריני מוכן ומזומן לקיים מצוות ונשמרתם מאוד לנפשותיכם (וכן נהג הגה"צ ר' נטע פרינד וידידו וחבירו ר' נטע צייטוויט זצ"ל) ואם הגעת להרמזור ודולק אור ירוק יש לך להצטער שהפסדת מצוה גדולה וחשובה.

(כ) וע"ז נאמר אל תרגזו בדרך לא לחשוב בדברי תורה ולהסיח את הדעת במקום סכנה - ומרגלא בפומיה דהמנחת יצחק זצ"ל דיש עבירות חמורות שנצטוינו "יהרג ואל יעבור" וכשעוברים כביש צריך ליזהר "לעבור ולא ליהרג".

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

טז. ...הָא דְּמַכְשְׁרִינַן כְּשֶׁנִּפְסַק אוֹת, דַּוְקָא כְּשֶׁנִּכְתַּב בְּכַשְׁרוּת וְאַחַר כָּךְ נִפְסַק, אֲבָל אִם מִתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּכְתַּב הָיָה שָׁם נָקֵב וְנִפְסַק בּוֹ, אוֹ אִם רֶגֶל הַכַּף הַפְּשׁוּטָה, אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּהּ מַגִּיעַ לְסוֹף הַקֶּלַף חֲלִי הַקֶּלַף קִלָּף מִתְּחִלָּתוֹ, פָּסוּל.

תמצית הסת"ם

דיני זסרון מוקף גויל מזוזת נקב

הקדמה: בגמרא (מנחות דף כט) "רמי בר תמרא איפסקא ליה ו"ו דתיבת 'ויהרוג' בנקב. אתא לקמיה דר' זירא, אמר ליה זיל אייתי תינוק דלא חכים ולא טיפש, אי קרי ליה ויהרוג שפיר דמי".

והוקשה הבית יוסף האיך מכשירין ע"י תינוק, הרי כיון שיש שם נקב, הוה חסרון מוקף גויל, וחסרון מוקף גויל פסול. ותירץ הב"י ב' תירוצים.

א. שאין פסול חסרון מוקף גויל ע"י 'נקב'. ורק בנגיעה ב' אותיות אז פסול משום חסרון מוקף גויל. והתם היה נקב בו"ו של ויהרג, [ולא נגיעה בין אות לאות], לכן כשר כשקורא התינוק וא"ו. ב. שפסול חסרון מוקף גויל, היינו דווקא כשנעשה בשעת כתיבה. אבל אם נעשה לאחר הכתיבה, אין בזה פסול. והתם מירי שנעשה הנקב לאחר הכתיבה. ולכן כשר כשהתינוק קראו וא"ו.

והנה לכל תירוץ של הב"י יש קולא וחומרא. דלפי תירוץ א' בנקב ליכא בשום אופן פסול של חסרון מוק"ג. ובנגיעה פסול אפילו אם נעשה לאחר הכתיבה[1]. ולפי תירוץ ב' יש קולא דאפילו בנגיעה בין שני אותיות אסור משום חסרון מוקף גויל רק אם נעשית בשעת כתיבה. אבל לאחר כתיבה כשר. והחומרא דגם בנקב יש חסרון משום מוקף גויל[2]. ונקטינן מכח ספק כחומרת שני התירוצים. ולכן בחסרון מוקף גויל ע"י נקב ונעשית לאחר הכתיבה כשר [דלפי תירוץ א' כשר בכל אופן, וגם לתי' ב' בנעשית לאחר הכתיבה כשר] אבל בנגיעה בין שני אותיות פסול מספק אפילו אם נעשית לאחר הכתיבה [דחיישינן לתירוץ א, דלא מחלקין בין קודם כתיבה לאחר כתיבה][3].

---

1. דלפי תירוץ א' לא מחלקין בין קודם לאחר הכתיבה. רק בין נקב לנגיעה. שנקב תמיד כשר. ובנגיעה תמיד פסול.
2. דלפי תירוץ ב' לא מחלקין בין חסרון מוקף גויל של נקב, לנגיעה.
3. כן דעת הדרך החיים שמה שנפסק בשו"ע שנגיעה בין שני אותיות אסור אפילו לאחר הכתיבה, הוא מכח ספק. אמנם דעת הדבר משה שזה פסול ודאי. משום שגם לפי תירוץ שני שנקב לאחר כתיבה כשר. מודה שנגיעה בין האותיות פסול אפילו אם אירע לאחר הכתיבה. וכתב הביה"ל (ד"ה כשנכתב בכשרות) "היוצא מדברינו דאין ראיה להחמיר יותר בזה ממה שסובר דרך החיים שם. דהוא ספיקא דדינא, ונפקא מינא לענין אם מצאו נגיעה בין האותיות באמצע קריאת התורה, לענין להוציא ספר תורה אחרת, דלפי הדרך החיים אין להוציא ס"ת אחרת, שכן נקטינן דכל פסול בס"ת שהוא ספק אין מוציאין ספר תורה אחרת, בצירוף דעת הרמב"ם שאפשר לקרוא בספר תורה פסולה.

א. כתב בשו"ע דנקב[4] הפוסל משום חסרון מוקף גויל, היינו דווקא אם היה בשעת כתיבה. אבל אם בשעת כתיבה היתה מוקף גויל, ואחר הכתיבה נעשה הנקב. כשר. והוא הדין בכתב ד' ומגיע עד סוף הקלף פסול[5]. כיון שבשעת כתיבה היתה חסרון מוקף גויל. אבל אם בשעת כתיבה היתה מוקפת גויל, ואח"כ נחתך הקלף. כשר. משום דאין מקפידין על חסרון מוקף גויל אלא בשעת כתיבה[6].

בספק מתי נעשה הנקב

ב. בספק מתי נעשה הנקב תולין דאחר הכתיבה נעשית. דמסתמא אם היה בעת הכתיבה היה הסופר רואהו. אם לא שהנקב קטן מאוד (משנ"ב ס"ק נה, בשם הדרך החיים).

תיקון חסרון גויל

ג. חסרון מוקף גויל שע"י נקב, יכול לתקן ע"י שיגרור קצת מהאות כדי שיהא מוקף גויל[7]. אבל דיבוק קלף לא מהני להקפת גויל (משנ"ב ס"ק ס).

נקב המגיע מאות לאות

ד. נקב הנעשה לאחר כתיבה כשר. אפילו אם הנקב מגיע מאות לאות, דהיינו שניטל כל הקלף ביניהם, כיון שנעשה לאחר כתיבה (משנ"ב ס"ק נד בשם הלבושי שרד והפמ"ג). אמנם בדרך החיים[8] והנוב"י[9] כתבו שבאופן שהנקב מגיע מאות לאות, פסול אפילו אם נעשה לאחר כתיבה, כמו בנגיעה בין שני אותיות שפסול אפילו לאחר כתיבה. ויש לחוש לזה לכתחילה[10], מלבד אם יש עוד איזה קולא שאז יש להקל. כגון שהאות גדול יותר משיעורו. והנקב בסופו באופן שאפילו אם ינכה מקום הנקב ושיעור דהקפת גויל, ג"כ יהא שיעור הראוי לאותו אות. יש לצדד ולהקל דעת הרד"ך בזה. כיון שאפילו לפי הדה"ח אינו רק ספיקא דדינא, דשמא הלכה כתירוץ הראשון ולכן פסול. אבל לתירוץ שני אינו פסול. ויותר טוב אם יכול לגרור מעט מעובי הקו של האות ועי"ז מוקף גויל דזה מהני בכל גווני. ואפילו בתפילין ומזוזות דבעינן כסדרן (ביה"ל ד"ה ואחר כך).

---

4. כתב בלבושי שרד דאם יש נקב בשעת כתיבה פסול אפילו אינו ניכר להדיא. משום שהפסול משום חסרון מוקף גויל (משנ"ב ס"ק נז).

5. ואפילו אם היא ארוכה כראוי. דהיינו שיש בה שיעור שאפילו אם נגרור קצת למטה ישאר צורת אות מ"מ פסול (מג"א ס"ק כב). ועיין במג"א (סק"ג) שהביא דעת הרד"ך שאם האות גדול ויש בו שיעור אף אם יגרר את קצהו, הרי זה כשר אף קודם שגררו. אמנם מסקנת המג"א להחמיר כל שלא נגרר.

6. מה שנקט השו"ע רגל הכ"ף, אע"פ שכל חלקי האות בעינן היקף גויל, משום דקמ"ל רבותא שאע"פ שאף שבשעת כתיבת סוף הרגל כבר נגמרה צורת האות כראוי. והאריכה יותר מן הצריך מעיקר הדין. וא"כ היה מקום לומר שמה שמאריך האות יותר משיעורה נחשב כלאחר הכתיבה ולא יפסול. קמ"ל דלא אמרינן הכי. אלא כל זמן שלא סילק את ידו מכתיבת האות מיקרי עדיין עת כתיבה. ובעינן הקפת גויל לכל אורך האות (משנ"ב ס"ק נז נח).

7. ואין בזה משום חק תוכות משום דצורת האות היה כבר מקודם

8. והטעם משום דסובר דזה שנקב אינו פוסל לתירוץ א, משום שיש קלף אחרי הנקב. וזה מהני שביל מוק"ג. אבל אם הנקב ממגיע עד להאות הסמוכה שוב אין קלף בין האותיות ויהא פסול.

9. ולפי הנוב"י הסברא בזה דנעשה כאילו האותיות מחוברות יחד.

10. והנה בביאור הלכה כתב להקשות על דברי הדרך החיים, ומביא ראיה מכ"ף פשוטה שמגיע עד לסוף הקלף שמובא בב"י שפסול רק לפי תירוץ ב' של ב"י. ולכאורה לפי הדה"ח שאפילו לפי תירוץ א' צריך הקפת גויל גם בנקב, א"כ יהא פסול אף לתירוץ א. וכן אפילו אם נחתך אח"כ צריך להיות פסול, כיון דאין קלף אחר הנקב נחשב כנגיעה בין האותיות. אמנם כיון דהדה"ח והנוב"י סוברים כן כתב להחמיר לכתחילה.

תודה וקו"ל זמרה

ברכות עד בלי די

בכבוד והוקרה, נשגר ברכת מזל טוב בזאת השורה, בשפה נעימה וברורה, קדם מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא, חריף ובקי טובא במכמני התורה, איש האשכולות, פה מפיק מרגליות, נודע ומפורסם בשערים, בדרשותיו ושיעוריו היקרים, נואם בחסד עליון, עומד תמיד לימינינו, במאמריו הנפלאים מעטר גליונינו, מדי שבת בשבתו, שלמ"ה שמו ושלימה משנתו, בפי ישרים תהילתו, ה"ה

הרה"ג המפו'

רבי שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א

וזבר מערכת "קול התאוחדותינו"

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי'
בסימן טוב ובמזל טוב

ותהי נא ברכותינו עטרה, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות תדירא, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל היומים, ויזכה להמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, בב"א.

הוותמים למעז שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאוחדותינו"
בראשית ק

מערכת "קול התאוחדותינו"
בראשית צ

פרקי זכרונות בצל הקודש של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מרשימות תלמידו הרה"ח ר' יהושע וויים ז"ל נלב"ע ביומא דהילולא של רבו הק' כ"ו אב תשע"ו לפ"ק

הגה"ק מנאסויד זי"ע

לרגל יומא דהילולא ביום י"א אלול

הגה"ק ר' אברהם יהושע פריינד זצוק"ל אב"ד נאסויד, היה דודו של מו"ה אנטשיל פריינד ע"ה מעיר סאטמאר (סיפרו עליו בצחות, דכאשר מצאו אותו הולך למסילת הברזל, ושאלו אותו, ר' אנטשיל להיכן הנכם נוסעים? היה רגיל להשיב, שעדיין אינו יודע להיכן יסע... ובכוונתו לעלות על הרכבת הראשונה שיזדמן לו, שהרי במילא יש לו מסחרים בכל המדינות, ולכך אין אצלו הבדל אם יגיע לטשעכיי או לבוקארעסט...). ובחודש סיון שנת תרצ"ב, חיתן ר' אנטשיל את בתו, החתן היה מו"ה שמחה בער סאנדער ע"ה מתלמידי רבינו בקראלי וגבאי דחברא מזונות, ואח"כ מראשי קהל 'יטב לב' בברוקלין, (הסיתי היטב את ר' שמחה בער עוד לפני שנות המלחמה, פתח עם גיסו מו"ה שמואל פריינד ע"ה בשותפות חנות של 'שטאף', הם היו המוכרים הבלעדיים של סחורה זו, ואנחט קנינו אצלם).

רביה"ק הגיע במיוחד ממקום כהונתו בקראלי להשתתף בהשמחה שהתקיימה בעירנו סאטמאר, וגם הגה"ק מנאסויד זצ"ל פיאר את השמחה בהשתתפותו, והתאכסן בביתו של ר' אנטשיל, והלכתי לשם לראותו הולך להחופה שהתקיימה בחצר ביתו של מו"ה חיים פריינד ע"ה (אביו של ר' אנטשיל), בתחילה יצא החתן ואחריו הלך הגה"ק מנאסויד.

באמצע דרכו רץ אליו יהודי שהתגורר בסמיכות לבתינו, שאשתו חלתה ל"ע, והזכירה לפני אותו צדיק, וביקש שיתפלל ויבקש רחמים עליה, אבל הרה"ק מנאסויד לא הסתכל עליו כלל, אלא המשיך בדרכו, ותוך כדי הילוכו הניח ידיו על עיניו, ונענה ואמר 'זאל זי זיך אפשערן די האר' [שתגלח את שיערות ראשה].

שמעתי מהגה"צ מריסקעווע ואב"ד ור"מ דקהלתינו זצ"ל, דבהיותו יושב על שולחן חותנו הרה"ג ר' אברהם בערגפעלד זצ"ל אב"ד נעמיזשע, עלה בדעתו לנסוע על שבת חנוכה בצל הרב מנאסויד, והיה אז חורף קשה, ושלג קשה כיסה את פני הארץ, ולא היה מסילת הברזל שנסע לשם, והוצרך לנסוע עם שליטין כל הלילה, והקור חדר לעצמותיו, וכבר חיכה שיגיע לנאסויד לבית האכסניא, והגיע לשם באמצע הלילה, והיה חושך עלטה על פני כל העיר, ולא ידע להיכן לפנות, ורק בבית המרא דאתרא דלקו המאורות, אשר ע"כ הלך לביתו, וכאשר נכנס להיכלו אמר לו הרב מנאסויד, טוב שבאת, נצרך לי עכשיו חברותא ללימוד שו"ע יו"ד ח"א... ואמר לנו הרב מריסקעווע מה אומר אליכם... הלא הייתי עיף אז כ"כ ורציתי לילך לישון, ולא הייתי יכול להוציא הגה מפי, וכבר הביא שו"ע יו"ד, וכך למדנו עד אור הבוקר.

זכרונות מהפעולות לטובת הרחבת גבולי הקדושה בקרב קהלתינו הק' בבני ברק

בראש הנהלת הת"ת

כאשר קבעתי מקום מגורי בב"ב, כבר כיהן הרה"ח ר' צבי אלימלך געלבמאן ז"ל כמלמד לילדי הת"ת – שהרי נתמנה בתור מלמד בביקור של רביה"ק בעירנו בשנת תשי"ב אשר אז נפתח הת"ת – וישב עם הילדים בת"ת ולמד עמהם.

ואז הגיע לבקר בעירנו בשליחות הקודש הרה"ח ר' שלמה בראוער ז"ל מראשי הקהילה מארה"ב, והזמנתי אותו לארוחת הבוקר בביתי, ודיברנו הרבה בענין הרחבת

גבולי הקדושה בעירנו, בביסוס התו"ת, ואודות הקמת השיכון שהיה משאת נפשו של רביה"ק כידוע, וקיבל על עצמו לשלוח כסף מארה"ב למטרה קדושה זו של יסוד התו"ת, ואני קבלתי על עצמי ללוות הכסף מכיסי, עד שיתקבל מידו, ואכן לויתי סך 300 שקל לחודש.

בתחילה היו ב' כיתות של לימוד בבית המדרש הראשון, שהיתה בשכירות ברח' קאליש, שם לימדו ר' צבי אלימלך געלבמאן, ואח"כ הרה"ג ר' יעקב שלום פריינד זצ"ל. ואחרי שהקימו את בית המדרש ברח' רמב"ם, העמידו שם ארבע כיתות לימוד, שתי חדרים למעלה ושתי חדרים למטה, שם לימדו הרה"ח ר' משה וואלף שווארץ ז"ל, והרה"ח ר' שמואל ווידער ז"ל (התגורר אח"כ באה"ב), והרה"ח ר' יוסף לייב קאפמאן ז"ל.

אגב, כאשר הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל הגיע לארץ ישראל, נכנס לבקר אותי בחנותי, ומשם לויתי אותו לעבר בית מדרשינו ברח' רמב"ם, ואח"כ לבנין התו"ת בשכונת זכרון מאיר שהיתה אז באמצע בנינה, ועלינו על הפיגומים, כי רביה"ק שלח מעות לטובת הבנין, לטובת נשמת בתו הרבנית רויזא'לע ע"ה אשת נעוריו של הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל, ובעת הנחת אבן הפינה נקבע שתהא הבנין לעילוי נשמתה.

במשך חמש עשרה שנים נהלתי את התלמוד תורה, בימי חול המועד ישבתי בבית מדרשינו ברח' רמב"ם, לסדר הענינים עם ההורים אשר רצו להכניס את בניהם, ואופן תשלום שכר לימוד כל אחד לפי יכלתו, וגם עסקתי לגבות שכר הלימוד מההורים.

הייתי נזהר מאוד לשלם להמלמדים את שכרם בעתו ובזמנו בכל ראש חודש, ולא יאוחר אפילו ביום אחד, ואף כאשר קופת התו"ת היתה ריק, אזי שלמתי מכספי לכל המלמדים משכורתם שלימה, ואח"כ קבלתי המעות בחזרה ממוסדות יטב לב, הרבה מההכנסות של התו"ת היו ע"י טשעקן, ופדיתי אותם בעצמי במעות, כדי שאוכל לשלם להמלמדים כסף במזומן, והכל ניהלתי מחנותי, עד שבני משפחתי כבר דאגו שכל העסק ירד לטמיון אודות פעולותיי עם התלמוד תורה.

היה לי גובה בשם הרה"ח ר' ברוך עלעפאנט ז"ל ממיהיאלפוא, שהלך לגבות שכר לימוד מההורים, וגם הלך על פני העיר לגבות מעות בשביל החזקת התלמוד תורה, היה לו 'קוויטונג ביכל' שבזה הלך לאסוף כספים על פני כל העיר. והרה"ח ר' שלמה זלמן פעדער ז"ל נסע בכל ארצות תבל בשביל החזקת התו"ת וכולל בעלי בתים.

כמובן שהייתי בקשרי ידידות עם הרה"ח ר' שלמה גפן ז"ל מנהל מוסדות יטב לב, אשר עמד לעזרתינו בעין יפה.

בכל סוף זמן התקיימו בחינות בכל הכיתות על מה שנלמד במשך הזמן, וגם אני השתתפתי בבחינה של כל הכיתות בתור מנהל התו"ת.

אחרי כלות חמשה עשר השנים, מסרתי ניהול התלמוד תורה לידי הרה"ח ר' משה דוד טעלער ז"ל, ואמר לי שאינו יכול כ"כ להתעסק בזה, אמרתי לו שבמשך שנה הראשונה אני מוכן להיות לו לעזר, שאתן לו בהלואה מראש בכל ראש חודש למשך כל חודש מחודשי השנה, והיה לי פנקס שמסרתי לו, בו רשמתי ההוצאות וההכנסות ומתי שילמתי וכו', שם הייתי רושם בחוה"מ את שמות הילדים וההורים שבאו להרשם אצלי.

פעם אחת ישבתי בבית הרב בנציון יאקאבאוויטש ז"ל שהיה מנהל המוסדות, ביחד עם הרה"ח ר' שלמה בראווער ז"ל לדון על ענייני המוסדות כאן, ואז היה הרעוואלאציע באונגארין, והגיע מברק מביתו של רביה"ק בשביל ר' שלמה, שיחיש צעדיו תיכף ומיד לעיר ווינא, למסור דעת קדשו של רביה"ק, שלא להיסחף אחרי תעלולי הצינוים המפתים אותם לעלות לארץ ישראל, ולא ליפול בפח מוקשים שלהם, ופקודת קדשו שמרה רוחו, שנסע תיכף ומיד ומסר דעת קדשו של רביה"ק.

שבת מירון

במשך הרבה שנים היינו נוסעים על שבת קודש לפני שמתחילים באמירת סליחות לאתרא קדישא מירון יצ"ו, על ציון המציונת של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, בתחילה נסענו קבוצה של שלש אנשים, אני וידידי מו"ה סענדר בנעט ע"ה ומו"ה שלמה שטוויב ע"ה, ואח"כ נצטרפו עוד כמה אנשים עד שנתקבצו יותר מחמש עשרה אנשים, ביניהם, מו"ה זיידא צבי אברהמאוויטש ע"ה, מו"ה יצחק בנעט ע"ה, האכסניא שלנו היתה בבית מו"ה יהודה לייב מאקאוועצקי ע"ה ש"ב של ר' סענדר בנעט, שמסר לנו את דירתו במירון, וישנו בחדרי השינה ובמטבח.

באותו שבת היה רגיל להיות שם כ"ק אדמו"ר ר' מרדכי מזוויהעל זצ"ל, וכן קבוצה מחסידי קארלין, ויותר לא היו כ"כ אנשים. הקבוצה שלנו שהיתה מחסידי סאטמאר היה לנו חזקה להתפלל בחלק הראשון של המערה סמוך להציון הק', ושם ערכנו את סעודה שלישית.

הנסיעה נמשכה במשך הרבה שנים, עד שבאחת השנים התפללתי שם תפילת מעריב לפני התיבה, ולמחרת היום נגשתי כש"ץ לאמירת סליחות בבית מדרשינו ברח' רמב"ם, וזאת היתה פעם היחידה אשר נגשתי כש"ץ לסליחות, והתאמצתי אז יותר על המידה, ואחה"צ הלכתי להת"ת להשתתף בבחינה שנערכה שם, ושהיתי שם במשך שעה ארוכה, ואח"כ חזרתי ברגל לביתי, ומחמת ההתאמצות היתירה לקיתי בלבי ל"ע, ושכבתי בבית החולים עד לערב סוכות, ומאז לא נסעתי יותר על שבת למירון.

י'עלה ו'יבוא א'יחולי ל'בבינו

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, אל מע"כ ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, אהוב לשמים ולאנשים, תומך נלהב למען החזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרותו העצומה למען כל קדשינו

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר

יואל עפשטיין

הי"ו

חבר הנהלת קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

חבר ועד העליון דקהילותינו הק' באה"ק

לרגל שמחתו הגדולה באירוסי בנו למז"ט ובשעטו"מ

החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, תורה יד"ש וחסידות אצלו בלולה

כמר **משה לייב** נ"י

עב"ג הכלה החשובה שתחי' בת ידידינו הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר **אברהם משה טויב** הי"ו

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחצקאל רוטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

י"ג אלול

הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע

ואלה תולדות

נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ולאמו בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, בשנת תקנ"ד, ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקינו הק' אבי השושלת של בית טשערנאביל ה"ה הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע בעל "מאור עינים", ועד ליומו האחרון של הסבא קדישא הי' שרוי במחיצתו וסופג אל תוכו מן עבודתו הק' שקיבל ממרן הבעשטה"ק זי"ע שהי' מבני ההיכלא קדישא, כבר משחרית ימיו הצטיין בגדלות המוחין ובגינוני קדושה, אשר כל רואיו הכיר שלגדולות נוצר, נתברך הי' בכשרונות משובחים ובאהבת התורה, והי' לומד בהתמדה נפלאה שעות שעות, וראה ברכה בלימודו, ומשנה לשנה גדל בבקיאות ובחריפות עד שאביו הק' התחיל לקראו "ארון הספרים שלי", כשגדל קצת הי' אביו מביאו בסוד שיח שרפי קודש של תלמידי הבעש"ט גדולי ומאורי החסידות.

האיש מקדש

בשנת תקס"ט כשהגיע לשנתו הט"ו, בבא בברית האירוסין עם בתו של הרה"ק ר' דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש בן הרה"ק בעל התניא זי"ע, אחר חתונתו נשאר במחיצתו של הרה"ק הבעל התניא זי"ע ורכש מפי קדשו הרבה קניני תורה וחסידות בתורת חב"ד, יסופר שבשבת הראשונה אחרי הנישואין, כשישב הבעל התניא בשולחנו הטהור, ראה שאין החתן יושב על מקומו, שלח לקרוא אליו, ואמר לו: "ברצונינו שתקשיב", ואמר "מאמר", ואחרי שסיים המאמר, שאלו הבעל התניא אם הבין את הדברים, ענה שאזנו בכלל לא קלטה דבר ממה שהשמיע, התפלא ה"בעל התניא" היתכן הרי ישב בסמוך אלינו ממש, התנצל שלא קיבל הורמנא מאביו להקשיב למלין דחסידותא של תורת חב"ד, ו"לעולם אינני שומע דבר מבלי נטילת רשות מאבא", התירוץ מצא חן בעיני ה"בעל התניא", ואמר לו שיבקש רשות מאביו, ואחרי שאביו המגיד זי"ע לא התנגד לכך, התחיל להקשיב ולקלוט דא"ח של תורת חב"ד ממקור ראשון של המייסד, במקץ שנתיים ימים אחרי פטירת ה"בעל התניא" זי"ע ישב אצל חותנו האדמו"ר האמצעי ממלא מקום אביו בהפצת ה"חסידות" שהתיישב בעיר ליבאוויטש, חמש עשרה שנים ישב אצל חותנו ומיום אל יום הוסיף תורה על תורתו וקודשה על קדושתו, עד כי ידיו הי' רב לו בכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר, וקלט הרבה מתורת החב"ד שהשפיע עליו חותנו שתורתו התברכה כמעיין המתגבר, ורישומיו ניכרין היטב בספרו "עמק תפלה" את השילוב של עקרי חסידות טשערנאביל והשיטה של חב"ד, בשנת תקפ"ח נסתלק חותנו, אז חזר אל בית אביו הק' בטשערנאביל.

נשיאותו

בשנת תקצ"ד הכתירוהו אנשי העיר הארניסטייפל אשר באוקריינא כ"מגיד מישרים", ובהסכמת אביו הק' התחיל לנהוג עוד בחייו עדה ופתח אז בית המדרש משלו ומרחוק ומקרוב התחילו לנהור אליו חסידים מבקשי ה' שחיפשו הדרכה

ימי ההילולא

י"ג אלול

- **רבי יעקב יוקל הלוי הורוויץ** ב"ר מאיר מגלוגא - **תקט"ו**
- **רבי יעקב ישראל מטשערקאס** ב"ר מרדכי מטשערנאבל **תרל"ו**
- **רבי אברהם ישכר** ב"ר שלמה ראבינאוויטש (חסד לאברהם) **תרנ"ב**
- **רבי ירחמיאל משה** ב"ר יחיאל יעקב מקאזניץ – **תרס"ט**
- **רבי יוסף** (חיים) ב"ר משה מבאגדאד (בן איש חי) **תרס"ט**

י"ד אלול

- **רבי משה** ב"ר יצחק אלשקר (מהר"ם אלשקר) - **רצ"ה**
- **רבי עקיבא** ב"ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלברשטאם (משנת דר"ע) **אב"ד פרעשבורג - תקי"ח**

ט"ו אלול

- **רבי יעקב קאפיל** (חסיד) ב"ר נחמי' פייוויל זצ"ל טיסמעניץ – **תקמ"ג**
- **רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים** ב"ר שמואל (היטב איטיב) **תרפ"ד**

ט"ז אלול

- **רבי צבי הירש גרינוואלד מאפאטשנא** (המכונה ר' הערשלע דישקעס)
- **רבי משה ראטה** ב"ר דוב אב"ד האמאראד - **ת"ש**

בעבודת ה', ופשוטי עם שבאו לקבל עצותיו וברכותיו, אף אביו המגיד הק' שעמד על רום מעלתו נהג כפעם לפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו, לאחר שלשה שנים בפטירת אביו הק' הלך וגדל פי כמה עדתו ואלפים נהרו אליו להדבק בו לרבות הרבה מתלמידי אביו, בשנת תר"כ כשמלאו לו כ"ד שנים לישיבתו בהארניסטייפל, גמר בדעתו לעזוב את הארניסטייפל, חברו עליו יהודי הארניסטייפל בהפצרות ובתחנונים שלא יעזבם, כי הוא הודם וזיום והדרם, ומה עוד שעל ידי זה ייבש מעין פרנסתם בצאתו, שחלק גדול מפרנסתם זה עשרות שנים הוא ע"י אורחים חסידים שבאו לחסות בצל כנפיו, אבל הוא לא שינה דעתו אלא אמר להם: הנני מבטיח לכם שהארניסטייפל לא תבוש ולא תכלם, ולא פירש הדבר, ועבר לטשערקאס וישב שם עד יום פטירתו, ועל שם העיר הזאת נקרא הרה"ק מטשערקאס, ומאז עזבו את הארניסטייפל נעשו דרכי הארניסטייפל אבלות ושוממות, וגם הרבה חסידים שהיו מקושרים אליו בעבותות אהבה נטשו את העיר ועברו לגור אצלו בטשערקאס, בשנת תרכ"ג נחלה הרה"ק מטשערקאס והי' נחלש מיום ליום, ונכדו החביב ר' מרדכי (מהארניסטייפל, חתן מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע) לא מש ממטתו יומם ולילה, יום אחד אמר הרה"ק מטשערקאס לנכדו, הרופאים שוא ידברו, אין אני חולה, דע לך בני שמקור כל חולה היא מפגימת רוחנית, כאשר פוגמים באבר רוחני אז נחלה אבר גשמי, התבוננתי במה פגמתי, ומצאתי שפגמתי שלאחרונה הי' לי הרבה טרדות ולא יכולתי ללמוד הרבה תורת הנגלה, לכן אני מקבל על עצמי ללמוד בכל יום ח"י פרקים משניות בכל יום, וכשאמר מלים אלו מיד התאושש מחליו, ופנה שנית לנכדו ואמר לו: אולם מעתה עלינו להיפרד איש מעל רעהו, צא להארניסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, ר"מ התחיל לשכנע את זקנו שיחזור בו, עודני רך בשנים ואיככה אוכל ליטול המשרה, אבל הרה"ק מטשערקאס עמד בדעתו ואמר לו: שעתך הגיעה, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להיפרד, ואלקים אשר התהלכו אבותי לפניו יהי' עמך בכל אשר תפנה, וכך הוה, שר"מ יצא למלוך בהארניסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלש שנים בלבד, הרה"ק מטשערקאס המשיך לנהוג את העדה בטשעראקאס עוד שבע עשרה שנים, הסבא והנכד המשיכו להיות מקושרים אהדדי בקשר אמיץ אף בשנים הבאות, ואהבה נפלאה שוררת ביניהם מבלי שתיגע מלכות בחברתה, ור"מ הי' נוסע גם לפעמים להסתופף בצל קדושת זקינו.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש וגדול עצום מאד, שמו הגדול הלך למרחוק כאיש פלא פועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים לעשות לעשות ומופתים בארץ, פ"א כתב לו אביו הק' בזה"ל: "ראיתי בחזיון לילה שתפלתך בעד כלל ישראל עושים פירות בשמים, על כן תרבה ליקח מעות מישראל", [כידוע דרכו של הרה"ק המגיד זי"ע ליקח לפעמים סכומים גדולים כשבאו אצלו לפעול ישועה], (מאורי אור, טשערנאביל) צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל גדולי הדור חרדו לשמו, הרבה סיפורים נפוצו בקרב העם על נסים ונפלאות שעשה אלקים על ידו, על הכוחות העילאיים שהפעימו בקרבו להמתיק דינים בשרשם ולתקן נשמות וגלגולים, לבטל גזירות קשות בצקון לחשו, לרפא חולים בסגולות וקמיעות, פ"א באו לפניו וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, ויצא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום הה מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה, ("תולדותיהם של צדיקים", הנדפס בספר "שושנת העמקים").

לתקן עולם

הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע אמר פ"א "אני ובניי באנו לעוה"ז לתקן נשמות המתים והחיים", והכן הרבה סיפורים נפוצו מן המגיד ובניו בהקשר לזה, גם אצל הרה"ק מטשערקאס זי"ע ראו את הדבר הזה שהשתדל לתקן נשמות החיים והמתים, פ"א נכנס לתפלת מנחה בערב ראש השנה

ימי ההילולא

י"ז אלול

- רבי יעקב קאפל רייך אב"ד בודאפעסט - תרפ"ט
- רבי יקותיאל יהודה ב"ר פרץ ראזנבערג מדיעריעש (תורת יקותיאל) תש"ה

י"ח אלול

- רבי יהודה ליוואי ב"ר בצלאל המהר"ל מפראג - שס"ט
- רבי יוסף מאוסטילא ב"ר מרדכי מנעשכיז - תק"ץ
- רבי יצחק חיות ב"ר אברהם בעל אפי רברבי - שע"ג

י"ט אלול

- רבי משולם שרגא פייבוש מברעזאן ב"ר נפתלי הירץ אב"ד ברעזאן - תרל"ד

כ' אלול

- רבי יצחק רובין מראחוב ב"ר אלימלך מסוקולוב - תרל"ד
- רבי משה ארי' פריינד ב"ר ישראל (עטרת ישעיהו) גאב"ד ירושלים-תשנ"ו

מאוחר מאד, בראותו שהעולם מתמיה על שאיחר כל כך, אמר: "מיר אלע ברידער, און אונזער ר' יעקב יצחק'ל (הוא הרה"ק ר' יעקב יצחק ממאקאריב זי"ע בן אחיהם ר' מנחם נחום ממאקאריב זי"ע שכבר לא ה' אז בחיים וכלל את בנו במקומו בין האחים) קומען נישט אריין דאוענען מנחה ערב ראש השנה, ביז מיר זענען מתקן יעדן איד'ס קוואליק נשמה", מעשה פלא אירע כשנסע מטשערקאס להארניסטייפל להשתתף בנשואי הנינה בתו הבכירה של נכדו החביב ר' מרדכי מהארניסטייפל, הפליג אז בספינה בלווי קהל רב, באמצע הדרך יצא לפתע מחדרו אל הקהל שהי' שם ושאל "מי מכם זוכרים את פלוני בן פלוני", רבים השיבו בוודאי זוכרים אנו אותו, הלא שבק חיים לפני שנים אחדות, הוסיף כמדבר לעצמו "לא מצא לו מקום אחר לבוא אלי, כי אם דוקא פה על פני המים", אימה גדולה נפלה על הקהל בהבינו שמתעסק עתה בתיקון נשמה מעלמא דקשוט, חזר ושאל יהודי כשר הי', השיבו: בוודאי כשר הי' אחד משלנו הי', ולא אמר דבר וחזר לחדרו, כשהגיעו אל החוף, הי' שם הרבה בעלי עגלות שרצו לזכות שהרבי יסע עמו, והוא עמד בין הבעלי עגלות ובחר לו אחד מהם, באמצע הדרך הראה לו על סוס אחד ואמר לו שיתן לו את הסוס במתנה, היהודי השתוממם על הבקשה הזאת, איך ימסור סוס זו להרבי הלא סוס זו מושך לו את העגלה יותר טוב מן שאר סוסיו והרי בלעדיו ישאר בלי פרנסה, באמצע הדרך עברו את ביתו של הבעל העגלה אמר לו הרה"ק מטשערקאס, באו ונרדה בצל קורתך, ונכנסו אל הבית, התחיל לדבר עמו על אותו נפטר שדיבר על הספינה, נזכר הבעל העגלה, שהי' זה שותף לעבודתו, וכי נשאר חייב לו סכום כסף, שאלו אם יש לו ממנו את שטר החוב, חיפש הבעל העגלה ומצא את השטר, ביקשו הרה"ק מטשערקאס שיתן לו את השטר במתנה, כיון שנעתר לו, לקחו וקרעו לגזרים, באותו רגע נשמע מבחוץ קול רעש, כשיצאו בחוץ ראו את הסוס צנח ארצה ומת, עיניו של הבעל העגלה חשכו, אולם הרה"ק מטשערקאס נחמו ואמר לו בגלל הסכום שנשאר חייב לך, לא מצאה הנפש מנוח, ונאלץ להתגלגל ולעבוד אותך בנאמנות, למשוך עגלה, עכשיו שויתרת על השטר בא על תיקונו... (תש"צ).

ובא השמש

באחרית ימיו שלח לקרוא את נכדו הרה"ק מהארניסטייפל שיבוא אליו בהקדם, מיד יצא והפליג בספינה לטשערקאס, שם עשה כמה ימים מבלי שזקנו ירמוז לו למה קראו, לאחר כמה ימים הרהיב נפשו ושאל את זקנו, אמר לו אחר מעריב הכנס ביחד עמי אל הסבתא ושם נשוחח, הרבנית היתה באותו זמן חלשה מאד ושכבה על מטתה, וישבו שניהם על כסאות לידה, פתח הסבא קדישא ואמר: יש לי דין תורה עם הסבתא, מי מאתנו ילך מן העולם תחילה, אני אומר מוטב אסתלק אנכי ראשון כי איך אסתדר בלעדיה ומי ינהל את משק בהבית, אבל היא אומרת להיפך מי ישים לב אליה, ואין את נפשה לשמוע "קידוש" זולתי, לפיכך גמרנו בינינו לקרוא לך, וכאשר תפסוק כן תקום, לשמע דברים אלו נקוו דמעות בעיניו ואמר בבכי: האנכי אהי' פוסק בדין זה, שניכם יאריכו ימים ושנים הרבה יחד, ואין צריך לדין תורה, אולם הס"ק לא הניח לו באמרו אין אדם חי לנצח והיום הזה מוכרח לבוא, במשך שעה ארוכה שתקו שלשתם, דומית קודש ריחפה בחדר, הנכד נראה כמתבונן ושוקל בדעתו את כל צדדי הספיקות, עד שלבסוף אמר: לאמיתו של דבר צודקת הסבתא, אבל איך יכולים לפסוק נגד דעתו של הסבא, על כן מוטב כי לאחר אריכות ימים ושנים תעברו שניכם בחדא שעתא לעולם שכולו טוב, נתיישבו הדבר על הס"ק, ואמר "יפה אמרת", ופטרו לשלום, וכן הי' הרבנית הלכה לעולמה בערב ראש חודש סיון תרל"ו, הנכד הרמ"ד מהארניסטייפל השתתף בהלוי', ולא חזר לביתו, כי אם נשאר במחיצת זקינו עוד כשלשה חדשים ומחצה, וביום שבת קודש בעת רעוא דרעוין י"ג אלול תרל"ו החזיר נשמתו לבוראו, ומנו"כ בטשערקאס, נשאר ממנו ספר "עמק תפלה" מעט מזעיר מדברי תורתו שהשמיע על שולחנו מדי שבת בשבתו שהעלו על הכתב גדולי החסידים, אבל הרבה מדברי תורתו נשרפו באש השריפה הגדולה שפרצה בהארניסטייפל, ונכדו רמ"ד צירף לזה את ספרו "עמק חכמה", והדפיסם יחד בשם "שושנת העמקים".

ט"ו אלול

הגה"ק רבי יעקב יוקל טייטלבוים מוואלאווא זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ בן רבינו הקדוש רבי אלעזר ניסן זי"ע בן רבינו משה איש אלוקים זי"ע ולאמו בת הרה"צ הנגיד המפורסם מו"ה מנחם מנדל זצ"ל בן הרה"ק ר' יוקל מבאלחוב זי"ע אשר מרן הק' מצאנז זי"ע העיד עליו שהוא מפחד מעבירה כמו אחד שעומדים עליו עם גרזן ביד להרגו. עוד בשחר ימי נעוריו התבלט בין בני נעוריו בשכלו הזך והבהיר ובחריפותו, נתגדל בהשגחה יתירה על ברכי זקינו הק' רבי אלעזר ניסן זי"ע בעיר דראהביטש ובעזרת זקנו עלה מעלות רמות ועוד בצעירותו התנכר עליו כי לגדולות נוצר בחריפותו ובהתמדתו בתורה ובעבודת ה' אשר עבד במסירות נפש ממש.

בשנת תר"י זכה להתארס עם הרבנית הצדיקת מרת הענדיל בתו של דודו הק' מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, אחרי חתונתו נשאר בבית חותנו הק' כשתי שנים אשר היה דר אז בעיר גארליץ עד שנת תרט"ז, בשתי שנים האלו נרקמו חיי הזהב של קדושה ואצילות חסידות ועבודת ה' תמימה והיה סגור ומסוגר בארבע אמות של הלכה וחיש מהר יצא שמו לשם

ולתהילה כעילוי מופלג והיה חביב על כל.

אחר שתי שנים עבר חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע לכהן פאר בעיר דראהביטש ואביו הרה"ק רבי שמואל בא לעיר גארליץ לכהן פאר בעיר גארליץ ורבי יוקל נשאר בעיר גארליץ בבית אביו הק' שם נשאר כשתי שנים עד שעבר חזרה לבית חותנו בעיר סיגעט אשר בינתיים כבר עבר מרן הייטב לב לכהן פאר בעיר סיגעט בשנת תרי"ח. ושם נשאר עוד שתי שנים תחת חסותו של דודו וחותנו הק'.

חיבה יתירה נודעת לו מאת חותנו הק' אשר הראה לו אותות חיבה ואהבה יתירה ושם גם התחיל לעסוק בתורת הח"ן ובחכמת הקבלה, והיה מרן הייטב לב מתפאר בחתנו הצעיר אשר היה תפארת למשפחת התמרי"ם נצר קודש.

נשיאותו

בערך בשנת תרכ"ג קיבלו אנשי עיר בערבעשט בהצעת חותנו הק' הייטב לב עליהם לרב ואב"ד ומנהיג העדה, כי עד אז היה העיר בערבעשט והגלילות שייכת תחת גלילות העיר סיגעט אשר דרו שם מאות משפחות אנשים יראים ושלמים.

כאן בעיר בערבעשט מצא כר נרחב להוציא מכח אל הפועל כשרונותיו המעולים, והנהיג את תהלוכות העיר ביד רמה על דרך אבותיו הק', הרבה פעמים בירד בתוך עיר בערבעשט ובהגלילות שאלות מסובכות וקשות אשר ראו אז עין בעין את גדלו וידו החזקה וכחו תורתו הק'.

חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע הרבה לבקר בבית חתנו החביב אשר אז התייעץ עם חותנו הק' יחדיו בתהלוכות עניני העיר וגם השתעשע יחדיו בפלפולא דאורייתא והמתיקו סוד יחדיו בדברים העומדים ברומו של עולם.

כשנסתלק אביו הק' רבי שמואל מגארליץ זי"ע ביום ט' לחודש מרחשון שנת תרמ"ט נתקבל לכהן פאר במקום אביו בעיר גארליץ אחרי הפצרות מרובות של אנשי העיר וחסידי אביו הק' אשר קבלוהו עליהם לרב ומורה דרך שיאיר להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

בשנת תרנ"ד באו אליו ראשי הקהילה דק"ק וואלאווע והגלילות אשר זה היה גדול פי כמה ממקום הרבנות בעיר גארליץ ומקודם לא רצה לשמוע לעזוב את מקום אביו הק' אך אחרי הפצרות מרובות נעתר לבקשתם וקיבל על שכמו את הרבנות בעיר וואלאווע כי אמר שרוצה לעת זקנותו לישב במנוחה והרחבת הדעת וכן היה כי שלושים שנה כיהן פאר כאב"ד וואלאווע עד יומו האחרון.

העיר וואלאווע והגלילות היתה עיר גדולה לאלוקים אשר דרו שם כעשר אלף נפשות ישראל וביניהם רבנים דיינים שוחטים ובכל כפר וכפר היתה להם ביהמ"ד ומקוה וכל הדברים הנצרכים לקהילה קדושה בישראל.

שם בוואלאווע התפתחה תקופה חדשה לפני הגה"ק מוואלאווע ופה הרחיב מקום אהלו וירועות משכנו שם החל להרבות גבולות להעמיד תלמידים הגונים וישרים ללמוד שיעורין כסדרן עם התלמידים בפלפולים עמוקים וחידושים נפלאים ברוחב ים התלמוד, ישיבתו הק' היתה ידועה בתלמידים מצוינים אשר נתגדלו על ברכיו לחיי תורה ויראת שמים היתה חופפת על פניהם תמיד, ורבים מתלמידיו עלו ונתעלו והגיעו לידי הוראה.

גם תושבי העיר והגלילות התקשרו אליו בכל חום לבם ונפשם והיתה יראתו חופפת עליהם תמיד וכולם באו לשמוע ממנו תורה ועצה ותושיה ולהוושע בדבר ישועה ורחמים והוא ברוב קדושתו השפיע עליהם ברכות לרוב ואכן נתפרסם אז כאיש קדוש אשר רבים נושעו מפיו וברכותיו הק' גם היתה לו כמה קמיעות קדושות אשר נפלו לו בירושה מזקנו הק' רבינו הישמח משה זי"ע למקשה לילד ולחולי נפל, וקצר הירעה מהכיל כל הענינים הנפלאים שהיו החסידים מספרים איך היתה מצודתו פרוסה על כל תהלוכות העיר והנהגותיה בכלל ובפרט.

גדולת תורתו

כדוגמת אבותיו הק' היו ידוע כידען נפלא בכל מקצועות התורה ובעודו צעיר לימים עסק ועמל בתורה ובמסירות נפש עד אין גבול וגם זכה לסדר ולהכין לדפוס את הספר הק' שו"ת השיב משה ליקינו רבינו הישמח משה זי"ע ומההסכמות לספר הק' נראה חריפותו שהיה אז עוד בימי עלומיו, וכדברי מרן גאון ישראל בעל שואל ומשיב האב"ד לעמבערג והגלילות שכותב עליו בין שאר הדברים: והנה נדרשתי מאת הרב המאור הגדול החריף וכו' מו"ה יוקל, ומרן רבינו הק' בעל דברי חיים זי"ע כותב עליו בל"ק: הגיע אלי כתב מהרב המאוה"ג החסיד בנן של קדושים מו"ה יוקל ט"ב וכו'. גם בשו"ת רבים מגדולי דורו מוזכר כבשו"ת מהר"ם שיק וכן בשו"ת אבני צדק יו"ד בסי' קכ"ט, גם רבינו הקדוש זי"ע כאשר עבר לעיר ארשיווע אשר היה אז באמצע ימי הספירה והיתה לו שאלה האם מותר לו לעבור לדירה חדשה באמצע ימי הספירה שלח את שאלתו להגה"ק מוואלאווע, ואכן השיב לו שמותר ותשובה זו נדפסה בספר היטב איטב סי' א'.

עבודת הקודש

גם בעבודת ה' היה ידוע בימיו בעבודת ה' למעלה מהשגת אנוש ורבים נהרו אליו לקבל לקח קודש ולהסתופף בצל קדשו ותורותיו הטהורים בשבתותו ומועדים יחדרו עמוק עמוק ללב החסידים והתלמידים ואויר של קדושה והתרוממות הנפש שררה תמיד בחצרות קדשו.

ומעשה נורא אשר רואים בזה עבודת קדשו בהסתר ובהצנע לכת מסופר שפעם אחד נסע לשבות שבתו בעיר סטודנע שבגלילות וואלאווע והתאכסן בבית אכסניא אחד וביום שבא התאספו הבני תורה והבעלי בתים לקבל פניו הקדושים ולהנות מזיו קדשו ולשמוע ממנו שיחותיו ותורותיו הק' ואכן התחיל להשמיע מדברותיו הנעימים וסיפורי צדיקים והשיחה נמשכה כמה שעות עד לחצות לילה, וכשהביט על המורה שעות וראה שהגיע זמן חצות לילה הפסיק באמצע השיחה ואמר להם הנה אספר לכם מעשה אחת ובזה אסיים

את שיחתי והתחיל לספר דהנה בימים ההם היה בפעטערבורג שהיה תחת ממשלת רוסיא כמה בתי מלכות עם אוצרות גדולות והיו מעמידין שומרים בכל אוצר ואוצר ומובן שגם היהודים דשם היו כופין לתפקיד זה, וסדר המשמרת היתה שכל העומד על המשמר בלילה היה צריך להשמיע קולו באמצע הלילה להראות שאינו ישן ועומד על משמרתו, והעומד על המשמרת במקום האחר הקרוב לזה היה צריך לענות לחבירו להראות שהוא גם אינו ישן ועומד על משמרתו.

פעם אחת עמדו על משמרות אלו יהודים יראים ושלמים וכשהגיע חצות לילה פתחו את פיהם זה לזה להשמיע את קולם להראות שעומדים על משמרתם, וענו ואמרו זה לזה בהגבהת הקול "ווי לשכינתא בגלותא" והשני העומד על משמרתו בפינה האחרת ענה אחריו "לית אתר פנוי מיניה" וכה בזה הלשון חזרו ואמרו איזה פעמים, ובדברים האלה סיים הגה"ק מוואלאווע כל השיחה של אותו הלילה ותיכף ומיד ראו שינוי בצורתו הקדושה אשר התחיל להתחלף לכמה גוונים והיה בוער כלהבות אש ועמד מכסאו והדליק את הלילקא ציבעך להעלות מעלה עשן, בדביקות נוראה ובניגון המעורר לבכי התחיל להסתובב בהחדר אנה ואנה אין אומר ואין דברים רק חזר ושנה את הדברים האלה "ווי לשכינתא בגלותא, לית אתר פנוי מיניה" ויותר לא דיבר ובירך את כל הנוכחים בברכת לילה טבא ובזה הראה להם לעזוב את המקום וישב תיכף ללמוד כמה שעות.

בעלותו השמימה

ביום ג' אלול שנת תרפ"ד נפטרה זוגתו הרבנית הצדיקת אשר עמדה לימין בעלה קרוב לשבעים שנה והיתה עומדת לימין צדקתו כדי שיוכל לעבוד את בוראו במסירות נפש כדרכו בקודש, תיכף אחר פטירתה התחיל מצב בריאותו לירד מטה מטה ולא רצה לקבל תנחומים אחריה ואכן כעבור י"ב ימים ביום ט"ו אלול באותו שנה החזיר את נשמתו הקדושה ליוצרו ובוראו מזוכך ומטוהר ויספדוהו גדולי דורו תמרורים ויבכו אותו כל בית ישראל.

עובדות

פעם אחת אירע בימי הרה"ק מוואלאווע זצ"ל, שאחד מנכדיו התחיל בימי נעוריו לעסוק במו"מ, ועברו ימים לא כביר שעלה והצליח, והודיע לזקינו מוואלאווא זצ"ל שמעשי ידיו הצליח, ובהזדמנות שהיו עוברים ושבים באו מהתם לוואלאווע ומסרו להרה"ק מוואלאווע פ"ש מנכדו, ושאל אותם אם הוא עדיין עשיר, ואח"כ כשנסעו חזרה להתם סיפרו לו לנכדו את שאלת זקינו אם הוא עדיין עשיר, ונפחד משאלת זקינו כי הבין כי לא דבר ריק הוא, ולא עבר זמן רב ובא בעצמו להרה"ק מוואלאווע לשאלו על מה שהוא מתמה שהוא עדיין עשיר, והשיב לו זקינו אספר לך עובדא אחת מזקינינו הישמח משה זי"ע, דהנה רביה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע בנו של הישמח משה זי"ע הי' לו ירושה מחותנו סכום גדול רענדליך של זהב, והיות דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, לכן קיימו במלוא המובן וטמנו רכושם בקרקע, ואירע פ"א שהיו צריכים לאיזה סכום גדול, ע"כ רצו ליטול איזה סכום מהטמון בקרקע, ויהי היום שחפרו ע"י עושי רצונם במקום שהיה טמון ולא מצאו את האוצר וחפרו בכל מקום ופינה ולחינם היתה טרחתם שלא מצאו כלום ומובן מאליו גודל עגמת נפשם ושלחו שליח מיוחד לאיהעל להזכיר עצמם אצל אביהם רבינו הישמח משה כי כל רכושם נאבד מהם והשיב הישמח משה זי"ע למה צריכים בניי להון ועושר הם אינם צריכים לרכוש, בניי צריכים להרביץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבני שראל ומובן דכך הווה ורכושם ואוצרם נאבד לעולם וככה בדיבורים אלה סיים הגה"ק מוואלאווע לנכדו ושאל אותו הבנת את הדברים מה שאמרתי לך ובע"כ הרכין ראשו לענות אמן, והבין שבוודאי יתקיים דברי זקינו במילואם וכן הווה שלא ארכו הימים דנתקיים דבריו הק' ונתהפך הקערה על פיה ומאז התחיל יורד מהצלחתו והפסיד רכושו עד שהיה מוכרח לעזוב עיר זה ולקבוע מושבו במדינה אחרת ליטול כתר מלכות בראשו ולהתנהג ברבנות כמנהגי אבותיו הק'.

י"ח אלול

הגה"ק רבי יהודה ליוואי זי"ע
[המהר"ל מפראג]

ואלה תולדות

גה"ק רבי יהודה ליוואי הנקרא בפי כל בשם "המהר"ל מפראג" זי"ע נולד בשנת רע"ב בעיר פוזנא שבפולין לאביו רבי בצלאל מווארמייזא זי"ע, לא נודע בבירור מי היו רבותיו אשר מפיהם קיבל תורה אלא י"א שחסה בצל המהרש"ל בעיר פשעמישל שבפולין, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת פערל בת רבי שמואל שהיה גדול בדורו בעושר ובכבוד והיה מקורב למלכות והיו בו תורה וגדולה במקום אחד.

בשנת שי"ג היתה ראשית ממלכתו בק"ק ניקלשבורג וכל מדינת מעהרין, שם הנהיג את עדת צאן מרעיתו באהבה ובמסירות משך עשרים שנה, בשנת של"ג עבר לפראג ופתח שם "בית ועד לחכמים" והרביץ תורה לתלמידים הרבה, על תלמידיו המפורסמים נמנים הגאונים הגדולים: רבי אפרים לונטשיץ בעל "כלי יקר", רבי יו"ט ליפמאן העלער בעל "תוספות יום טוב", רבי דוד גאנז בעל "צמח דוד", רבי אליהו מלואנץ המפורסם בשם "רבי אליהו בעל שם", ועוד.

אחרי י"א שנים ששהה בפראג שב לפוזנא וישב שם כארבע שנים, לאחמ"כ חזר שוב לפראג המעטירה, ויסופר

שבתקופה ההוא ביקש ממנו הקיסר רודולוף – ששם גדולתו וחכמתו הגיע אליו – לפגשו ולשאוב מחכמתו, ואכן נפגש עמו אז וכבוד גדול עשה לו, פגישה זו עוררה בשעתו הדים עצומים בכל רחבי המדינה, ורבו השמועות אודותיו, אמנם זאת ידוע שכעבור זמן קצר מאותה פגישה, עזב המהר"ל את פראג וחזר שוב לפוזנא, שש שנים ישב שם וניהל את עדתו בפוזנא, באותה תקופה כיהן הגה"ק רבי מרדכי יפה בעל "הלבושים" בפראג, בשנת שנ"ח נתחלפו העטרות, המהר"ם יפה עבר למלוך ברבנות פוזנא, והמהר"ל עלה על כס הרבנות בפראג, שם ישב עד יום י"ח אלול שנת שס"ט שאז השיב את נשמתו ליוצרו זקן ושבע ימים (כבן צ"י שנים) ומנו"כ בק"ק פראג.

ידוע שהמהר"ל רבות פעל ועשה עבור ישועות כלל ישראל, ומסופר כי ברא לשם כך "גולם" לעשות שליחותו שהטיל חיתתו על עמי הארץ ושונאי ישראל, רבים הם השמועות והוויכוחים המתהלכות בקרב העם בענין זה, ואכמ"ל, אך מן הראוי להביא כאן דבר נחמד משמיה דהגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל שפע"א שאל אותו משכיל אחד: מה דעתו בענין מה שאומרים שהמהר"ל מפראג ברא גולם ע"י ספר יצירה, ענה לו הגה"ק מהר"ם אריק: זה שיכולים לברוא גולם ע"י ספר יצירה איננו דבר חדש, דידוע ע"ז דברי השל"ה פר' וישב, עי"ש, גם ידוע מה שכתב החכם צבי וז"ל: "נסתפקתי אדם הנוצר ע"י ספר יצירה כאותה שאמרו על זקני רבי אליהו (הוא רבי אליהו בעל שם) מי מצטרף לעשרה" [אגב, אחד התמיהות הגדולות של המערערים הוא למה מביא החכ"צ את יצירת התלמיד ולא את יצירת הרב, שכאמור היה המהר"ל רבו של ר' אליהו בעל שם], א"כ שאלתו הוא אם המהר"ל היה בר הכי, למה ליה להביא ראיה מן "הגולם" על גדלות המהר"ל, הלא יכול לידע זאת מן "החכם" דהיינו התוספות יו"ט שהיה תלמידו של המהר"ל ומעיד עליו בחכמתו שהיה אדם הגדול בענקים.

י"ט אלול

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש מברעזאן זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש היילפרין זי"ע נולד בשנת תק"ע לאביו הגה"ק רבי נפתלי הירץ אב"ד ברעזאן [שהיה חד מן מה"חבריא קדישא" של הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע אשר אף צירפו לעבודתו הנשגבה בקירוב ביאת המשיח בשמחת תורה שנת תקע"ה], לאחר פטירת אביו בשנת תר"ה עבר אליו הרבנות בברעזאן, כהונה אשר היתה שמורה במשך הדורות לשלשלת גדולי וגאוני משפחת היילפרין, אך היות שהגה"ק רבי פייבוש מברעזאן הרבה להסתופף בצל צדיקי דורו ואף בעצמו הנהיג עדה קדושה על פי דרך החסידות, דבר שהיה למורת רוחם של אנשי העיר המתנגדים, ובפרט לנגידי הקהילה, והחלה אז לנשוב נגדו רוח התנגדות עזה, ועל אף שצדיקי דורו עמדו לימינו וגם השתדלו והתאמצו בעבורו ובפרט הגה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע ומרן הדברי חיים זי"ע, עכ"ז עלה בידם להפיק זממם ולהורידו מכס הרבנות.

כשנסע הרה"ק רבי דוד"ל מטאלנא זי"ע מרוסלאנד ושהה תקופת מה בבראד, שלח אליו הרה"ק רבי פייבוש מברעזאן חסידם לשבות אליו במחיצתו, ומסופר שבמוצאי שב"ק פרשת כי תבוא שנת תרל"ד תיכף בצאת השבת נפרד הרה"ק מטאלנא מהחסידים וציוה להם תיכף ומיד לנסוע לברעזאן כי רבם עלה לגנזי מרומים באותה שבת.

קודם פטירתו קרא לבנו וציוה לו כי כמו שבחיים חיותו היה מהדר מאוד במצות הכנסת אורחים ולעולם ביתו היה פתוח לרווחה, כן ברצונו שגם לאחר מותו יהיה פתח האוהל שעל ציון קברו פתוח בכל עת ואל ינעלוהו, ואכן בנו הקפיד מאוד לקיים צוואת אביו בכל עת, ואף גם ששומר בית החיים היה בא אליו בטענות שלכבוד הצדיק הוא דורש שהאוהל יהא סגור על מנעול ובריח כדי שרועי הסביבה לא ינהגו במקום מנהג בזיון, עם כל זה לא נתנו לנעול השער והשגיח שלעולם יהא פתוח לרווחה לכל מאן דבעי כרצון אביו הקדוש, פע"א כשנכנס לביהמ"ד קודם תפילת שחרית סיפר לפני מקורביו כי לפלא הוא בעיניו את אשר אביו הקדוש נתגלה אליו בחלום לילה ופנה אליו בתרעומות על אשר לא הטיב להשגיח לבל יתנו מנעול על אוהל קברו כי יום קודם לכן התקין השומר מנעול על הפתח ואיש אחד שרצה להיכנס לשם נמנע מזה, ויהי אך יצא הדברים מפיו, ועודו עומד ומשתאה על דבר החלום, ואחד העומדים סמוך לו נפל שם מתעלף, לאחר שהעירוהו והשיבו נפשו סיפר הלה ברוב התרגשות שבדידיה הוי עובדא, כי מנהג קבוע לו ביום הזכרון של הוריו כשבא להשתטח על קברם ולהדליק נרות, ניגש הוא אח"כ להשתטח גם על ציונו של הגה"ק רבי פייבוש'ל ומדליק שם כמה נרות, וכמאז כן אתמול שחל בו יום היארצייט של אביו ובא כמנהגו לבית החיים וכשרצה ליכנס אל האוהל מצאו נעול ומכיון שהיה עייף ויגע התעצל מלטרוח וללכת לבקש מפתח בעיר ואח"כ שוב לחזור אל האוהל, ובלית ברירה בטל ממנהגו ולא הדליק נרות על ציון הצדיק, ואמנם לאחר מכן נתברר הדבר שהשומר התקין מנעול בלא רשות והסכמה, והיה זה לפלא לעיני כל עד כמה צדיקים יודעים את החיים ורוצים בפעולתם.

זכות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הגביר הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יואל בראנ"ש
שוואַרץ הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחת נישואי בנו

החתן חנני' יו"ט ליפא נ"י

עב"ג הכלה החשובה שתחי' למזל טוב בשעטו"מ

ישא ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה טובה מרובה וגדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת
וכל ברכאן דנפישא

בעתירת וברכת

המערכת

דבר בעתו

חודש אלול (ג)

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון בעניני קדושת היום וסגולתו

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתיצב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמוהו מה לעשות, ויעצוהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתיצב לפניו בטרם יבואו לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטינים ומלשינים להשטין עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שזאת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, ו) ויהי היום ויבואו בני האלוקים להתיצב וגו'. וז"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורת, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתיצב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

◆◆◆

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמורות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב 'יהיה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסננת למבדק בחושבנא, וזהו וצדקה תהיה לנו כי "נשמר" (ר"ל נעשה משמורות, וגם משמרת ומסננת ונבדק עצמינו) 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר ציונו, והבן.

(ייטב לב)

◆◆◆

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ח אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול עיי"ש, והקשה הב"י מאי ראי' מייתי משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה י"ל מהיכ"ת ס"ד שיטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו החטא ועדיין רשומו של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה דמדרכו של היצה"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטין החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו וע"ז מתרשל האדם לשוב ע"ד שביאר בסה"ק פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשי"ת ימינו פשוטה לקבל שבים וארז"ל (מ"ר בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחושיו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שיהי' ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' וירחמהו ואז השי"ת ירפא משובתו ויהי' חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו דהעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצה"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמז על הנ"ל, ומה"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לבל יטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

◆◆◆

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלו"ל, כי אלו"ל למפרע הוא ל'ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיבין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובדוק וחקור אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמח משה)

◆◆◆

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, לול"א הוא אותיות אלו"ל, והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

אלול נוטריקון ו'אנכי א'היה ל'כם ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה לכם לאלהים, גם כתוב ו'הרוח ת'שוב א'ל ה'אלהים ר"ת האו"ת, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ק גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

מוסדות יטב"ת
דרבינו יואל
מסאמאר
נתייסד ע"י כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
בהמשכת כ"ק מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
עיה"ק ירושלים תובב"א
וְיַמְרוֹן לָךְ שִׁירִין בִּירוּשְׁלֶם קַרְתָּא דְשׁוּפְרֵיא
באותות כבוד והערכה, נשגר כוס של ברכה, לכבוד מע"כ
ידידינו החשוב, אהוב וחביב, ראש וראשון לכל דבר קודש,
לכל מוסדות כ"ק מרן רבינו שליט"א תומך במדת הגודש,
ובמיוחד לבו בוער למען מוסדותינו הק' פה עיר הקודש, עוזר
וסומך לכל אשר אליו פונה, בסבר פנים יפות לכ"א עונה, נודע
ברוחו הנדיבה ובנפש מסורה, שמעו הטוב הולך בכל המדינות
לתפארה, עוטה כשלמה אורה, לו יאה שבח ושירה, ה"ה
הרבני הנגיד המפואר כש"ת
מוה"ר
יואל עפשטיין
הי"ו
חבר ועד העליון דקהילתינו תק"
סימן טוב ומזל טוב וברכות לרוב להגיל יום שמחת לבו שהשמחה במעונו
אירוסי בנו למזל טוב
החתן המפואר, יפה פרי תואר, העילוי והמצוין, צורבא מרבנן
החתן משה לייב הי"ו
מאריות שבחבורה בהיכלא דמלכא מתיבתא הק' בקרית יואל
עב"ג בת ידידינו הרה"ח ר' אברהם משה טויב הי"ו
מה' יתן משאלותינו, מעוטק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגוזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולט
שנים ועניגים, שנים נעימים, בשבר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים
הכו"ח בברכת ציון וירושלים
בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תובב"א
יש כח בשלשל יאקאן

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

הושענא סעודות שלש מקיימת - על שתי כרכות בוצעת בשבת הושענא

לחם משנה ואכילת המוציא (ב)

חלוקת הפרוסות ◇ אכילת המוציא ◇ סגולת הלחם ◇ פירורי הפת ◇ מלח ◇ י"ב חלות

חלוקת הפרוסות

נותנים כביצה לאשה להורות שבעבורה ברכת הבית מרובה

טעם הדבר שנותנים לאשה שיעור 'כביצה', יותר מהשיעור 'כזית' שפורס הבעל לעצמו, כדי להורות שאין ברכת הבית מרובה אלא בעבור אשתו, כמבואר בגמרא (ב"ב נט.).

(יפה ללב - סי' רעד סק"ב)

אי מותר לזרוק הלחם טעם לזריקת המוציא שנהג הכתב סופר

ראיתי לרב האי גאון מרן אבא (בעל הכתב סופר) זצ"ל, שהיה נוהג וכו' כשחילק מהלחם משנה היה זורק להיושבים בשלחן פרוסת המוציא. ותמהתי הא הלכה רווחת בגמ' ובפוסקים (ברכות נ:) שאין זורקין אוכלים, ובפרט בפת, שהגם שבזריקתו אינו נמאס, מכל מקום יש ביזוי בזריקתו וכו'.

והנה שולחנו של אדם דומה למזבח וכו', ומה שהבעלים אוכלים הוא בבחינת קדשים קלים שהבעלים אוכלים, והמוציא הוא כנגד אימורים חלק גבוה וכו', ואיתא בספרים דיש לאכול פירורים המתפקעים ונופלים בשעת חיתוך המוציא, דהמה כמו אימורים שנתפקעו מעל גבי המזבח, והרי מצות הקטרה הוא בזריקה, כדאיתא ברמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ב הי"ג) ובב"מ שם, לכן פרוסות המוציא שהמה בבחינת אימורים, זורק אותם, וזה כבודם של פרוסות הנ"ל, והרי כל טעם שאין זורקין הוא משום בזיון, ואדרבה זהו כבודו כמו אימורים למזבח, זכיתי ליישב דעת קדושים בעזה"י בטובו, וק"ל.

(שו"ת התעוררות תשובה – או"ח סי' קלב)

נתינת הפרוסה ביד המקבל

ושמענו וידענו מפי אבותינו הקדושים ז"ל, כי בשלחנו של האדם הגדול בענקים המפורסם ברוה"ק דבריו שבעתים מזוקקים, איש אלקים הרבי מלובלין זי"ע, היו מחלקים ע"פ מצותו ופקודתו פרוסת המוציא לכל הבאים לקבל ברכתו בשבת קודש, ונתנו בע"כ לכל אחד רק בידו.

(נימוקי או"ח, מונקאטש - סי' קסז אות ג)

אכילת המוציא

להתפלל במחשבה על פרנסה בעת אכילת המוציא

יש לאדם לכוין באכילת הג' סעודות של שבת קודש, כשאוכל פרוסת המוציא, בלעיסה ראשונה יכוין, שע"י האכילה הזאת לא יחסר לו מזונות של יום ראשון הבעל"ט, וכן כשלוקח לעיסה שני' לתוך פיו יכוין שלא יחסר לו ביום שני, וכן לכל יום ששת ימי המעשה, ועי"ז ימשיך פרנסה לכל ימות החול.

(דברי מנחם, רימאנוב - ליקוטים)

שמעתי אצל אא"ז מקאזמיר זצ"ל פע"א בסעודות שבת לקח פרוסת המוציא בידו האחת והסידור בידו השניה, ואמר אמרו נא לי החילוק מה בין זה לזה, אני איני יודע החילוק, והיתה כוונתו שגם חתיכת המוציא מאכילת שבת בקדושה יש לה החשיבות כמו התפלה של הסידור.

(כתבי האמרי שאול – פרשת בלק בד"ה ו"ל)

לא לערב מעדנים בחלת השבת

לא היה רוצה הרב שיערבו בחלה של שבת שום דבר, לא בשמים ולא ביצים רק קמח ומים.

(אמרי פנחס - שער ד אות כח)

להטביל את החלה ביין

הרה"ק ר' שלמה'קע מ'זוועהיל זלה"ה היה נוהג להטביל את החלה ביין של קידוש ולאכול.

(יסוד צדיק, זוועהיל - ערך שבת עמ' נה)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת שבת וקבלת נשמה יתירה הוא מכח קבלת מס"נ בק"ש כל ימות השבוע

ביומו תתן שכרו. ר"ת שבת. הנ"ל עפ"י מה שכתבנו בענין קדושת השבת הוא ע"י מסירות נפש כמ"ש 'ביום שבת קודש שמך יתקדש' [ענין זה נתבאר בדה"ק בכמה מקומות אשר אור קדושת שבת זוכים ע"י שבכל השבוע בעת קריאת שמע מקבל ע"ע עומ"ש וקבלת מסירות נפש כראוי, עי' בדה"ק פר' בראשית ד"ה ויברך, וכ"ה בפר' קדושים ד"ה איש אמו ואביו כו', ושם פי' **'זכור ושמור'** היינו קדושת ש"ק **'בדבור אחד נאמרו'** היינו תלויים ועמדים על היחוד באחד בק"ש, ועוד] **'כי עיקר ענין הקדוש' הוא ע"י מס"נ'** [ובפר' קדושים כתב : שורש הקדושה הוא ענין מס"נ כמ"ש ונקדשתי בתוך בנ"י כי ע"י המס"נ כל ששה ימים הם ההכנה לשבת כי עי"ז נעשה אח"כ השבת בעליית הנפש ונתוסף לו אח"כ נשמה יתירה בשבת] וז"ש **'ועל מנוחתם יקדישו את שמך'** שעיקר מנוחת הנפש להחזירה לשרשה, וזהו 'מנוחה ושמחה' וזה משמחתך ששמחת בו. כי זהו עיקר שמחתו של יעקב אבינו ע"ה הי' להביא השמח' להבורא ב"ה מה שיהי' לעתיד לבא וגם הוא לא הי' לו שום שמחה בעוה"ז רק מה שיהי' הגאולה לע"ל. וז"ש (תהלים נג, ז) בשוב ד' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל כו', וז"פ **המנחיל מנוחה** כו' אותיות נחל ר"ת "נוצר "חסד "לאלפים כי בשבת מתגלה הרצון העליון בחי' נח"ל. וז"פ (דברים יב, ט) **כי לא באתם עד עתה אל המנוח"ה ואל הנחל"ה** הנחלה זו ירושלים. אך ביום שבת מנוחה נתעורר נחל העליון ע"י המס"נ, וזהו מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שיהי' הרצון במס"נ. שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא (תהלים פו, ד) כמבואר במ"א. וזהו סמיכת הפסוקי' "**ביומו** "**תתן** "**שכרו ר"ת שב"ת כי אליו הוא נושא את נפשו. פי' ע"י המס"נ זוכה לקדושת יום השבת.**

תפארת שלמה

סגולת הלחם

לחם השבת מכבה נר שנפל

העיד מחמיו [הגה"ק רבי שמעון סופר אב"ד קראקא] שכשנפל נר על השלחן הי' מניח אצלו מלחם השבת וכבה מעצמו, כן ראיתי כמ"פ, והי' לו זה בקבלה מאביו הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע.

(ע' בנתיבות הסופר - פ"ד הערה ז)

לחם השבת הוא שמירה בבית

וראיתי בחמי (הג"ד יוזפא צעיר בניו של מרן החתם סופר זצ"ל) ז"ל, כשנפל נר שבת על המפה, היה מניח בצד הנר מלחם השבת וכבה מעצמו, כן ראיתי כמה פעמים, והי' זה לו בקבלה מאביו מרן החת"ם זללה"ה, ומזה נראה כי כח הלחם של שבת, יש לו סגולה לשמירה בבית.

(שבט מיהודה - פ' בשלח בד"ה ואת כל העדף)

טבילת החלה ביין מסוגל לרפואה

בשהותי בביתו הראה לי דודי "פאסט קארטל" שקיבל באותו היום מאת הרב משימאני, אשר הנכתב בה פתום וחתום ובלי מובן. בגלויה היה כתוב: "להטביל את פרוסת המוציא בליל שבת קודש ביין הקידוש, זו היא סגולה נגד כאבי לב" עכ"ל. והרב משימאני חתם את שמו כדרכו בקודש: "עבד לעבדי ה' – שבתי שעפטיל וויים".

(רשומים בשמך - עמ' קכח)

פירורי הפת

בדמיון אברי עולה שנתפקעו מע"ג המזבח

מצאתי בספר של"ה, דהזהיר הגאון מו' ישעיה הורוויין ז"ל, שצריך כל אדם ליזהר מאד בפירור של פת, כדמיון איברי עולה שנתפקעו מעל גבי המזבח, וכמו שהיו הכהנים מוזהרין, להחזיר איברים ופדרים שנתפקעו מעל גבי המזבח, כדי שלא יהיה שליטת החיצונים נהנין מן אותן איברים ופדרים, רק יניקתן היא מן העשן המתעקם ונוטה לצד צפון, כך הפרורי פת צריך להזהר בהם שלא ישליכם לארץ, ובפרט מפרורי שיורי המוציא, שהן דוגמת איברים של עולה, ונקראים תרומת מעשר שהוא קודש קדשים.

ומי שאינו נזהר בפרורי פת, אזי באה לילית שהיא גימטריא ת"פ שהיא בהיפוך אתוון פ"ת, עם ת"פ כוחות שלה, ושורה בבית האיש ההוא עד שמביאה אותו לידי עניות. וכו'. ולכן צריך האדם להזהר שלא ישליך פירורי הפת וכל שכן פירורין של המוציא שיש בהן קדושת איברי העולה.

(קב הישר - פרק ע)

טעם אכילת פירורי המוציא

איתא בספרים דיש לאכול פירורים המתפקעים ונופלים בשעת חיתוך המוציא, דהמה כמו איברים שנתפקעו מעל גבי המזבח.

(שו"ת התעוררות תשובה – או"ח סי' קלב)

תיקון לאכול שיורי פרורי המוציא

עוד מתקוני קרי לאכול שיורי פרורי המוציא, כך שמעתי מחכם אחד בשם חכמי המקובלים.

(יסוד יוסף - תיקוני החטא אות כב)

סגולה לזכרון

אכל פרורי המוציא לזכרון.

(זמירות חתם סופר - אות מא)

דרכו בקודש של הרה"ק ר"א מסטרעליסק זי"ע היה באכילת חלות שב"ק למלול פרורין באצבעותיו ולפררם על השולחן, מטעם כי דרכו של תינוק לפרר (פסחים י:).

(רמזי אלול, ווילעטשקא - עמוד ו אות טז)

וכתבו ספרי יראים שסגולה לאכול מהפרורין של המוציא, וזה תיקון גדול לפגם מדת יסוד כמבוא בזוה"ק ברע"מ פר' עקב דפירורין רומזין למדת היסוד, ולא יזלזלו בפירורין, כי העניות רודף אחריו ח"ו וכפוגם בברית ח"ו, ומסוגל לאכול הפירורין, כי זה רומז לתיקון הברית שנקראו הטיפות פירורין, ועיין בזוהר וברע"מ פר' פנחם דף רמ"ד, ובסה"ק זרע קודש מאריך בזה, וטוב שיכוין בשעה שמכנים הפירורין מהשלחן לאוכלם, שככה יתכנסו כל הטפות מבין החיצונים ויתעלו להקדושה, וכל כוונה טובה מישראל עושה רושם גדול, כי בחינות מחשבה הוא למעלה מדיבור, וכש"כ ממעשה כידוע.

(שלחן הטהור, ר"א ראטה - סדר השלחן דף רטו ע"ב)

מלח

כלי עם המלח שמעמידין על השלחן בשעת הסעודה, אמר רביה"ק [משינאווע זי"ע] צריך שיהא מלא, והדבר מסוגל לפרנסה.

(דברי יחזקאל – הלכות והליכות דף נג)

המוציא לא טבל [מרן החתם סופר זצ"ל] בליל שבת קודש במלח, כי הטעם של על כל קרבנך תקריב מלך (ויקרא ב, יג) לא שייך בליל שבת קודש, שלא היה בו הקטרה רק עולת שבת בשבתו. ובהערות (ס"ק סד) כ', באוצרות הסופר (חט"ו עמ' נט) מביא בשם הגאון רבי שלמה סופר בן הגאון רבי יעקב עקיבא ממיאווא בנו בכורו של הכתב סופר, שאמר משם החתם וספר דשלושה טעמים יש להביא מלח על השלחן, חדא, משום דפת קיבר צריך מלח להטעימו, שנית, דשולחן כמזבח ועל כל קרבנך תקריב מלח, וטעם הג', להגן מן הפורעניות. ובסעודת יום השבת אע"פ שאוכלים פת נקיה מ"מ שייך הטעם מפני ההקטרה של עולת שבת, אבל בליל שבת כל שלשת טעמים לא שייכים בו, כי אוכלים פת נקיה, ואין שום הקטרה, וגם השבת משמרו ומגין מן הפורעניות ע"כ.

(זמירות בית סופרים, פרעשבורג - סדר ליל שבת אות סד)

י"ב חלות

האר"י מסדרין על השלחן י"ב ככרות קטנות לכל סעודה, ששה על גבי ששה כמי שני סגולין ולוקחין ב' האמצעים ובוצעין מאחד וכו'. ואף מי שאינו יודע הכוונות אם רוצה ליישר מעשיו באופן שנוהגים מאיר דרזין ולבו לשמים שיהא חשוב לפני ה' כאלו כוון הא מלתא מעליתא היא.

(שערי תשובה - סימן רעד סק"ב)

אם אין לו י"ב חלות יקח ד'

ואם אין לו יכולת להניח י"ב ככרות אין לו רשות להניח יותר מארבעה, ויערכם שתים זו על גבי זו מצד ימינו ושתים זו על גב זו מצד שמאלו, ובשעת המוציא יטול שתים הימניים ויבצע בנזכר, וכשאין לו ד' לא יניח ג' אלא שתים ולא פחות, שאין ראוי לברך המוציא בשבת וי"ט אלא על שתי ככרות, ולא יניחם זו על גב זו אלא אחד מימינו ואחד משמאלו, ויזהר שיניח הככר שבצד ימינו אל מול פני הנרות כדי שיברך עליו המוציא ולא על השמאלי.

(חסד לאברהם - מעין ב נהר מט)

לכה"פ אחד המיוחד בעיר

שמעתי מפה קדוש אדמו"ר הקדוש משינאווא זצ"ל בשם רבינו הקדוש רבן של ישראל מלובלין זי"ע, כי בכל עיר צריך על כל פנים אחד המיוחד והחשוב להניח על שלחנו בשבת י"ב חלות. וזהו דוגמת המשכן 'ביום השבת יערכנו' וכו', וכ' שם בלשון 'תמיד' היינו גם בזמן הגלות שאין המשכן וביהמ"ק קיים, יעשו כן בכל עיר ועיר, בכל שבת ושבת וכו'.

(חמשה מאמרות, מונקאטש - תורת שבת פרשת תרומה)

אמנם שאר העולם לוקחים לחם משנה, המנהג עושים לחמים ארוכים ולא עגולים, והם בתמונות שני וי"ן, וב"פ ו' הוא י"ב, היינו לרמז הי"ב חלות, והם כוללים את עצמו עם הבני עליה, שלוקחים הי"ב חלות כמשמעון.

(חמשה מאמרות, מונקאטש - מאמר תורת שבת פ' אמור)

יסמכו על הצדיק והם יטלו ב' כתמונת ואוין

שאר העולם יסמכו על הצדיק ויתחברו עמו במחשבתם על דעתו וכוונתו, וגם המה ירמזו ויתכללו במה שיקחו שתי חלות כתמונת ואוי"ן כמנהג העולם.

(חיים ושלום, מונקאטש - פרשת בשלח בד"ה ויהי)

הי"ב חלות והשלחן ממשיכין י"ג מדות של רחמים

ונתת על השלחן לחם, הם י"ב חלות, והשולחן הרי י"ג, דשל"ח מן 'שלחן' בגימטריא י"ג הויות, ועי"ז תוכל ג"כ להשפיע עליהם שפע מן הי"ג מכילין דרחמי, וכעת שאין לנו ביהמ"ק ולא שלחן ולא לחם אזי ביום השבת ג"כ ע"י הי"ב חלות והשלחן כנודע אנו ממשיכין הי"ג מכילין דרחמי.

(דעת משה, קאזניץ - פ' תרומה עה"פ ונתת על השלחן)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת ישכח מכל דאגות ימי חול ויעשה תשובה ואז יזכה להשראת השכינה

כי יקח איש אשה חדשה לא יצא וכו'. יש לפרש הפסוק ברמז, כי יקח איש אשה חדשה, אשה נקרא הנשמה כנודע (זוה"ק משפטים קמד:), והנה ביום השבת לוקח אשה חדשה, היינו נשמה יתירה, לא יצא בצבא, צבא נקראים היסורין (ב"ר י, ה) (כמו דאמר (איוב יב יד) כל ימי צבאי איחל הלא צבא לאנוש וכו'), **והכוונה שישכח כל היסורין והדאגות שבימי חול, ויהיה בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה, ולא יעבור עליו לכל דבר היינו שלא יעבור עניני חול לפניו אפילו בדיבור בעלמא**, ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח יג) נקי יהיה שיהיה נקי מכל וכל בעשות תשובה שלימה לפניו יתברך, **ואז יתארח לביתו שנה אחת היינו השכינה שנקרא שנה אחת כנודע.**

(אגרא דכלה)

נגד י"ב סעודות של ימות החול

הרה"ק בעל התניא זי"ע, לא נהג לבצוע על י"ב חלות בשבת, פעם שאלו הרה"ק מבארדיטשוב על זאת, והשיב יען שלא ראה שענין זה מובא בדברי חז"ל. ואמר לו הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, הרי איתא (ברכות לט:), רב זירא הוי בצע אכולא שירותא, דהיינו כמנין סעודותיו במשך כל השבוע, וסעודות הרי הן שתים בכל יום דהיינו שנים עשר סעודות בשבוע, והיה בוצע על י"ב חלות.

(מאמר מרדכי, סלאנים – ח"א דף עג אות יא)

כנגד י"ב שבטים

בשם הקדושת ציון זצוק"ל, כי הרה"ק מראפשין זי"ע, היה משתעי בלישנא דחכמתא כדרכו בקודש, ואמר בהאי לישנא, 'אותן י"ב חלות שממדרים על השולחן בסעודות שבת, הן כנגד י"ב שבטים, איי, ס'איז דאך געווען דרייצן, עה, איינם ארויף איינם אראפ'.

(מגן אבות, באבוב – עמוד קצט סקפ"ט)

י"ב חלות דוגמת לחם הפנים

צריך ליזהר לשים בכל סעודה י"ב לחמים על השלחן, כנגד י"ב חלות לחם הפנים וכו'.

(שער הכוונות – סדר השבת ענין השלחן עמוד עב)

ב' חלות ארוכות צורת ו' – כי"ב חלות

ומכבוד אדומו"ר הגה"ק מו"ה יחזקאל שרגא האלברשטאם משיניווא זצלל"ה שמעתי, שאמר בשם אביו, מרן הגה"ק בעל דברי חיים זצלל"ה, שלכך מנהג ישראל לעשות את החלות לחם ארוך, שהוא כדמות וי"ו, ושני ווי"ן הם י"ב, וזה שאומרים 'שכינתא תתעטר בשית נהמי לסטר', אך 'בווי"ן תתקטר'.

(לקוטי מהרי"ח – סדר התנהגות ליל שבת)

והנה מה ששאלת אודות הי"ב חלות, האמת אגיד שלא היתה כלל כוונתי לומר לך להתנהג כן לברך בשבת קודש על י"ב חלות, כי מה אני שאבוא לומר זה לאחרים, כי גם מה שאני התחלתי לנהוג כן הי' בעת צרותינו שהיינו סגורים בפעסט, וחשבתי אז שבאשר שם בפעסט בודאי לא נשאר מי שיברך על י"ב חלות, ואולי יהי' זה התעוררות חסדי ה' לרחם עלינו בעת צרה, ומני אז נשאר אצלי מנהג זה, אבל ליעץ זה לאחרים איני כדאי.

(תורת א, שאפיאן – ח"ג מכתב מב)

באשר ידוע שאצל צדיקים אמתיים, הנאספים אצלם מחשיבים מאד את הי"ב חלות, (עד שיש בתשובות ערוגת הבושם או"ח סי' קי"ב שאלה אם מותר להשאיר חלה כזו גם ביום הפסח על ידי מכירה לנכרי, כיון שהיא חביב בעיניו עד לאחת), אם כן גם חשיבות סתם של

טעם הי"ב חלות מפי ארעגדאר

בקובץ כרם שלמה נדפס מכתב וז"ל: סיפר הגה"צ מקיוויאשט זצללה"ה, שכשהיה הרה"ק מוהר"י מבעלזא אצל רביה"ק מצאנז, אז בסעודת שבת קודש סיפר הרה"ק מצאנז, שהרב הזקן (מראפשיץ) אמר שארענדאר אחד אמר 'אמאי לוקחין י"ב חלות מפני שהוא כנגד הי"ג מרגלים, ואי דהוא רק י"ב, איינם ארויף איינם אראפ', ואמר ע"ז הרה"ק מבעלזא שבזה יש לפרש הזמר 'יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי', דהכוונה יגלה לן הטעם שלוקחין 'תריסר' נהמי ולא 'תליסר' נהמי.

(קומו וקיבלו – ח"א מ"י זהב אות רמא)

יוד עם ב' חלות הוא י"ב

הר"ר הענין מאלכסנדר זי"ע אמר בדרך צחות, מה שלא נהג בי"ב חלות בשבת קודש כרבותיו הק', א יוד (גימטריא עשר) מיט ב' חלות הוא ג"כ י"ב חלות.

(שיח שרפי קודש - שבת אות נז)

רמז ללחם הפנים

לדעתי מה שמבואר בזוהר הק' ובספרי הקבלה, שיש לעשות י"ב חלות על שבת, הוא רמז ענין לחם הפנים שהיו מסדרים על השולחן בכל יום השבת, ולפי שמזה נצמח כל השפעות וברכות על כל ששת ימי השבוע, כמו כן בהי"ב חלות, ממנה יאכלו בני ישראל לחם חוקם כל השבוע, כמבואר בזוהר בכמה מקומות.

(דברי שאול, להשו"מ - מהדו"ק פרשת תרומה עה"פ ונתת על השולחן)

י"ב חלות בסעודה קדושה של שבת קודש עושה אותם כל כך חשוב, שיהי' לך כדאי לשמרם למזכרת וכו'.

(תורת א', שאפראן - ח"ג מכתב מב)

ביום השבת יערכנו לפני ה'

לחם הפנים היה כולו פנים, ולא היה בו בחינת אחוריים כלל. לכן צריך לחבר שתי החלות דשבת אחוריהן הביתה זו לזו ופניהן לחוץ, להיות כולו פנים. ואף לפי קבלת האריז"ל בענין י"ב חלות (כנגד לחם הפנים), העיקר הם שתי החלות שעליהן מברך המוציא, שמניחן זו בצד זו להיות פניהן לחוץ.

(לקוטי תורה, להתניא – פרשת עקב יז ב)

לחם הפנים היה י"ב לחמים כנגד י"ב שבטי י"ה, וכמו שיסד הפייטן שנים עשר אני יודע שנים עשר שבטיא והיינו דכל מקום שמזכיר מספר י"ב הוא למנין השבטים, והשבטים בהם מוזכר בעודת שבת ראשונה דכתיב וטבוח טבח והכן ודרשו (בבראשית רבה) ואין והכן אלא שבת, ומהסתם היה אז מוכן לכל אחד לחם אחד והיה י"ב לחמים. וכנגדן י"ב לחם הפנים. וזה שנאמר מאת בני ישראל ברית עולם, והוא על דרך מה שאמרו (פירש"י בחקותי ובשמות רבה פי"ד) ברית ראשונים של השבטים, דגמירי דלא כלה שבטא (ב"ב קמז:) דהיינו ברית כלל ישראל שהוא לעולם, כן כל שבט ושבט יש לו קדושה בפני עצמו, וזה לא יכלה לעולם ויישאר תמיד הקדושה. דכתיב איש אשר כברכתו ברך אותם ונדרש (במדרש רו"ת) שאחר כך כוללם והיינו שכל אחד כלול מקדושת כל שבט ושבט, וכל אחד יכול לקבל כל הי"ב קדושות וכו'.

(פרי צדיק - פרשת אמור אות יא)

מנעורי נהגתי אם הכנתי נר לשבת, או פת לברכת המוציא, או יין לקידוש, וכדומה בכל חפצי מצוה, בזמן שחל המצוה על האדם להכין החפץ, לא שניתי עוד להחליף בחפץ אחר, שלא לבטל זכיות החפץ.

(קול סופר, לבעל מהנה חיים – מסכת תרומות אות רנז)

מצות י"ב לחם

עיקר מצות י"ב לחם (ויקרא כד, ה), שעי"ז יגיע ויחול עלינו ברכה ושפע פרנסה, על דרך שאמרו (ראש השנה טז.) הביאו לפני עומר ושתי הלחם כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, כן כתב בספר החינוך (מצוה צז). ומהאי טעמא מצות עריכתו בשבת, כי כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין (זוהר יתרו פה.).

(ייטב לב – פרשת אמור בד"ה ולקחת סלת)

ענין הי"ב חלות שמסדרים על שולחנם ההולכים בעקבות האר"י ז"ל וכו', ועל סודות עלומים אלו תיקן מרן האר"י ז"ל יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי וכו'. והעיר על זה ש"ב הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל שאף הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ד פמ"ה) שרגיל לפרש טעמי המצוות לפי פשוטן, במצוה זו לא פירש אלא כתב וזה לשונו אבל השלחן והיות הלחם עליו תמיד לא ידעתי לו סיבה ואיני יודע לאיזה דבר אייחם אותו עד היום, הובא בחינוך (מצוה צז).

(זמירות ברך משה - בצל תומר פ"י אות י"ב)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י השבת זוכין לצאת מרשות היצה"ר ולהתדבק בהיצר טוב

כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובין אין לו לאתהי' אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עלי' וכו' אפ"ל כי ניתן באדם יצ"ט ויצה"ר, ולפעמים ח"ו מתגבר היצה"ר ואז נופל בדעת האדם לומר כבר נתגבר בי ביצה"ר, וח"ו נתבטל הטוב וח"ו אבד שברי ותקותי מד', ובאמת אסור לומר כך, כי מתנה טובה נתן לנו הקב"ה ושבת שמה והוא אותיות תשב כנודע ואז זמן תשובה ואפי' ח"ו מתגבר היצה"ר כשבא שבת יכול לשוב ולהתגבר על הרע, וכד עייל שבתא איהי אתיחדת ואתפרשת מסט"א וגובר הטוב ואז יש עלי' לכל העולמות לשורשם, ונודע שכל העליות הוא ע"י שם מ"ב, ונודע שבערב שבת יורד שלהוביתא דאשא הנקרא שלהבת יה עי' כונת רחיצה בחמין המגרש ומוריד הסטרא אחרא, להגביר כח הקדושה, וזה שהתוה"ק מזהרת את האדם כי ישבו אחים יחדו, המה היצה"ר והיצ"ט ומת אחד מהם, היינו לפעמים מתגבר היצה"ר ונופל היצ"ט שהוא האחד המיוחד משניהם, ויאמר האדם לעצמו הרי נתגבר בו כח הרע ח"ו, ובן אין לו היינו שאין בו מעש"ט הנקראים בנים כנודע, עכ"ז לא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר, היינו שלא יאמר ח"ו אבד תקותו וימסור ח"ו הכל, להיצה"ר שהוא זר, רק יחזק א"ע שלא יפול ח"ו בכל כוחותיו לצד הרע, ומפרש במה יתחזק, ואמר יבמ"ה, אותיות י"ה מ"ב היינו בעת שנכנסת שבת שיורד שלהבת י"ה, ואז ע"י שם מ"ב יש עלי' לכל העולמות ואז מתגרשת הסט"א, ואז יבא עלי' היינו גם על הנשמה שלו תבוא הקודשה ולקחה לו לאשה להעלות אותה מעומקא דתהומא, ויבמ"ה אותיות י"ה מ"ב כנ"ל, ואז יוכל לשוב ולצאת מרשות הסט"א ולחזור להתדבק בהיצ"ט ובצד הקדושה, והבן.

(אמרי יהודה בערזאן)

⚜ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ⚜

מעשה באיש אחד שנטרפה דעתו ר"ל, הביאוהו לפני מרן ז"ל משינאווא, והוא נתן לו אחד מהי"ב חלות שלו, והאיש נתרפא ושבה דעתו, לפני חג הפסח קרא מרן ז"ל אותו לבוא לפניו ולהחזיר לו את החלה, סירב האיש, באומרו כי בנפשו היא, שרפואתו תלוי' בהחלה, אמר לו מרן ז"ל: אל תדאג, אחזירנה לך, בלב מרתת החזיר האיש את החלה, ומרן ז"ל לקח נר דלוק, ותחב מזלג בהחלה, ושם את החלה בשלהבת הנר, והפך אותה סביב סביב עד שנחרכה החלה מכל הצדדים, אז החזיר לו מרן את החלה ואמר: עתה כבר אין בה דין חמץ בפסח, כיון שנחרכה, אבל הסגולה שפיר תשאר בקרבה.

(דברי יחזקאל החדש - ענייני שב"ק)

אמר הרה"ק רבי איציק'על מפשעווארסק זצ"ל בשם מרן הרה"ק מצאנז זי"ע שאם אחד רוצה שישאר אצלו על פסח י"ב חלה, ישרוף אותו עד שישאר ממנו רק אפר.

(שיח יצחק, פשעווארסק - דף ק)

כאשר סיפר ר' דוב בעריש אורטנר ע"ה לכ"ק מרן מהר"א ז"ל שהוא עוד זכה לראות אצל חסיד אחד חלה מי"ב חלות של כ"ק מרן מהר"ש ז"ל, שאלו מרן: "ומה עשה הלה עם החלה בימי הפסח" כאשר הוא השיב שהלה מכר את זה יחד עם חמצו, חייך מרן ואמר: "חסידים ידעו מה לעשות".

(הגדה של פסח - בעלזא)

סיפר הרה"ח ר' זאב פריינד ע"ה, נכד הצדיק ר' משה ארי' פריינד ראש הקהל בסיגוט, ששמע מהגה"צ ר' שלום אליעזר [מראצפערט], שהמנהג אצל הה"ק הדברי חיים היה שבכל שבת חלק הי"ב חלות לבניו הקדושים, והם מכרו אותם לנגידים ואורחים. ופעם אמר הדברי חיים: היום החלות הם חשובים מאוד ולכן תמכרו אותן רק בסכום כסף גדול. סיפר ר' שלום אליעזר שהוא לא מכר החלה הזאת לשום אדם, וכשבא פסח שרף אותו באש עד שנעשה אפר, וכך החזיק אותו, ואחר כך אמר ר' שלום אליעזר שאם היה לו עכשיו מהאפר הנ"ל היה יכול להחיות מתים.

(הללו עבדי ה', רמ"א פריינד - מערכת הצדיקים עמוד תקנט)

סיפר אבא מארי הגה"צ [ה"ה מוה"ר שמואל טייטלבוים אב"ד גארליץ אחיו של הייטב לב] זלה"ה שפ"א היו יושבים בליל שב"ק הוא והרה"ח המפורסם מו"ה ירוחם טייטלבוים מטארנא ועוד חשובים, והמתינו עליו [על הרה"ק הישמח משה זי"ע] עד בואו אל השולחן, ואז נדברו יראי ה' איש אל רעהו בקול דממה דקה והתפלאו על אשר מונע האי סבא קדישא מלקחת י"ב חלות על השולחן בש"ק כמנהג הקדושים, ואח"כ שמעו קולו בפתיחת דלת חדרו, ודממו כ"א על מקומו, והוא בא לישב על כסאו, והיה יושב ומעמיק במחשבתו כמה רגעים כדרכו בדביקות נפלא, ופתאום פתח את פיו הקדוש ואמר: אל תתפלאו שאיני לוקח י"ב חלות, יען שלא גילו מן השמים שאקח י"ב חלות, וכל שאין מגלין לי מן השמים איני עושה.

(תהלה למשה - הקדמת ספר ישמח משה ח"ג)

מרן רביה"ק בעל דבר"י זי"ע לא היה נוהג ליקח י"ב חלות, ואף שאביו מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע הי' דרכו ליקח י"ב חלות. וסיפרה הרבנית הצדיקת ע"ה שרצתה לאפות י"ב כנהוג אצל הצדיקים, אבל רבינו לא הסכים לכך, ואמר לה שהוא יודיע לה מתי תתחיל, ועד יומו האחרון לא ציווה לה. אבל מרן רביה"ק בעל בר"מ זי"ע נהג כמנהג בית אבותיו הק' ליקח י"ב חלות בשב"ק, ופע"א כששאלו אותו על זה, למה הוא לוקח י"ב חלות בזמן שדודו רביה"ק בעד"י זי"ע לא לקח, ענה ואמר בענוות קדשו: דודי הק' הבין הענינים של י"ב חלות והחליט מטעם הכמוס עמו שאינו לוקח, ואני איני מבין את הענינים, על כן אני נוהג עצמי כמנהג אבי [העצי חיים] זללה"ה שהוא לקח.

(זמירות דברי יואל - ליל שב"ק אות יז, ומשה היה רועה - ח"ה עמוד רנו)

איש אחד מקהילת טשעריץ היה חשוך בנים, והיה נוסע תמיד להרבי רבי מאיר [מפרעמישלאן], ובכל פעם הבטיחו שיהיה לו בנים, ובתוך העתים הללו בא הרב הקדוש רבי ישראל מריזין לסאדיגערי, והאיש הנזכר בא על שבת לפרעמישלאן, ולאחר השבת אמר לו הרבי רבי מאיר: הנני שולח אותך לסאדיגערי להצדיק מריזין, ושם יהיה לך ישועה, ופתח את התיבה מהשלחן ולקח משם מפתח אחד, ופתח 'שאפע' ולקח חלה אחת מי"ב חלות שלו, ואמר להאיש הנזכר: הנני נותן לך סימן להצדיק מריזין החלה הזאת, ותאמר לו: שזה מי"ב חלות שלי ואחר כך אמר להאיש הנ"ל: אתן לך סימן שתאמר להצדיק מריזין שהוא הולך בדרך המלך, ואני הולך במסילה, ואחר כך מגיעים אנחנו למקום אחד, והאיש הנ"ל רצה לילך, אמר לו רבי מאיר: אתן לך עוד סימן, זה ארבעה עשר שנים שאתה נוסע אלי, יש לך אצלי חזקה, לנגן בשבת הזמר 'יום זה מכובד', לזאת הנני מזהיר אותך, אשר בעת בואך להצדיק מריזין, יהיה באיזה יום שתהיה, תנגן הזמר 'יום זה מכובד' ותנגן כל הזמר. ונסע האיש הנ"ל לסאדיגער, ובבואו לשם באמצע השבוע אמר להגבאים שיש לו פקודה מרבי רבי מאיר להריזינער, והיה להם לשמחה, כי בעת ההוא היה הריזינער בעצבות, ומכל שכן הגבאים, מחמת שאז היה נושאים ונותנים בוויען, אם לשלוח

הריזינער בחזרה לרוסיא, וכשמעם שיש פקודה מהרבי רבי מאיר, ידעו בבירור שיהיה מהפקודה איזה שמחה ולמשיב נפש להריזינער, והניחוהו לכנוס לבית הרבי לשמוע הפקודה, וגם הגבאים נכנסו כולם לבית הרב לשמוע הפקודה.

אמר האיש: מורי ורבי רבי ר' מאיר'ל שלח אותי אליכם שתבטיחו לי בנים, ושלח לכם סימן חלה אחת מי"ב חלות שלו, ופתח הריזינער תיבה מהשלחן שלו, ולקח מפתח, ופתח 'שאפע' והניח החלה בה'שאפע'. אחר כן אמר האיש: עוד יש לי סימן, מורי אמר שהוא הולך במסילה, ואתם הולכים בדרך המלך, ואחר כך שניכם מגיעים למקום אחד. אחר כך אמר האיש הנ"ל: עוד יש לי סימן, יום זה מכובד, והתחיל לנגן יום זה מכובד בקול רם, עד שסיים כל הזמר. והרה"ק מריזין התחיל לשחוק מאוד, והאנשים שעמדו שם התחילו בשחוק גדול, עד שלא היה להם כח לעמוד שם. אחר כך אמר הריזינער: איני יודע מה רוצה [הרר"מ] ממני, ולמה שולח אלי, תסעו לביתכם לשלום, כי יש לכם ישועה והאיש בא לביתו, והיה לו ישועה בבנים ובכל טוב. וגם באותו היום נגמר בה'סענאט' בוויען, אשר הריזינער הוא מילידי סאדיגער, וזאת היה ה'יום זה מכובד'.

(עשר עטרות - מערכת ה אות ט)

שמעתי מבנו [של הרה"ק מצאנז זי"ע] הה"ק מהרש"א [מראצפערט] שליט"א, כי הי' דבר ידוע כי הי"ב חלות שלו [דהרה"ק מצאנז] מסוגלים לכל ענינים, ופ"א שאל הה"ק מי זכה לקבל מן הי"ב חלות של שבת הלזו, ואז היו שמה איש א' מפרייסן, ואיש א' מזיבענבערגען, אשר היו אז שמה על שב"ק וקבלו מן הי"ב חלות, ואמר הה"ק: מילא, מקח נשאר מקח, וקרא את האיש מפרייסן, ואמר לו כי ידע כי קודם הפסח מוכרח יהי' לשרוף החלה, אבל יוכל להטמין לעצמו את האפר כי גם ע"י אפר החלה יוכלו לפעול ישועות הנצרכת, ואפר מותר. ובשנת תרמ"ח כאשר רבינו הק' מהרש"א שליט"א הי' בזיבענבערגען והי' אצל האיש (השני) הנ"ל, וסיפר לו המופת אשר הי' לו אז בשמירת החלה הנ"ל, ואמר כי כאשר שמעתי אז את דברת הה"ק להאיש מפרייסן, הלכתי תומ"י אצל אביו מרן הה"ק, ובקשתיו 'ער זאל מיר אבשפרעכן די חלה', ואמר לי: כי אינני צריך לזה, כי כבר הותנה מעיקרא כי מי שישיג החלה, כי יהי' לו למחסה וישועה לכל אשר יצטרך.

(זכרנו לחיים, צאנז - עמוד סא)

הרב ר' מרדכי דוד ז"ל האבד"ק זמיגראד היה גיסו של רבינו ז"ל [מצאנז], והי' חשוך בנים ל"ע, וביקש אותי [המו"ל הס' הנ"ל] שאזכיר אותו אצל רבינו בשעה שמחלק הי"ב חלות דשבת קודש, שיתן גם לו חלה אחת, וענין חלוקת הי"ב חלות היה כך, בתחילה היה המנהג כשבירך רבינו ברכת המוציא בסעודה שלישית היו חוטפין הי"ב חלות, והיה הדבר מביא לידי רעש גדול, והזהיר רבינו שלא יחטפו את הי"ב חלות, רק הוא יחלקם בעצמו וכו', ואז כשביקש אותי הרב ר' מרדכי דוד הנ"ל שאזכיר אותו לפני רבינו שיתן לו חלה אחת, ישב הרב ר' מרדכי דוד בעצמו ג"כ אצל השולחן, ואמרתי לרבינו שהרב מזמיגראד ביקש אותי שאזכיר אותו לפני רבינו שיתן לו רבינו חלה אחת, והשיב לי רבינו: לפי שאתה מזכיר אותו לא אתן לו, והיה מחלק החלות להילדים, וגם לאיזה אנשים, ונשארה עוד חלה אחת ביד רבינו, וחשב רבינו למי ליתן אותה, והיו עוד מנכדי רבינו שלא השיגו עוד, וביקשו ליתן להם, ורבינו לא רצה ליתן להם, לאחד אמר, נתתי לך בשבוע העבר, ולאחר אמר, אתן לך בשבוע הבע"ל, ואני עמדתי שם אחורי כסא רבינו ז"ל, והביט רבינו עלי ושאל אותי, את מי הזכרת מקודם אודות חלה, והראיתי על הרב מזמיגראד, ושאל רבינו את הרב מזמיגראד, האם יש לך בנים, והשיב: כשהבורא יעזור יהיו לי, ואמר רבינו, ראו נא, אני מלמד אתכם שתשיבו לי מלה אחת כהוגן, ואין אתם יודעים מה להשיב, מה אתה משיב לי, כשיעזור השי"ת יהיו לך, הלא זה ידוע לכל, כשהשי"ת עוזר יש כל טוב, רק כל אדם צריך לתקן חמשה מוצאות הפה, שמה שיצא מפיו יתקיים כן, וצריך להשיב: השי"ת יעזור שיהיו לי, ואח"כ נתן לו רבינו החלה, ובעבור איזה זמן אח"כ נפקדו בזרע של קיימא.

(כל הכתוב לחיים, צאנז - דף עג)

הרה"ק ר"י מקרעסטיר זי"ע לא הי' נוהג לסדר לעצמו י"ב חלות לכבוד שב"ק, שאמר "וועז א יוד שטייט פאר די ב' חלות איז דאס אזוי ווי י"ב חלות".

(רשומים בשמך - עמוד שסא)

פע"א הגיע הרה"ק ר"ב מגארליץ זי"ע על שב"ק להרה"ק מדאראג, ומאחר שהגיע סמוך ונראה לזמן כניסת השבת לא הספיק להכין עבורו י"ב חלות, באמצע הזמירות שקודם קידוש נטל הרה"ק מדאראג את הי"ב חלות ממקומו והעבירו להרה"ק מגארליץ, כשהבחין בזה הרה"ק מגארליץ פנה להרה"ק מדאראג ושאל, הרי חלות אלו הכינו עבורו, נענה הרה"ק מדאראג ואמר 'אני לא צריך לזה, כי לי יש שתי חלות, וכשיהודי עומד בין שתי חלות הרי זה י"ב חלות, הפטיר הרה"ק מגארליץ שזהו י"ב חלות אמיתיות.

(זמירות אמרי שפר, דאראג - עמוד פ עובדא דשמואל אות יג)

סיפר רבינו [הברך משה] כי לאחר חתונתו בעיר קערעצקי לא היו לו י"ב חלות, וחותנו [בזיוו"ר] הרה"ק מקערעצקי זצ"ל צוה לו שיקח י"ב חלות כמנהג אבותיו, ואז התחיל ליקח י"ב חלות מידי שבוע בשבוע. ולאחר המלחמה כאשר הגיע לארה"ב ותמיד הסתופף בצל הקודש של רבינו [הדברי יואל] זללה"ה, היה מסופק אם ימשיך במנהג זה, או יתנהג עצמו כמו דודו רבינו ז"ל, והתיישב עצמו שימשיך במנהג זה כמו שצוה לו חותנו, וכשיהיה לו הזדמנות ידבר מזה עם דודו. ואמר רבינו, תמיד חשבתי לדבר מענין זה עם דודי, אבל לא אסתייע מילתא.

(ומשה היה רועה - ח"ה עמוד רנא)

חלק מהוצאות הגליון
בשבוע זו

נתנדב לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה יוחנן

בן הרב הגאון ר' מנחם זאב

קליין ז"ל

נלב"ע ט"ו אלול

הונצח ע"י

משפחת קליין
שיחיו

פנימי הערש"ד בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל כ"ק אדמו"ר מבית יצחק ספינקא שליט"א

בעת ביקורו של כ"ק רבינו שליט"א במחנה ויואל משה פליישמאנס נ.י.

יום ד' פרשת ואתחנן תשפ"ב לפ"ק

מרן רבינו שליט"א חזר באותו יום מעיר הנופש בעטלעהעם ניו העמפשיר ששהה שם על ד' שבועות למנוחת הנפש, ועל אם הדרך ביקר במחנה בשכונת פליישמאנ'ס שבניו יארק בקרב ישבותינו הקדושות בכ"פ השוהים שם בימי הקיץ, וגם האדמו"ר מספינקא שוהה שם על כמה שבועות בימי הקיץ.

האדמו"ר מספינקא קידם את פני רבינו בברכה, והציג את בניו ונכדיו שיחי' שנתלוו איתו

ואמר: כ'האב געהאט יעצט ביי אים אן אייניקל, נאך זעקס יאר.

רבינו: אה, מזל טוב, ס'איז א גרויסע שמחה, יעדעם מאל דארף מען געבן א שבח והודאה פאר השי"ת, אבער יעצט דארף מען געבן א טאפלטע.

האדמו"ר מספינקא: ס'איז בעסער די נסיעה צו קומען פון ניו העמפשיר ווען מ'פליעט מיט א פליגער?

רבינו: יא, ס'איז גרינגער און ס'איז סך שנעלער, ביז אהער מיט א קאר צו פארן איז כאטשיג פיר שעה.

האדמו"ר מספינקא: פון דארט אהער קיין פליישמאנ'ס איז כאטשיק פינעף א האלב אדער אפילו זעקס שעה.

א' הנוכחים: [בצחות] מ'קען דאס רופן קפיצת הדרך...?, ס'איז דא צוויי מיני קפיצת הדרך, צי דער פלאין קומט צום מענטש, צי דער מענטש קומט צום פלאין.

רבינו: עם שטייט אזוי פון אפטער רב (אוהב ישראל ליקוטים) אויף ואבוא היום אל העין (בראשית כד, מב), מכאן שקפצה לו הארץ, וועגן דעם שם פון קפיצת הדרך, וויזוי דער קפיצת הדרך איז געווען.[1]

א' הנוכחים: אז דער ארץ איז אים אקעגן געקומען, נישט ער איז געקומען.

האדמו"ר מספינקא: ואשא אתכם על כנפי נשרים... עם איז מעין צו ווייזן וואס עם וועט זיין וועז משיח וועט קומען, דעמאלטם וועט מען זוכה זיין צו ואשא אתכם על כנפי נשרים, עם נישט אויף דעם אופן, אבער כ'רעד פונעם חלק וואס מ'וועט זוכה זיין דעמאלטם צו מעין אזא בחינה.

רבינו: אונז קענען מיר נישט פארשטיין וואס עם וועט זיין לעתיד לבוא.

כ'געדענק אז כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אמאל, עמיצער איז געקומען עפעס רעדן פון דעם, וואס עם וועט

---

1 וזלש"ק: ואבוא היום אל העין פירש"י היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הדרך. ולכאורה מנין לרש"י שקפצה לו הדרך היכי מוכח מהקרא ואת, שמא יצא אליעזר זה כמה ימים. וי"ל, דהנה איתא בס' קבלה שהשם של קפיצת הארץ הוא אהו"ה והוא ר"ת של א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ והר"ת של ו'אבוא ה'יום א'ל ה'עין הוא ג"כ שם הנ"ל.

אך עדיין צריכים למודעי אם קפצה לו הדרך. או אם הוא קפץ להדרך. אך שהשם של קפיצת הדרך הוא בישר אהו"ה היוצא מר"ת א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ. וכאן השם של ו'אבוא ה'יום א'ל ה'עין הוא להיפך והא"ה. מכאן מוכיח רש"י שקפצה לו הארץ. פי' שהארץ קפצה אליו.

ועיי' בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ד סי' שפ"ז) שמבאר בשני מיני קפיצת הדרך לגבי תחומין בשבת, ע"ש.

זיין קודם, פון די זאכן פון די גאולה, האט ער נישט געווואלט רעדן דערפון, ער האט ארויס געגומען דעם רמב"ם, דער רמב"ם אין סוף הלכות מלכים (פרק י"ב הל' ב') וועלן ער רעדט פון משיח, פון די זאכן, זאגט דער רמב"ם מ'זאל נישט רעדן פון די זאכן, ער זאגט, עם ברענגט נישט 'לא לידי יראה ולא לידי אהבה', אן אינטערסאנטער לשון פונעם רמב"ם.

האדמו"ר מספינקא: עמיצער האט אמאל געפרעגט דעם טאטן ז"ל אויך, וואס ער וועט טוהן וועלן משיח וועט קומען, האט ער געזאגט, קודם זאל ער קומען... ער האט נישט געווואלט אריין גיין אין דעם שמועס.

רבינו: דער רמב"ם האט געווואלט מ'זאל נישט רעדן דערפון, אן אינטערסאנטער רמב"ם.

דער פעטער ז"ל ברענגט אסאך דעם רמב"ם, אין דברי יואל אויף עטליכע פלעצער.[2]

וציוה רבינו להביא רמב"ם הל' מלכים, וקרא רבינו מתוך הספר:

"ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, **שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה**, וכן לא יחשב הקיצין, אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים, אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר, כמו שבארנו".

א' הנוכחים: רש"י זאגט אין איכה (ב, טז) מפני מה הקדים פ"ה לעי"ן [בפסוק "פצו עליך פיהם"] 'מפני שהיו אומרים בפיהם מה שלא ראו בעיניהם', אז מ'האט געזאגט זאכן וואס מ'האט נאכנישט געזעהן, און זאכן וואס מ'האט נאכנישט געזעהן קען מען נישט זאגן.

והמשיך רבינו לקרוא מתוך דברי הרמב"ם הנ"ל:

"ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו, וכל אלו הדברים וכיוצא בהן, לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים סתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו".

ואמר רבינו: בקיצור, דער רמב"ם זאגט אז מ'קען נישט וויסן וואס עם וועט זיין "עד שיהיו", במילא זאגט דער רמב"ם מז'אל נישט רעדן, און קיינער קריגט נישט אויף עם רמב"ם.

2 עי' בדברי יואל (מועדים ח"ז) בדרוש ט"ו ודרוש ל"ז לפ' פרה, ובחלק ו' עמוד תקל"ה לפורים אופן נ"ז באריכות.

האדמו"ר מספינקא: ס'איז הלכה למעשה.

רבינו: יא, דאס האב איך געהערט אמאל ווי דער טאטע ז"ל האט געזעגטפערט פאר איינעם, האב איך עם לעצטענס נאכאמאל נאכגעקוקט, עם שטייט אזוי אין רמב"ם.[3]

3 בדברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א בסעודת הילולא רבא של מרן רביה"ק זי"ע ביום כ"ו אב העעל"ט, הזכיר רבינו עובדא זו, כדלהלן: "איידער כ'בין מסיים מיינע ווערטער, ווייל איך פארציילן א מעשה פונעם טאטן ז"ל, כ'בין נישט געווען דערבי, אבער ער האט דאס מיר פארציילט, ער האט מיר פארציילט אמאל אזוי, אז עס איז אמאל אריין געקומען צו אים א איד, כ'גדעטנק שוין נישט וועך דאס איז געווען, שוין לאנג צוריק געווען, איינער איז זיך געקומען מפלפל זיין מיט אים אין ענינים וואס עס איז נוגע ביאת המשיח, וואס עס וועט זיין קודם און וואס עס וועט זיין שפעטער, פארשידענע מאמרי חז"ל וואס איז נוגע וואס עס וועט זיין ווען משיח וועט קומען, ער האט זיך אריין געלאזט אין דעם, זאגט מיר דער טאטע ז"ל, אזוי האט ער מיר געזאגט, 'כ'האב ארויס געגומען א רמב"ם, דער רמב"ם אין סוף הלכות מלכים, זאגט דארט זייער אינטערסאנטע ווערטער, דער רמב"ם זאגט מ'טאר נישט זיך מתעסק זיין אין די ענינים, ווייל די זאכן זענען סתומים, דאס זענען פארהוילן, און ס'איז דא גרויסע מחלוקת אין דעם, אזוי זאגט דער רמב"ם, און ער זאגט אזוי, 'דברים הללו לא מביאים לא לידי יראה ולא לידי אהבה', אן אינטערסאנטער אויסדרוק איגעם רמב"ם, דאס אריין טראכטן אין דעם ברענגט נישט נישט צו יראה און נישט צו אהבה, נאר, זאגט דער רמב"ם, 'חכמה', ער זאל ווארטן, 'ויאמין', ער זאל גלייבן. וואס ס'וועט זיין? ווי אזוי ס'וועט זיין? וואס ס'וועט קודם זיין? וואס ס'וועט נאכדעם זיין? אין די אלע זאכן טאר מען נישט אריין טראכטן.

כ'מיין קיינער קריגט נישט אויף דעם רמב"ם, דער ראב"ד קריגט נישט אויפן רמב"ם, און ס'איז נישטא קיין חולק אויף דעם רמב"ם. וועגן דעם וויל איך זאגן, אין די זאכן טאר מען נישט רעדן, מ'טאר זיך נישט מעמיק זיין. דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט אויף דעם, עס שטייט אז משיח וועט נישט קומען נאר בהיסח הדעת, האט ער געפרעגט, וואס הייסט דאס בהיסח הדעת? מ'דארף יעדן טאג גלייבן אין ביאת המשיח, און מ'דארף יעדן טאג האפן צו ביאת המשיח, וואס הייסט דאס בהיסח הדעת? האט ער געזאגט, דעם רמב"ם דאס מיינט דער היסח הדעת, מ'זאל נישט אריין טראכטן וואס וועט זיין, דאס מיינט דער היסח הדעת, און אזוי דארף מען זיך צו פירן.

עי' ב'דברי יואל' פ' חקת (וכן הוא בפ' ב' תצא ובפ' פרה, ועוד) שכתב בתוה"ד: דידוע מאמר חז"ל (סנהדרין צז.) דאין משיח בא אלא בהיסח הדעת דלכאורה הא זהו סתירה להשאלה של צפית לישועה, ואין גם תפילה א' שאין מזכירין בה ענין הגאולה, ותקנו אנשי כנה"ג להתפלל ג' פעמים בכל יום על צמיחת קרן דוד ובנין ירושלים ולא יתכן להסיח דעת ממנה ח"ו, אמנם כוונת חז"ל שלא לעסוק בה לקרבו אל השכל באיזה אופן שיהי' ומתי שיהי' שזה גורם לרחקה ח"ו, ורק צריך להאמין באמונה פשוטה בלי שום התחכמות בגאולה העתידה, כי ענין זה טמון ומכוסה ליבא לפומא לא גליא, ורק פתאום יבא אל היכלו שיבא פתאום בהיסח הדעת וכו', ואולי זה כוונו לומר שבא ע"י היסח הדעת, ר"ל שיסיחו דעתן מלהתבונן בהם ולבקש דרכים לקרבו אל השכל וכו', עי"ש.

א׳ הנוכחים: מ׳פארצייטלט אז דער רבי ז״ל דער דברי יואל האט געגעבן פארן רבין׳ן זאל זיין געזונט ביי די בר מצוה, א רמב״ם אויף דרשה געשאנקן, און האט אים געזאגט, זאלסט זעהן דער רמב״ם זאל נישט בלייבן שווער...

רבינו: ער האט געזאגט ׳דער רמב״ם זאל נישט בלייבן הארב׳, אזוי רופט מען דאס, מ׳זאגט ס׳איז ׳א הארבער רמב״ם׳.

דער טאטע ז״ל אין פרשת דברים זאגט אחכה לו בכל יום שיבוא, מ׳וואלט נאר אויף ביא״ת המשיח און גארנישט מער.[4]

האדמו״ר מספינקא: מ׳האלט שוין ביי שבת נחמו, נחמו נחמו, א טאפלטער נחמה, אויפ׳ן גלות, און אויף די ישועה.

רבינו: עם וועט זיין א נחמה בכפליים, ס׳איז געווען לקו בכפליים ומתנחמים בכפליים, אזוי שטייט אין מדרש (איכה רבה ספ״א).

דעם לקו בכפליים האט מען שוין געזעהן..., באמת וואס הייסט ׳לקו בכפליים׳, בפשטות מיינט דאס די צוויי חורבנות, צוויי מאל איז חרוב געווארן דער בית המקדש, ס׳איז געווען לקו בכפליים, דער טאטע ז״ל אין ברך משה די וואך (פ׳ ואתחנן) טייטשט עם אזוי אויס.[5]

האדמו״ר מספינקא: איבערהויפט איינעם יעצטיגן דור, וואס מ׳מאכט מיט יעדע שווערקייט, איז עם טאפלט שווערער. עם איז זייער שווער...

---

4 רבינו ז״ל מבאר בזה בספרו ברך משה פ׳ דברים את נוסח ה׳אני מאמין׳, וז״ל: ״כי לכוונה זו נתקן לומר ׳ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא׳, להורות שאף על פי שיתמהמה קץ הגאולה ובני ישראל יהילו ויימתינו עד בוש, עם כל זה לא תעלה על דעתם לחשוב קיצין או להתעסק בעניני הגאולה בכל פרטיה ודקדוקיה, כי דברים אלו סתומים וחתומים מאתנו ואין לנו לעסוק בהם יותר מדאי, אלא אחכה לו בכל יום שיב״א, היינו לחכות על ביאתו ולא זולת, כי אין לנו אלא לעמוד ולצפות באמונה פשוטה על ביאת המשיח כי בא יבא ולא יאחר.

5 וכן ביאר כ״ק מרן רבינו בעל ברך משה זי״ע בספרו (פר׳ ואתחנן עמ׳ ל״א) ...והשתא יתבאר היטב מאמר המדרש חמאו בכפלים דכתיב חטא חטאה ירושלים, ועל ידי חטאיהם המרובים גרמו שלא תוכל הארץ לסבול אור קדושת המקדש הנצחי, ועל כן לקו בכפלים דכתיב כי לקחה מיד ה׳ בכפלים בכל חטאתיה, היינו שנחרב בית המקדש הראשון ובית המקדש השני, כי בגרמת החטא היה הכרח לבנות שתי מקדשות הראשונות ולהחריבן כדי להכין ולהזמין את הארץ הגשומה לקדושת המקדש השלישי... עיי״ש בדבה״ק.

רבינו: עם איז שוין צייט צו זעהן די נחמה.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ואמר רבינו: ס׳איז שוין די וואך חמשה עשר באב, מ׳גרייט זיך שוין צו די הייליגע טעג.

האדמו״ר מספינקא: מ׳הייבט שוין אן צו וואונטשן א כתיבה וחתימה טובה.[6]

רבינו: פון תשעה באב אהן – נאך פאר חמשה עשר באב – איז דא ביז צו ראש השנה פופציג טעג, זיך צוצוגרייטן צו די הייליגע טעג, לפני מ״י אתם מטהרין ומ״י מטהר אתכם, דער מ״י איז מטהר אתכם, דאס איז די פופציג טעג וואס איז דא פון תשעה באב ביז צו ראש השנה.

האדמו״ר מספינקא: דער קאזניצער מגיד (בעבודת ישראל סוף פר׳ דברים) ברענגט עפעס א רמז אויף דעם שם אדנ״י אויך, די פופציג טעג, און י׳ איז עשרת ימי תשובה.[7]

וביקו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בבריאות השלימות, א כתיבה וחתימה טובה און א גוט געבענטשט יאר.

ואיחל רבינו לחיים לכל הנאספים,

ונפרדו לשלום בידידות רב

---

6 דאיתא בספה״ק שיום חמשה עשר באב, הוא תחילה וראש לימי הדין המתחילין מאלול, וראוי לאדם שיתחיל בו בחשבון נפשו על מעשיו מכל השנה ולפיכך יש גם שנוהגים, שאם כותב אגרת לחברו מיום זה ואילך, הוא מברכו ב׳כתיבה וחתימה טובה׳, כנהוג אצל הכל מראש חדש אלול.

והגה״ק ממונקאטש ז״ל מביא אסמכתא נאה לזה, כי האותיות של ׳חמשה עשר באב׳ עולות בגימטריא תשע מאות עשרים ושמונה, כגימטריא של ׳כתיבה וחתימה טובה׳.

7 עיין בספה״ק עבודת ישראל (סוף פרשת דברים) ששמע מהרה״ק הר״ר שמעלקא זצ״ל אב״ד ניקלשבורג שהימים מר״ח ניסן עד חג השבועות הם כנגד אותיות שם אדנ״י, מר״ח ניסן עד י׳ בניסן הם עשרה ימים כנגד אות יו״ד, ואח״כ ארבעה ימי ביקור קרבן פסח נגד אות ד׳, ואח״כ מיום ראשון של פסח עד ערב שבועות הם חמשים יום נגד אות נ׳, ואח״כ יום חג השבועות נגד אות א׳, ונשלמו אותיות שם אדנ״י.

ולפי״ז כתב בעבודת ישראל דגם הימים מיו״ד באב עד חג הסוכות הם ג״כ כנגד אותיות שם אדנ״י, שמיום יו״ד באב עד ערב ר״ה הם חמשים יום כנגד אות נ׳, ואח״כ עשרת ימי תשובה נגד אות יו״ד, ואח״כ ארבעה ימים שבין יוה״כ לסוכות הם נגד אות ד׳, ואח״כ יום ראשון דסוכות נגד אות א׳, ונשלמו אותיות שם אדנ״י, עיי״ש.

תוכן השיחה עם קבוצה מאנשי שלומינו שיחיו בנאות דשא בפאלם ספרינגס יע"א

יום ג' פרשת בא תש"פ לפ"ק

השיחה נסתובבה אודות המצב במדינות באייראפע בתקופה שאחרי מלחמת העולם הראשונה

א' הנוכחים: אין די ליטא איז כמעט נישט געבליבן אויסער שאנכיי.[8]

רבינו: ס'איז אויך זייער אסאך פארדארבן געווארן.

א' הנוכחים: רבי יאנקעלע (כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק זי"ע) זאגט, מ'הערט עס אין איינע פון די טעיפ'ס, די טעיפ'ס פון די פרקי אבות שיעורים, ער זאגט אז ער וויסט פארוואס דער רשע איז געקומען... איך בין אדורך לארכה ולרחבה פון פוילן גאליציע און ס'איז נישט געווען קיין איין שטיקל וואו ס'איז נישט געווען פארדארבן. ס'האט פאסירט אין פינעף יאר נאך די ערשטע מלחמה אין גאנצע שטעט.

כ'האב געזעהן עמיצער שרייבט זיין לעבנס ביאגראפיע, זאגט ער די שטאט האט אמאל געקאכט אין תורה מיט חסידות, אבער ליידער פון נאך די ערשטע וועלט'ס מלחמה כמעט נישט... ס'איז ליידער פארדארבן געווארן דורך די אלע פארטייען און ליינעריין...

רבינו: ר' ישראל אלימלך ווערטהיימער (הי' מזקני וחשובי אנ"ש בווילייאמסבורג יצ"ו) ער איז דאך געווען א מעליצער, א גאליציאנער, האט ער פארציילט אז ביי זיי אין שטעטל אין מעליין איז אויך פארדארבן געווארן.

ער האט פארציילט ווי אזוי די שטאט האט אויסגעקוקט אמאל ווען ס'איז נאך געווען זייער א ערליכע שטאט, ער גדעלנקט ווען דער רב איז אוועק, און ער האט איבער געלאזט קינדער, איינער פון די קינדער איז געהאט געווען אין אמעריקא, ער איז געקומען ארויס קיין אמעריקא, און ער איז צוריק געפארן, האט מען אים נישט געוואלט אויפנעמען אלס רב ווייל ער איז געווען אין אמעריקא, במילא האט מען אים געפסל'ט, אזוי פרום איז די שטאט אמאל געווען, און ער האט פארלוירן דאם רבנות און זיין יונגערער ברודער האט עם באקומען, ווייל קהל האט אים נישט געוואלט נעמען, ער האט איבער געטרעטן דאם באדן פון אמעריקא, ס'איז געווען אפאר יאר אזוי...[9]

א' הנוכחים: כ'האב אמאל געזעהן ווי איינער האט באשריבן איינע פון די ליטווישע שטעט, אז די גאנצע שטעטל זענען אלע געווארן פרייע אידן ר"ל, אויסער די משפחה פון גאלדוואסער, דאם איז א איד וואם האט ביי אונז

---

8 היינו בימי מלחמת העולם השניה כשרוב הישיבות במדינת ליטא נכחדו ונעקדו כליל תקטר, גלתה הישיבה מעיר מיר שבמדינת ליטא אל עיר שנכאי במדינת יאפאן, ושם עסקו בתורה במסירות נפש עצומה עם קשיים נוראים בגשמיות, הן מחמת החום המעיק והן מחמת ההונגרה בעניני בריאות ומזון לבריאות הגוף אך עמדו שם בגבורה כחמש שנים ויצאו משם הרבה גדולי תורה ויראה.

9 יש לציין מה שמובא בס' תתן אמת ליעקב (עמ' י"ז) מתולדות הגה"ק רבי נפתלי ממעלין ז"ל, וכה מתאר: לבו הטהור התמוגג מצער בראותו ירידת הדור, ואף שעפ"י רוב שמר אבלו בלבו ולא היה מדבר מזה הרבה, אבל לפעמים נתמלא על גדותיו ולא יכל להתאפק יותר.

פעם אחת בעת ששלח לבקש את הבחורים שיבואו לעזור לו לברור את החיטים לצורך הפסח כמנהגו בכל שנה, ענה אחד הבחורים להשליח, אני אברור ואתם תאכלו?, לכאורה תשובה רגילה של נער משתמט שאינה מעוררת חשד מיוחד, אבל רבינו ברוח מבינתו החדה ראה בתשובה זו את כל שפלותו וירידתו מטה של הדור הצעיר, הוא הפליט אז מפיו קריאה מעומק הלב: אוי וויי... אוי וויי... געוואלד... ואמר בהתמרמרות לאנשי שלומו, כי כבר שנים שחושב לעצמו הנה מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו שהדור הצעיר הולך בעקבות הדור הקודם מתנהג כאבותיו ואבות אבותיו, ואינו שואל קושיות ואינו מתנסה להתחכם ביותר, כי ברגע שמתחילים להתחכם ולשאול קושיות סופו מי ישורנו, ועתה בשמעי תשובה סוררת זו, לבי מאד יפחד דמי יודע אם לעת כזאת הגענו, עת של פריקת עול חלילה, ומי חכם ויבין את אלה מה שעוד יכול לצמוח מזה ,ככה דיבר במרת נפשו בזמן שנגע ההתפרקות עוד לא היה נראה הנגע לכל במראהו הטמא, אבל הכהן כבר הבין כי נגע הנגע בקירות הבית בית ישראל סבא, ועל זה היה לבו דוי.

עד היכן ראה את ירידת הדורות תעיד אמרתו השנונה שאמר פעם לאחד מאנשי ברית ושמו ר' ביינוש כשהיה אצלו על ברית מילה, וכה אמר, ביינוש, אם יאמר לך אדם שאינך חסיד, בוודאי היית חפץ לעוקרו עם השורש, אך דע לך שאיני זוכר אם זקנך ר' גבריאל ז"ל אכל מצה שמורה בכל ימי הפסח או רק בימים הראשונים, ואולם זה אני זוכר לבטח, שאם היתה פורצת אש בביתו בשעת תפלתו לא היה זז ממקומו, אולם אתה אינך במדריגה זאת, הגם שאתה אוכל מצה שמורה בכל ימי הפסח.

געדאווענט, א ליטווישער איד, שרייבט ער פארוואס, ווייל זיי זענען געווען דעם רב'ס קאזאקן, דאס גאנצע שטעטל איז פריי געווארן פון אידישקייט, נאר די משפחה איז געבליבן.

רבינו: אזוי איז אויך געווען אין גאליציע נאך די ערשטע וועלט מלחמה, אין מזרח גאליציע איז נאך געווען ערגער, מערב גאליציע איז געווען בעסער, אבער דארט אויך, ס'האט געדויערט א צעהן יאר שפעטער מערב גאליציע.[10]

רבי מאיר אריק (אבד"ק טורנא, מח"ס שו"ת אמרי יושר, מנחת פתים על ד' חלקי שו"ע, ומל תורה הנהות על הש"ס, ועוד) פאר ווען ער איז געווען רב אין טורנא איז ער געווען רב אין בוטשאטש וואס איז מזרח גאליציע, טורנא איז מערב גאליציע, און ער איז געקומען (בשנת תר"פ) פון מזרח גאליציע קיין מערב גאליציע, אין די צאנזער געגנט, האט ער געזעהן א גרויסן חילוק צווישן מזרח גאליציע ביז מערב גאליציע, האט ער גיזאגט, ס'איז שוין קרוב צו פופציג יאר פון דעם דברי חיים'ס הסתלקות (כי מרן הדברי חיים נסתלק בשנת תרל"ו), און מ'זעהט אז די השפעה איז נאך דא.[11]

א' הנוכחים: דער באבובער רב (כ"ק האדמו"ר בעל קדושת ציון ז"ל) האט געפירט א מערכה אין מערב גאליציע.[12] ער האט דעמאלטם מייסד געווען ישיבות, ער האט געזעהן די אונגערישע ישיבות ווי אזוי זיי בליהען, און ער האט געזעהן ווי אזוי עם האט אויסגעזעהן דארט ביי זיי ס'איז נעבעך געווען בשפל המצב.[13]

---

10 בגאליציע התגוררו כמה מיליאן יהודים, מהם כשני שליש במזרח, ושליש במערב, ובראשית מלחמת העולם השניה הסכימו הנאצים והרוסים כי הנהר יהיה גבול ביניהם, גבול זה שריר גם כיום, כי רוסיה סיפחה ובלעה את גאליציא המזרחית, ואילו המערבית כלולה כיום בגבולות פולין שהתפשטה לצד מערב על שטחי מדינת דייטשלאנד.

11 ועיין בקובץ זרע יעקב (גליון י"ז עמ' רע"ד) שפעם באו איזה קבוצה של בחורים ממערב גאליציע לבעלזא הנמצא במזרח גאליציע להרה"ק המהרי"ד מבעלזא זצוק"ל, והרה"ק נהנה מאוד מהם שהלכו בשבת ומועד עם ספאדיק, שבמזרח גאליציע לא הלכו בחורים בימים ההם עם ספאדיק רק במערב גאליציע, הבחורים הללו באו מגליל צאנז ששם הניחו תפלין בחוה"מ, ומכיון שבבעלזא לא לבשו תפילין בחוה"מ ע"כ שאלו את פי הרה"ק אם ישנו ממנהגם למנהג המקום או לא, וענה להם בזה"ל: אויב מ'גייט אזא לבוש וואס איז באמת א פאָר, דארף מען שוין נישט לייגן תפלין אין חול המועד.

12 כן כותב בנו כ"ק האדמו"ר בעל דברי שלמה מבאבוב ז"ל בהקדמת הספר קדושת ציון (ח"א) ...כן עשה עבודתו כ"ק אאמו"ר זצ"ל אחרי שובו לביתו מנדודיו במשך שנות מלחמת העולם הראשונה התחיל מחדש לבנות הנהרסות ולכונן את הישיבה והרחיב גבולו במאות תלמידים בישיבה המרכזית בבאבוב ובהוספת סניפים בערי גאליציא בהרבצת תורה בהפלגה יתירה ולא חס על בריאותו ועל ממונו עד שנתעמסו עליו חובות גדולים... כה אחז צדיק דרכו לתמוך דלים ונפש נענה ישביע לחם וביתר שאת העניק לתלמידיו הבחורים שהיו ביניהם הרבה בני עניים כמו כמה מאות בחורים מגלילות טורקא בני כפרים עניים ודלים דאג עבורם די מחסורם לרוות נפש שוקקה להעניקם ולהלבישם ולהמציא להם כל הצטרכותם.

ועיין בס' במר תבבה (פ"ג) שהרה"ח רבי לייבל סטעמפל שליט"א נכד הקדושת ציון זצ"ל סיפר כי כ"ק מרן מהר"א אמר עוד בבעלזא והזר על כך בארץ ישראל, כי באבוב הוא מקום חינוך, וצריך להכיר טובה לבאבובער רב שהציל את מערב גאליציע. את הדברים הללו אמר מרן מהר"א עוד בבעלזא, והזר על הדברים בפני רבי לייבל סטעמפל הי"ו.

ועיין בספר קדושת ציון עה"ת (פר' בלק) שמביא שיחה נאה בענין קירוב הבחורים בזמנינו, ע"ש באריכות דבריו.

ויש להעתיק דברי הס' הישיבות בגאליציע (עמ' צ"ו) שמתאר את המצב הרוחני שם: ...ברם הגיעו זמנים חדשים ורוחות זרות החלו לנשב בחזקה ולהעמיד בסכנה את שלימותו של בית המדרש הישן, אוירת החופש והקידמה מוצאה את ביטויה בעתוני התקופה, ודי שאחד בעיירה יהיה מנוי על איזה עיתון כדי שהוא יחליף ידים רבות, ורעיונותיו יהלחלו בלבבות רבים, בתנאי העוני והמחסור ששררו בגליציה סברו הורים רבים כי להבטיח עתיד נאות לילדיהם עדיף לשולחם לערים הגדולות כדי ללמוד במכללות מקצועות מכובדים כגון משפט או רפואה, במקומות אלו השילו התלמידים את זיקתם לדת... חובשי בית המדרש נתמעטו ורועי הזמן ביכו את ירידת כבוד התורה והחשכת ערכה, נחוצה היתה אפוא מסגרת חזקה יותר לקשירת הנוער לתורה והאהבתה עליו ובעיקר כדי לשמור על הצעירים במסגרת היהדות מול הכוחות העזים שמשכו החוצה ובהצלחה לא מעטה, זה היה הרקע להקמת הישיבות בגליציה כצורך השעה ומשום עת לעשות לה'.

שיפור זה גרם במערב גאליציע דוקא רבי שלמה הלברשטאם שפתח ישיבות במקומות רבנותו וישניצה ובאבוב נהרו אליהן תלמידים רבים בגלל גאונותו בתורה היותו נכד שר התורה מצאנז שעל ברכיו גדל ואת ספר תשובותיו סידר לדפוס, ועל כי היה פדגוג אמן היודע את נפש תלמידיו וקושרם אליו בעבותות אהבה והערצה, הוא עצמו אמר שיעורי גפ"ת קבועים לתלמידים ,וסיפק את צורכי מזונם...

13 ועיין בס' דרכי הישר והטוב מהרה"ק מליסקא שכ' במכתבו לאחד מגדולי הדור, וז"ל: ...ואפילו בעניני תופסי ישיבות שאינם במדינות פולין הנה גם מנהג זה הוא טוב יותר מכמה טעמים, חדא, כי בכל עיר ועיר יש לכל הפחות בית מדרש אחד, ובקהילות הגדולות יש כמה בתי מדרשים והם מלאים סופרים וספרים ועוסקים בתורה בטהרה, והוא חושש מריכוז צעירים במקום אחד וילמודם אצל בחורים מבוגרים בניגוד להלכה, משא"כ כאשר ילדים לומדים אצל רבותיהם יראי השם נישאים צעירים ומסתופפים בצל צדיקי הדור, שם הם לומדים חורה בקדושה

רבינו: דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז געווען דער ערשטער רבי אין אונגארין וואס האט זיך אוועק געגעבן צו לערנען מיט בחורים. וועז ער איז געקומען קיין אונגארין האט ער געעפנט א ישיבה פאר די בחורים. זיין איידעם דער גארליצער רב האט געהאט טענות צו אים, ער האט געזאגט פארן ייטב לב, דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך, אזוי האט ער זיי גערופן, די יונגלעך, דער שווער וועט צוקומען צו גרויסע מדריגות אז ער וועט זיך אפלאזן פון די ישיבה. האט ער געזאגט כ'בין מווותר אויף אלע מדריגות, כ'וויל ענדערש הרבצת התורה פאר תלמידים.

א' הנוכחים: דער דברי חיים שרייבט דאך במדינתינו איז נישט איינגעפירט קיין ישיבות...[14]

דער גארליצער רב האט טאקע געערעדט אויפן באבובער רב זייער שטארק וועגן די ישיבה.

רבינו: דער באבובער רב (הקדושת ציון) האט אמאל געזאגט, ער האט געפירט א סדר און ער האט געהאט טויזענט בחורים וואס זענען געקומען אויף יו"ט, זאגט ער קיין איין בכור איז נישט געווען דארט, פארוואס? ווייל די ערשטע קינדער זענען פארדארבן געווארן, דער טאטע האט געזעהן דער ערשטער קינד איז א מחלל שבת, האט ער שוין די שפעטערדיגע קינדער געשיקט קיין באבוב, בעסער ווי א מחלל שבת האט ער געשיקט קיין באבוב.[15]

ובטהרה יש להם אימות רבם כמורא שמים "ולא עליהם יעלה הגשם", והוא מצדיק את הישיבות באונגארין משום עת לעשות לה', עיי"ש.

ועיין בס' נפלאים מעשיך (ח"א) שסיפר הגה"צ מפאיע זי"ע הי"ד שהרה"ק רבי משה משינאווא זי"ע היה מקרב מאוד בחורים שהסתובבו במחיצתו, ובכך היה מחזיק אותם שילכו בדרך התורה והיראה.

ופע"א נענה הרה"ק ואמר: דער טאטע פלעג רודפן בחורים, ווייל ער פלעג זיי זאגן האט"ס התונה!, אבער וואס איז געווען דער סוף? זיי זענען פארכאפט געווארן מיט ציונות און אגודה, וועגן דעם בין איך זיי היינט שטארק מקרב, כי הרבה בחורים שלא רצו עדיין להתחתן וחיפשו אחר מקום להתחמק נפלו לבורות נשברות, וע"כ ראה הרה"ק רבי משה שצריך לקרבם בדברים, כדי לשמור על הגחלת שלא תכבה.

ועיין בס' פניני חסידות (פר' צו אות י"ב) שהרה"ק המהרי"ד מבעלזא דיבר ממצב היהדות הירוד במדינת רוסלאנד, ונענה ואמר: אילו היו מנהיגי עדת החסידים ברוסלאנד מחלקים יותר 'קוגעל', היו פחות בולשעביקע"ן מבני ישראל, כי הרבה בחורי ישראל נסחפו אחר תעמולותיהם של הרוסען, ואם היו מחזיקים אותם גם בפעולות חיצוניות היו מצילים אותם מטמיון רח"ל.

ועיין בס' נפלאים מעשיך (ח"ב) שהרה"ק המהר"א מבעלזא אמר שאצל זקינו המהר"ש זי"ע לא הניחו לאברכים לבוא כי אם למבוגרים שבהם, כי הם עדיין לא מילאו כריסם בש"ס ופוסקים, ואצל זקינו המהר"י כבר התירו לאברכים לבוא להסתופף בשערי החסידות, אך עדיין נפקד מקום הבחורים, [עיין בס' י"ג אורות ח"ב שהרבנית מבעלזא ע"ה חילקה חלות רק לאברכים, והיתה חוקרת כאו"א שיאמר הפסוקים מה יקר וגו' שאומרים אחר עטיפת טלית, כדי לבדוק אם הוא עדיין בחור], אמנם אצל אביו המהרי"ד כבר החשיבו גם בחורים ונתנו להם להתחמם באור החסידות, והמשיך המהר"א ואמר – אולם אלי יבואו כבר גם הטף.

14 עיין מה שכ' מרן הק' בתשו' דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' ס"ו) וגם ישיבות אין מצוי במדינתינו מכמה טעמים נכונים כאשר שמעתי ממו"ח ז"ל מלייפניק הטעם לזה, אבל יושבים חבורות חבורות בביהמ"ד ועוסקים בתורה ובגפ"ת, עיי"ש עוד איך שמתאר באריכות דרך הלימוד בפולין וגאליציע, עיי"ש.

ועיין בס' נפלאים מעשיך (ח"א) שסיפר הגה"צ מפאיע ז"ל הי"ד שכידוע היה ישיבות באויבער-לאנד שהיה מוכר בחוקי המדינה בשם 'ראבינאט - שוהל' וכך היו תלמידי הישיבות נפטרים מלהתגייס להצבא, כי היו נרשמים כסטאדענטען שלומדים השכלה וכדו' ועי"ז נפטרו מזה, והיו גם כמה ישיבות חשובות ומפורסמות כאלו אשר גדולי עולם יצאו מבין כתליה, אבל לבחורים שבאו מאונטער-לאנד היה סכנה גדולה בזה, כי באונטערלאנד לא היו החינוך בדרך מפותח כל כך, ועל כן כשהיו באים למקומות אלו וראו שינויים גדולים ממה שהיה מקובל במדינתם כגון בלבוש וכדו', היו הרבה בחורים שבאו לידי קריעות וקלות ראש בהלכות ומנהגים קדושים שקבלו בביתם עד שנתקלקלו רח"ל, אבל מן המותר לציין שלהבחורים תושבי אויבער-לאנד לא הזיק מאומה ואדרבה נתגדלו על ברכי התורה והרבה גאוני תבל יצאו משם.

וסיפר הגה"צ מפאיע ז"ל, שפעם בא א' לשאול בעצת הרה"ק מצאנז אם לשלוח בנו לישיבה חשובה ומפורסמת מאוד שהיתה "ראבינאט שוהל" [ואותה ישיבה התנוססה לתפארת והרבה מגדולי ומאורי הדור יצא ממנה] ובכך ייפטר מהצבא, השיב לו הרה"ק מצאנז: עניערש זאל ער גיין און מיליטער ווי צו גיין לערנען און די ישיבה, כי ידע שלבחורים ממדינת גאליציע היו ההיזוק מרובה.

15 כן כותב זכרונות א' מתלמידי הקדושת ציון בס' נר המערבי (פרק ב') העיר באבוב שהיתה מרכז החסידות לאנ"ש שלחה קוי אורה על פני כל הערים והעיירות של מערב גאליציא בכל עיר ועיר, אף באותם שלא היו ישיבות עין חיים היו קבוצות גדולות של חסידי באבוב, ומספרם גדל מדי שנה, בימי חג ומועד הי' אפשר לראות בחצר באבוב אנשים מכל ערי מערב גאלי צי א ובתוכם מהאנשים הכי חשובים והמפורסמים של הערים ההם, הנהגת השטיבלעך גרמה לליכודם לחטיבה אחת שהביאה בעטי' ברכה רבה, במשך השנים האחרונות קודם המלחמה קמו כמעט בכל שנה שטיבלעך חדשים בערים שונות שעד מהרה הפכו למרכזי תורה וחסידות ולבתי יוצר לנשמות ישראל, כאשר נסע כ"ק מרן זצ"ל לבקר בעיר מן הערים קטנה או גדולה היתה ניכרת אז השפעת באבוב במילואה, רבינו זצ"ל נתכבד בכל מקום בואו בכבוד מלכים שאין דוגמתו ב"ה, עוד חיים אתנו כיום אנשים הזוכרים את הנסיעות הגדולות

א׳ הנוכחים: יא, די ערשטע זענען צוגרונד געגאנגען, און די קומענדיגע האט מען שוין געשיקט אין ישיבות.

רבינו: אזא ווערטל האט ער געזאגט, קיין איין בכור איז נישט געווען דארט.[16]

לקראקא, טארנא, אושפצין, וואדאוויץ, קרשאנוב, ניימארק, יאסלא וכו׳ וכו׳ בכל המקומות נתאספו אלפים ורבבות יהודים לקבל פני קדשו, ובכל הבתים הודלקו נרות בחלונות לכבודו כמנהג הימים ההם, אף אותם שלא נמנו מתחילה על מעריצי בית באבוב נהפך לבם לטובה, בראותם את אשר פעל ועשה כ״ק מרן זצ״ל במישור הרוחני ואת המהפיכה שחולל בקרב צעירי בני ישראל כאות הוקרה והערצה לפעולתו הברוכה יצאו גדודים לברכו ולהתברך מפיו הק׳ וכבוד שמים וכבוד הצדיקים היתה גדולה עד מאוד...

16 ויש לציין סיפור נפלא מאותו ליל הסדר המובא בס׳ למען תספר- באבוב (עמ׳ רמ״ה) פעם בליל התקדש חג לאחר שעשה כ״ק מרן אדמו״ר הקדושת ציון זצ״ל קידוש, נשא עיניו והסתבל הנה והנה על פני הבחורים היושבים לפניו, בהסדר השתתפו כאלף בחורים, אשר ישבו שורות אחרי שורות על פני רחבי בית המדרש שנתמלא עד אפס מקום, לאחר רגעים אחדים פנה לבנו הרה״צ מוה״ר יחזקאל דוד ז״ל אשר ישב לצדו, וכיון שלא רצה להפסיק בדיבור, הפך את דפי ההגדה עד שהגיע למעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע, והראה באצבעו על תיבת ׳יהושע׳, ועשה תנועה בידיו כאילו שואל היכן הוא, הר״ר יחזקאל דוד הבין מיד שאביו הק׳ מחפש בחור בשם יהושע, ושאל יהושע צאנזער?, ומרן ז״ל נענע בראשו, לא, יהושע קשאנובער?, לא, יהושע יארדינאווער, אז הרכין מרן זצ״ל בראשו.

הר״ר יחזקאל דוד חיפש בשורות הראשונות, וכאשר לא ראהו חשב שבודאי יושב באחת השורות האחרות וקרא בקול יהושע יארדינאווער, אך אין קול ואין עונה הילד אינו, כאשר ראה בחור אחד שישב סמוך לדלת שהב׳ יהושע הנ״ל אינו עונה לקריאת מרן ז״ל, עמד ממקומו ורמז להר״ר יחזקאל דוד שהוא הולך לחפשו, וירץ בכל כוחו להאכסניא של הב׳ יהושע, ויהי אך נכנס והנה רואה את יהושע מתגלגל על משכבו ומתאנח קשות, על שאלתו מה אירע, ענה שיש לו כאבים נוראים בשיניים, עד בלתי נשוא, ואולי גם חום גבוה, ואמנם ראה הבחור את לחייו המנופחות, אמר לו אראה מה שאוכל לעשות בעבורך ואחזור לאלתר, ורץ מיד לביהמ״ד שהיתה מעוטפת בשתיקה, מרן ז״ל ישב בשקט ולא המשיך בניהול הסדר אלא היה מחכה להתוודע היכן נעלם הב׳ יהושע.

השליח נגש למרן ז״ל ולחש באזנו שיהושע שוכב במטה בכאבי שיניים, והורה לו מרן ז״ל לעלות לביתו ולקחת משם אספירין עם מים חמין וליתנם ליהושע, והוסיף לומר שיצוה לו שיכסה את עצמו בחמימות, השליח רץ במהירות ומילא את שליחותו, וסיפר ליהושע את כל הפרטים, מזה גופא הוטב לו והקלו יסוריו בשמעו שרבו הגדול זוכר בו וסובל סבלו.

עברו שנים אחדות ופרצה מלחמת העולם הנוראה אשר החשיכה עיניהם ולבן של ישראל, בנוסף על עינוי הגוף האיומים נחלשה גם רוחניות הנשמה, הב׳ יהושע הנ״ל נתגלגל למחנה עבודה ושם נמצאו

חבורת קלים ויקים אשר לעגו מהשתדלותו לשמור מצוות עד כמה שאפשר, למה לך תפילין, מדוע אתה דואג על השבת וכו׳, והוא כבר נשבר כמעט לשמוע לדבריהם עד שכל הזמנעמד לנגד עיניו איך שרבו מרן דאג לכאב שיניו, וכך התגבר ועבר את המלחמה ונשאר יהודי חרד לדבר ה׳, והיה חוזר ואומר שכאב שיניו גרמו שישאר יהודי.

17 ה״ה הגאון החסיד רבי ישכר בעריש לויפער ז״ל בעמח״ס אוהל תורה שהיה מקודם דומ״ץ דזיקוב בימי הרה״ק רבי יהושע מדזיקוב זצ״ל בעל העטרת ישועה, ואח״כ תקע אהלו בעיר שימלוי ונלב״ע ביום כ״ו אב שנת תרפ״ז ושם מנו״כ.

ויש לציין מה שכתב הגאון רבי חיים עהרנרייך זצ״ל אב״ד דשימלוויא בא׳ ממכתבי ההסכמה שלו: ...שמעתי מפי הרבני החסיד המקובל המנוח ר׳ דוב בעריש לויפער ז״ל דומ״ץ דזיקוב שמנ״כ פה עירינו שימלויא בשם הגאון הקדוש מראפשיץ זי״ע שצריך לאדם למסור נפשו עבור אמונת אומן בהבעש״ט ובתלמידיו הקדושים ז״ל, וסיפר ע״ז מעשה רב ואכמ״ל.

18 החכם רבי ברוך ייטל׳ס בן הרבני הנגיד החכם השלם הרופא ר׳ יונה ע״ה, כך מכנהו בשו״ת תשובה מאהבה (ח״א סי׳ קצ״ח), וחיבר ספר טעם המלך על הספר שער המלך על הרמב״ם.

נפטר בשנת תקע״ד ונטמן בעיר פראג, וציוה לחרוט שורות הבאות על מציבתו: ״מעטים ורעים היו ימי מגורתי, הרבה יגעתי ולא מצאתי, הרביתי לי אוהבים, גם הרביתי לי אויבים, אלה מאהבתם הרימו הודי, אלה משנאתם הורידו כבודי, ואני לא קמה בי רוח, אמרתי מתי אשקוט מתי אנוח, עתה לשוא אהבתם, עתה לשוא שנאתם, אלה לריק הרימו הודי, אלה לריק הורידו כבודי, הגוף שב אל האדמה, שם תאכלהו תולעת ורמה, אל אלקים שב הרוח, עתה אשקוט עתה אנוח״.

א׳ הנוכחים: יא, ווען דעם האט מען אין באבוב אנגעהויבן מקרב זיין בחורים, זיי זאלן נישט אוועק פאלן.

א׳ הנוכחים: ר׳ שלום לויפער׳ס טאטע איז געווען דיין אין דזשיקוב,[17] און ער האט זיך פון איין טאג אויפן אנדערן אויפגעהויבן און איז געפארן קיין אונגארין אויף שאמלוי, ער האט געזאגט אז ער וועט נישט קענען אויפשטעלן קיין ערליכע דורות דארטן, ער האט געכאפט די גאנצע משפחה, איבערגעלאזט דאם דיינות, און איבערגעלאזט דעם רבי׳ן און ער האט זיך באזעצט אין שאמלוי.

א׳ הנוכחים: דער שווער פלעגט דערציילן, אז נאכדעם וואם דער נודע ביהודה איז נסתלק געווארן (בשנת תקנ״ג), האט מען נישט געוואלט אויפנעמען קיין רב אין פראג במקומו, און ליידער די ערשטע שטאט וואם איז געווארן פארדארבן פון די השכלה איז געווען פראג.

רבינו: אין פראג איז געווען דער טעם המלך,[18] ער איז געווען א תלמיד פונעם נודע ביהודה, און ער האט געזאגט

דעם רבי'ן פלאץ קען קיינער נישט ערזעצן, עם איז נישטא קיין ממלא מקום פאר'ן רבי'ן, ווען מ'האט אויפגענומען דעם זוהן רבי שמואל (בנו של הנוב"י)[19] און ער האט זיך געשלאגן מיט אים, ער האט אים נישט געלאזט זיצן אויפן פאטערס פלאץ.

דאם האט צוגרונד געלייגט פראג...[20]

---

19 בתשובה מיום ד' טו"ב אב תקמ"ד כותב הנודע ביהודה: ...זה איזה ירחים אינני במזג השוה בבריאות הגוף, וקלקי מראשי ולא אוכל אפילו לצאת ידי חובתי בלימוד הישיבה בכאן, והעמסתי עול התלמידים על בני הרב הגדול החריף ושנון מו"ה שמואל סג"ל...

ובסוף ספר הצל"ח כתב: ...ובהיותי עוסק בדפוס בשלהי פרקים האחרונים של מסכת פסחים, יסרני ד' וראשי כבד עלי, והוכרחתי אפילו עול התלמידים להעמיס עול זה על בני הרב הגדול החריף והשנון מו"ה שמואל סג"ל נר"ו...

דבר פלא שהיה לאחר פטירת הנודע ביהודה ומראה על התקשרותו אל בנו מהר"ש מצינו בספר שו"ת עמק שאלה (יו"ד סי' צ"ז) ...שמעתי ברור דהנודע ביהודה בעצמו בא לאחר הסתלקותו לבנו הגאון מה"ר שמואל שיניח לו השן שמונח באוצר הספרים שלו בקברו, והגאון מצא השן בדרך נפלא, עיי"ש.

20 בארכיוון של פנקס קהלת פראג המצוי במוזיאום העירוני מסופר, כי ראש הקהל בימיו שהיה איש נכבד בא בימים מיאן להכתיר את הגאון ר' שמואל, ונימוקו עמו כי לא יתכן שזקני וחשובי הקהל יקבלו עליהם מרא דאתרא שהכירוהו עוד מהיותו יניק וכיו"ב, ואולם כעבור ימים ספורים זימן ראש הקהל את בית הועד והציע למנות את הג"ר שמואל לאב"ד, חברי הועד ראו כן תמהו מה ראה על ככה לשנות את דעתו, גילה אז להם כי בחלומו ראה את הגאון הנודע ביהודה והתריע בו באמרו, אחת משתי דרכים לפניך, או שתמנה את בני לרב אב"ד, או שתבא הנה להתדיין עמי בבי"ד של מעלה, לפיכך נחפז ובישל את התנגדותו.

ואולם אחדים מחכמי העיר התנגדו להכתירו למלא מקום אביו ברבנות פראג, וביניהם הגאון בעל טעם המלך" ששטם אותו במדון ולחם נגדו, וכתב קונטרס זלזולים בשם "האורב" - פלוגתא דשמואל - תיובתא דשמואל, ובשולי הדפים הגהות בשם "עט מהיר", ובשער הקונטרס כתוב שמחברו הנהו "פנחס הנעיה ארגויי די סילוא ס"ט וגם שנדפס בסאלוניקי, אבל כבר נודע שבעל "טעם המלך" הוא מחברו, וכמו שהעיד בעצמו בספרו (ריש הל' גירושין) כתב שם: ...ועי' בספר "האורב" בהגהת "עט מהיר" שם האריכתי יותר וכו'...

ויש לציין שהגאון ר' שמואל בצדקותו לא השיב מלחמה, אך כשהדפיס הנ"ל ספרו "טעם המלך" על ספר שער המלך כתב הגאון רבי שמואל הערות בדברים חריפים מאוד שנדפסו בקובץ כרם שלמה (אלול תשמ"ה), ונצטט כמה מהם:

הנה בשו"ת נוב"ת (או"ח ריש סי' צ"א) הקדים הגר"ש, וז"ל: דרשתי פה בביכנ"ס מייזל שבת הגדול שנת תקנ"א בסוגיא דקימו ולא קימו במס' מכות דף ט"ו, ואעפי"כ איש אחד שלח בו יד להתלבש עצמו במה שהיה בכח השגתו לתפוס, לזאת אמרתי הנה פה מקום אתי לפרסם כאשר מפורסם לכל באי שער עירנו שהיה באסיפת כל הלומדים ובני הישיבה הש"י, שלא יהיה חוטא נשכר.

אמנם בהערה על טעם המלך שנדפס בכרם שלמה הנ"ל, וגם בליקוטי הערות לנודע ביהודה (שנדמ"ח על ידי מכון ירושלים) כותב הג"ר שמואל בזה"ל: נ.ב. ידוע בשער בת רבים וכל באי שער עירנו יודעים שבדרוש שבת הגדול שדרשתי בשנת תקנ"א דרשתי את כל זה ברבים, וגם הוא היה אז אצל הדרשה, ובא אחר כך לביתי ושאל ממני לכפול לו הדברים, ואיך חציף כולי האי לכתוב הדברים משמו בטעה"מ (פ"א מהו"מ ה"ג), הכי קרא שמו טעם המלך, גבא גיב וטעמא טעים, ומי שמכיר אותו יודע דלאו בר הכי הוא, וכל דבריו גובים הם אם תבדוק אחריו... ובהערה אחרת על דבריו כתב וז"ל: נ.ב. גונב דעת הבריות וכתב מה שאמר באורים ותומים... שוב מצאתי באורים ותומים ולמה השחית דיו ונייר מה שכבר נדפס בספר אחר...

ועוד הערה נדפסה ג"כ בנודע ביהודה הנ"ל (אוח"ק סי' ל"ו) על דברי טעה"מ הל' איסורי ביאה דף ס"ו ע"א וז"ל: ...עפרא לפומיה אשר רגל על לשונו לחרף ולגדף וללעוג על דברי חכמים, ובודאי כתב זה בעת אשר נתגלה סרחונו ברבים וגילה את זקנו ונסע לוינא להעליל על הגאון ז"ל וקנה כתבים ואסף שמועות והעלה על הספר לעשות לעצמו שם וכתב דברים...

ויש לציין החכם ייטלס חיבר כמה ספרים ובתוכם הספד על הנוב"י, וראה עוד בס' תולדות משפחת ראזענטאל לגרינוואלד (בודאפעסט תר"ס עמוד 29) מכתב תיאור מהלוויתו של ר' ברוך ייטלס בה השתתפו רבים מגדולי הדור.

21 ספר "שער המלך", ולמטה ביאור "טעם המלך":

דער חתם סופר האט געלערנט שער המלך, אונטן איז דער טעם המלך,[21] האט ער ארויף געלייגט די הענט אזוי און פארדעקט דעם טעם המלך.[22]

א' הנוכחים: דער חתם סופר אין תורת משה שרייבט אין פרשת ואתחנן, כ'האב עם פונקט געזעהן אין די וואך וואס דער רבי דער דברי יואל איז נסתלק געווארן, ער טייטשט דעם פסוק (ירמי' ט, טז) התבוננו וקראו למקוננות וכו' ותמהרנה ותשנה עלינו נהי וכו', זאגט ער, וואס איז דער 'ותמהרנה', וואס איז דער יאגעניש, און וואס איז טייטש 'התבוננו', זאגט ער, עס איז געווען א תקופה וואס איז ..., און וויל מ'האט נישט געווואלט אויפנעמען קיין איינעם פון די קינדער אדער פון די תלמידים אלס ממלא מקום, איז צוגערונד געגאנגען דאס פלאץ, אזוי ווי ביים חורבן בית המקדש, וואס האט דען געפעלט ביים חורבן בית המקדש?, תורה איז געווען זייער גרוים דעמאלטס, און עס איז געווען תנאים דעמאלטס, די איינציגע זאך וואס האט געפעלט איז געווען גילוי שכינה, איז וואס ברויך מען מקונן צו זיין? מ'קען זיצן און לערנען וויטער? זאגט ער, ניין, אז עס פעלט גילוי שכינה וועט זיין גארנישט, האט ער געזאגט, מ'האט געזעהן דעם רבין וואס איז נסתלק געווארן דא, עס איז געווען רבי יושב ודורש כמשה מפי הגבורה,... התבוננו ... ותמהרנה, שנעל זאל מען מספיד זיין, וויל איז נישט וועט נישט זיין...[23]

---

22 ומן הנכון להעתיק לשון מה שכתב הגאון המהרש"ג מסעמיהאלי (שו"ת מהרש"ג ח"א או"ח סי' נ"ז) אחר שהביא דברי הטעם המלך, וז"ל: "וידוע דלאו בר סמכא הוא כ"כ ובפרט שידוע שהי' מתלמידי הרמ"ד, והגאון רבי מרדכי בנעט לא רצה להסכים על ההוותיו על ס' שער המלך כשהדפיס את ספר שער המלך, וגם שמעתי מגדול אחד והוא הגה"צ מוואנאש זצ"ל בעמוה"ס אפסי ארץ עה"ת ועוד תלמיד חכם אחד שהחתם סופר זצ"ל כשהי' מעיין בספר שער המלך הי' משים בגד על ההוות טעם המלך כדי שלא יהיו עיניו משוטטות בהם שלא רצה לעיין בהם, ומה שגאוני גאליציען מביאין דבריו הוא משום שהיו בריחוק מקום לא ידעו מכל זה".

ויש לציין שאכן פראג ירדה מגדולתה מאחר שכארבעים שנה אחר הסתלקות הנודע ביהודה לא שימש עוד שום רב מרא דאתרא, ובנתיים הרימו הפוקרים ראש ובעוה"ר הוסרה העטרה מהעיר הגדולה.

23 וז"ל החת"ס שם, בעזה"י דרשה לז' אב תק"פ לפ"ק והיא הספד מר לנשמת הרב הגאון הרב הגאון המפורסם הישיש אב"ד דק"ק פיורדא מהו' זלמן זצ"ל ולנשמת הרב אב"ד דק"ק וועפלין מהו' ישראל זצ"ל:

בירמי' סי' ח' כה אמר ה' צבאות התבוננו וקראו למקוננות ותבואנה וכו' ותמהרנה ותשנה עלינו נהי וכו' כי קול נהי נשמע מציון איך שרדנו בשנו מאוד כי עזבנו ארץ כי השליכו משכנותינו, כי שמענה נשים דבר ה' ותקח אזניכם דבר פיו ולמדנה בנותיכם נהי ואשה וכו' כי עלה מות בחלונינו בא בארמנותינו להכרית עולל מחוץ בחורים מרחובות דבר כה נאום ה' ונפלה נבלת האדם כדמן על פני השדה וכעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף, יש לדקדק בתחילה מהו לשון ותמהרנה הלא זה אלף ושבע מאות וחמשים ושלוש שנים שנחרב הבית והיה לו זמן רב לקונן לכל הפחות אם יהי' הגלות רק כמו מהרה דמורא עלמא ימשך זמנו תתנ"ב שנים ומה מהירות שייך כאן ועוד י"ל בתחילה שלח לנשים חכמות שיקוננו בחכמתן ואח"כ אמר הנביא דבר כה נאום ה' וכו' ותו הלא כבר כתיב כי עלה מות וכו' מה דבר שוב ונפלה נבלת אדם וגם מה שייך זה לדמות לעמיר אחרי הקוצר ואין מאסף בשלומא עמיר הלז הנעזב ילך לאיבוד ע"י שאין מאסף אותו אבל כאן אם כבר עלה המות להכרית עולל ובחורים מה תקנה יש אם הי' להם מאסף או לא.

ונ"ל דבשבת ק"ה ע"ב איתא אמר ר' יוחנן כל המתעצל בהספדו של ת"ח אינו מאריך ימים מדה כנגד מדה ואותביה ר' חיי' ב"א והא כתי' כל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע א"ל ימים האריכו שנים לא האריכו ועל שלא הספידו את יהושע כמו שמצינו שגעש עליהם ההר להורגן (ראי' זו הובא במהרש"ל בשם תוס' שאנץ) וראי' לדבר שלא כתי' ביהושע ויבכו אותו כל בית ישראל או בית ישראל כמו שמצינו במשה ואהרן ולכאורה י"ל האיך יתכן שדורו של יהושע לא הי' מספידין אותו ועוד הי' ראוי לענוש ח"ו כל בית ישראל על שלא נתקבצו כל ישראל למקום אחד ועשו להם הספד בקיבוץ וי"ל בשלמא בשעת מיתת אהרן הי' משה קיים ומנהיג את ישראל והי' לו כח לקבץ אותם לספדו ברבים וכשמת משה והי' בחייו מתפלל יפקוד ה' אשר יצא לפניהם ומינה את יהושע למנהיג עליהם והי' יהושע מקבץ אותם למקום אחד אבל יהושע שלא הי' יכול לדבר פה אל פה עם הקב"ה שיפקוד עליהם מנהיג אחר בחייו וזקנים שבדורו לא בחרו מעצמם איש אחר למנהיג תחתיו ואפשר שכל א' הי' מתירא שאם יבחר מנהיג עליהם יתמעט גדולתו ועי"ז לא הי' להם מנהיג עד דורו של שאול ושמואל ולא הי' איש שיצוה לקבץ כל ישראל למקום א' להספיד יהושע ולכן לא כתיב ביהושע ויבכו כל בית ישראל וזה לא הי' תלוי רק בזקנים ולכן נענשו על זה וגם בדוד המלך שנענש אל שאול ואל בית הדמים שלא ספדו כראוי' ג"כ לא נעשע אלא שלא ספדו בקיבוץ כל ישראל.

והנה בשעת חורבן הבית גלו החרש והמסגר עם הישראל והיו מנהיגיה עמהם והם המה המשכנות של ישראל שהקב"ה נוטל רב שבהם לכפרה והנה בכל דור ודור שיש מנהיג לישראל יוכל להספיד על מיתת הצדיקים שבדורם בקיבוץ ברבים אבל הנביא הי' רואה העתידות בעו"ה בזמן הזה שכמעט שרשעי הדור מצפים ומיחלים לכליון הצדיקים ונתמעטה התורה בכל יום ויום שכמעט שתנוקת של בית רבן בטלים ואם מת מנהיג אחד מי ימלא מקומו אמת כי לא אלמן ישראל אבל בעו"ה שאנו רואין שהקהילות גדולות אינם מקבלים מנהיג אחר עליהם לאחר מיתת הצדיק אשר בקרבם וממילא לא יוכלו ישראל הספידם ברבים אלא יצטרך כל איש ישר להספיד את הצדיק בלבו ובחדר משכבו.

ולזה אמר ירמי' התבוננו ותמהרנה ותשנה קינה וכי עזבנו ארץ כי השליכו משכנותינו כלומר אף כי עזבנו ארץ אפ"ה כיון שהשליכו עמנו החרש והמסגר ומנהיגנו בינינו ע"כ תוכל לספוד ברבים כי שמענה נשים דבר ה' שיבוא עת אשר תצטרכנה ללמוד בנותיכם נהי ואשה רעותה קינה שתקוננו ביחידות וזה מחמת כי עלה מות בחלונינו להכרית עולל

רבינו: עם איז דא בריוון פונעם חתם סופר, וואו ער שרייבט מ'זאל אויפנעמען רבנים דארט וואו עס איז נפטר געווארן דער רב[24], הייסט דער חתם סופר מ'זאל אויפנעמען א רב, ער שרייבט פאר זיין אייגענע קהילה, אז מ'זאל אויפנעמען, ער רעדט מ'זאל אויפנעמען דעם זוהן אלם ראש ישיבה, אבער מ'זאל אויך נישט לאזן פריי דאס כסא הרבנות, דער חתם סופר שרייבט דאס פאר פארשידענע קהילה, מ'האט געפלעגט צו פארנאכלעסיגן און נישט אויפגענומען, שרייבט ער מ'זאל זעהן אויפצונעמען א רב, ער האט שטארק געארבעט אויף דעם, דער חתם סופר האט געהאט א ווייטן בליק.[25]

א' הנוכחים: דעם כתב סופר האט מען דאך אויך נישט געוואלט אויפנעמען.

רבינו: דאם איז נישט געווען ביים כתב סופר, נאר ביים שבט סופר, ער איז שוין געווען אן אייניקל, נאכ'ן כתב סופר האבן זיי נישט געוואלט אויפנעמען דעם שבט סופר.[26]

א' הנוכחים: מ'האט אפגעהאלטן די קבורה.

רבינו: דריי טעג האט מען אויפגעהאלטן די קבורה, ביז מ'האט אים געמאכט פאר רב.[27]

א' הנוכחים: דער חתם סופר האט זיך געזארגט פאר דעם עתיד פונעם דור, ער שרייבט אין די צוואה פאר זיינע קינדער 'יעשו קיבוץ וריבוץ ופעלים לתורה'.[28]

מבחוץ שתינוקות של בית רבן יתבטלו ובחורים מרחבות ותורה נתדלדל בכל יום ויום ואין מי שימלא מקום הצדיק שמת וינהיג דורו תחתיו ולכן אמר דבר כה נאום ה' ונפלה נבלת אדם כדומן דהיינו שלא יחשבו אם נפילת האדם הצדיק כנפילת דומן על פני האדמה וכעמיר מאחרי הקוצר וזה יהי' מאחר שיהי' דור ואין מאסף דהיינו שלא יהי' להם מנהיג ולא יוכלו להספיד בקיבוץ אך כל יחיד ויחיד לבדו ולכן יצטרכו ללמוד קינה את בנותיהן.

24 בספר 'תולדות משפחת רוזנטל' מביא מכתב מהחת"ס שמוכיח קהילה של העמידה רב, וז"ל: ...כפי הנראה כתר הרבנות הפקר הוא פה, הרבה קהלות קבלו עליהם רבנים זרים מארץ רחוקה, לא נודע להם מתמול שלשום, האין צרי בגלעד?, למה לכם זאת להביא ממרחק לחמכם?, בארצנו נמצאים רבנים צעירים וגדולי תורה ואין להם פרנסה, והמה קבלו איש זר, מבלי שידעו מי הוא ומה הוא, ומה הם מעשיו...

ובתשובות חתם סופר (לאדאן סי' י"ט) ...וע"ד רופא הנפש בעוה"ר פשתה המספחת הזאת, שלא לקבל רב ומורה, דבר אחד בדור הזה בעוה"ר פרץ במלואו, כל מקום שיש מנהיג ומושל בשבט התורה, ויואה לגדור האפשרי, אבל במקום שאין רב יושב על כסא עולה הפרוץ אחד לאחד, והחוצפה תסגי, ואפי' אם לומדי העיר ומנהיגיה צדיקים, מכל מקום אין נביא בעירו, ועוד, דבר אחד לדור וקדירי דבי שותפי וכו', ויש אשר אומרים מי אדון לנו, אין כל רב עולם ספון וחשוב להם מגבהותם, כי המה מופלגי תורה ואנשי מעשה, ואם האמת אתם שכחו כי רע"ק ור' יהושע שנתמנה נשיא נהגו כבוד וכו' וכן ברבי גמליאל קבלו עליהם ראב"ע לנשיא, והיו גדולים ממנו, ואפי"ה היה נשיא עליהם כי השלמים הללו לא חסו על כבודם נגד תקנת הכלל שצריכים לשופט ומושל, ובפרט הישיבות מתמעטות בעו"ה, ועי"ז מקום להרבצת תורה ונתבטלה ע"י שאין שם רב,

ועיין תשובות רבות בעניני רבנות, בגון בחו"מ סי' י"ג, סי' קס"ד, יו"ד סי' שכ"ט, ח"ו סי' נ"ה, או"ח סי' נ"ט, ועוד.

25 יש לציין שמפורסם בהרבה קובצים וספרי זכרון מאמר נוקב שכתב הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל הנקראת 'פרעשבורג-פראג' (ונדפס בס הנפלא "זכרון למשה" שי"ל בשנת המאה לפטירת החת"ס ז"ע) בה הוא כותב באריכות גדולה החילוק שראה בעיניו בין העיר פרעשבורג שהחזיקה את גחלת היהדות לבין העיר פראג אשר המשכילים הרסוה ממסד ועד הטפחות, והוא מאריך לנמק הטעמים לזה, והמאמר מסתיים "החתם סופר ניצח!".

26 כפי שסיפר מרן שליט"א כמה פעמים באריכות שבני העיר רצה לקבל עליהם לרב את המגיד דמותא הרב שרגא פישמאן, ולא רצו לקבל את השבט סופר, וככה נמשכה הריב עד שהמגיד הנ"ל עלה על הארון הקודש והודיע שהוא מבטל את מועמדותו.

27 ונעתיק כאן מה שמתואר בס' הגדה של פסח - פרעשבורג (עמ' צ"ו) ...ראשי הקהילה שבכוונתם לכבד את רצון רבם האהוב התאספו ביום ב' והסכימו ביניהם לקבל על עצמם את מרות בעל ה'שבט סופר' לרבם, וכן כאשר הציגו ראשי הקהילה לפני בני הקהילה את החלטתם ענו כל בני הקהילה פה אחד מקודש, יחי אדוננו מורינו ורבינו נ"י!, ביום השלישי התקיימה הלויה של רבינו, ראשון המספידים במעמד אלפי בני ישראל שהתאספו לחלוק כבוד אחרון לרבם התכבד בנו הגדול רבי עקיבא יעקב זצ"ל שהאריך בדברים חוצבי להבות אש לעורר את הבאים לחלוק את הכבוד האחרון, ולהתאבל על גודל האבידה, ובסוף דבריו הודיע כי מוחל הוא על כבודו במילוי מקום אביו, ובטוב טעם ודעת הכתיר את אחיו הצעיר בעל השבט סופר בכתר הרבנות, כי לו יאתה תהילה, ובתום דבריו ענו קהל האלפים: כן דברת יחי מורינו לעולם!.

ועיין בנצי"ב וכן משמע ביעב"ץ (סי' שנ"ו סק"ה) שמותר להלין את המת אף לכבוד החיים, כי כשמלינין לכבוד החיים אין בזה בזיון למת, והנוב"י נשאר בצ"ע. ועיין בשדי חמד (אות פ"ו בשם ס' צפיחית בדבש) שכ' שנהגו העולם דמי שמתה אשתו ורוצה לישא את אחותה עושים השידוכין קודם קבורת המת, וזימנין סגיאין אישתהויי אישתהי קבורת המת עידן ועידנין, עד אשר יבואו אל עמק שוה ויתפשרו ביניהם, כיון שמה שעושים כן הוא לנייח נפשה, דמסתמא ניחא לה להנפטרת שתכנס אחותה במקומה, ואם לא יעשו השידוכין בשעת חימום יש לחוש שמא לא יתרצה הבעל, לכן אין שום חשש משום הלנת המת, ומנהג ישראל תורה היא.

רבינו: ער האט טאקע געטוישט אונגארין, ווען דער חתם סופר איז געקומען קיין פרעשבורג דעמאלטס איז אונגארין געווען זייער אן עם–הארץ'ישע מדינה, עם איז נישט געווען קיין ישיבות, דער חתם סופר האט דאם אריין געברענגט, עם איז נישט געווען קיין ישיבות, ביז צום חתם סופר, דער חתם סופר האט געמאכט אין פרעשבורג[29], דאם איז אין ווינקל, צפון מערב פון אונגארין איז דאם געווען, אבער ער האט געהייסן פאר די תלמידים, אלע זאלן עפענען ישיבות, במילא איז אזוי געווארן ביי זיינע תלמידים, און די תלמידים האבן דאם ווייטער אריבער געפירט[30]. דער כתב סופר האט שוין געהאט זייער א גרויסע ישיבה, נאך א גרעסערע ישיבה ווי דער חתם סופר, און ער האט געהאט זייער געלונגענע תלמידים וואס דער כתב סופר האט ארוים געגעבן.[31]

די אלע תלמידים זענען שוין געווען צושפרייט אין אונגארין ממזרח למערב צפון ודרום, זיי זענען שוין געווען ווייטער אנגעקומען ווי דער חתם סופר"ס תלמידים, אזוי האט זיך אנגעפילט אונגארין מיט תורה. דער ערוגת הבושם איז געווען א תלמיד פונעם כתב סופר, און דער סאטמאר רב דער שבט מיהודה, רבי משה הרש פוקם דער רב פון גראסווארדיין, אלעם איז געווען תלמידים.

א' הנוכחים: דער מאדער רב איז נישט געווען קיין תלמיד?

רבינו: דאם איז שוין געווען א דור שפעטער.

א' הנוכחים: רבי יוסף חיים זאנענפעלד.

רבינו: יא ער האט אויך געלערנט אין פרעשבורג ביים כתב סופר.

א' הנוכחים: ער איז געווען א חבר מיט רבי יהודה גרינוואלד מיטן ערוגת הבושם.

רבינו: זיי זענען געווען אין וויען, דעמאלטס ווען דער דברי חיים איז געווען אין וויען, רבי יוסף חיים זאנענפעלד האט נישט געקענט פריי ווערן פון די מיליטער, בימים ההם איז נישט געווען אזוי פשוט מיט די מיליטער, איז ער געווען אין צאנז, און ער האט זיך מזכיר געווען, האט אים דער דברי חיים געזאגט, 'דו וועסט זיין א געראר...', ער האט זיך זייער דערשראקן, האט ער געזאגט, 'דו וועסט זיין א געראר פאר אידישע קינדער אין ארץ ישראל', אזוי האט אים דער דברי חיים געזאגט.

המשך בגליון הבא אי"ה

---

28 עיין בצוואתו הקדושה לבניו ולביתו אחריו הוא עומד ומעורר אותם על החובה הקדושה המוטלת על כל אחד לעסוק בהרבצת תורה בישראל וכדברי קדשו: ...ועשו קיבוץ וריבוץ ופעלים לתורה ברבים, ואם מעט לפניכם, מאותו מעט אשר חננכם ה', לימדו ברבים בכל מאמצי כח...

29 כאשר מעיד על כך בנו הגה"ק רבי שמעון סופר מקראקא בעל מכתב סופר, בדברי ההקדמה שלו לשו"ת יורה דעה המכונה פתוחי חותם וזה לשונו שם: ...מיום היותו בן ח"י שנים עד היותו בן ע"ח למד תורה ברבים כששים שנה, עד כי בא דבר ה' להוציא את האור מגרתיקה, ומשה עלה אל האלוקים יום ה' כ"ה תשרי שנת ת"ר לפ"ק, שמעתי מפיו הקדוש מיום אשר החל ללמוד עם תלמידים לא עבר עליו יום בשנה שלא למד תורה ברבים חוץ מתשעה באב, גם בליל יום הכפורים התאספו אליו העדרים ולימד אותם סדר עבודת יום הכפורים בבית המקדש שיבנה במהרה בימינו, אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי היה גופו הקדוש מדוכא ביסורים קשים וחליינו הוא נשא משנת תקצ"א, וכשהיה גוסס סמוך למיתה קרא אליו איזה תלמידים ואמר לפניהם חידושי תורה, למען לא יעבור עליו יום בלי תלמוד תורה דרבים.

30 ונציין הלשון שהובא בדרשותיו של הכתב סופר על אביו הק': ...ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו, אבי אבי רכב ישראל משה רבן של ישראל, בימיו נתרבה הישיבה, ובאו מכל מקום תלמידים ביונים אל ארובותיהם, היה עבד נאמן לקהילה שלשים ושלש שנים, ועבד נאמן בכל כוחו לתלמידיו, היה פה תמיד איזה מאות בחורים, רוב רבנים במדינתינו ובכל מדינת המלך מתלמידיו, וחכמי העיר כולנו תלמידיו, וכך היא תפילה למשה איש האלוקים בצוואתו...

31 בתקופת מרן החת"ס היו בישיבתו כמאתים וחמשים תלמידים וכמובא להלן במכתבו לקהילת פיורדא, ובימיו של הכתב סופר נתוספו ספסלי בבי מדרשא ושהו בה למעלה מארבע מאות תלמידים, (ראה במכתבו של הכתב סופר באיגרות סופרים סי' כ"ח). יש לציין לדברי בעל השבט מיהודה שאמר בשמו של מרן החת"ס שאין לו אלא כשלשה עשר תלמידים בלבד, והוסיף וביאר את דבריו, תלמיד נקרא מי שלומד עם רבו ואוכל עם רבו ויושב עם רבו וישן עם רבו.

ויש להוסיף כאן מה שכתב הגאון רבי משה יוסף האפמאן זצ"ל דומ"ץ פאפא בהקדמת ספרו מי באר מים חיים: ...כשהייתי בן י"ט שנה הלכתי לישיבה הרמה ישיבת מורי הכתב סופר, ומצאתי שם חברים צדיקים וחסידים ומתמידים וחריפים ארבע מאות בחורים, כולם אהובים כולם ברורים, והיו עומדים צפופים בבית המדרש הישן על מקום קטן, ומי שלא ראה לא יאומן כי יסופר, והיה משגיח על תלמידיו בהשגחה גדולה והיו שומרים שרואים בחלונות חדרי הבחורים. ואמר לאאמו"ר ז"ל שיאמינו לו שגם החת"ס לא זכה לישיבה כזה, כי בישיבה החת"ס החסידים לא היו חריפים, והוא זכה לתלמידים חסידים וקדושים וחריפים...

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא קדישא
של מרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע

יום ה' שופטים שנת תשפ"ב לפ"ק | בבית מדרשינו בעיר מאנסי יע"א

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'.

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב זי"ע ועכ"י, טייטשט אויס דעם פסוק, כי יפלא ממך דבר למשפט, מיינט מען די משפט של מעלה, וואס דאס מיינט תשובה, אזוי זאגט ער אין פרשת שופטים, ס'איז שוין געווען חודש אלול, מ'גרייט זיך שוין צו די הייליגע טעג, און ס'איז א זמן פון התעוררות תשובה, ער האט שוין געזאגט אזוי מוסר, מ'זאל זיך צוגרייטן תשובה צו טוהן אויף די הייליגע טעג, טייטשט ער אויס אזוי דעם פסוק לדרכו, כי יפלא ממך דבר למשפט, מ'זאל וויסן און פארשטיין דאס ענין פון תשובה, וקמת ועלית אל המקום, מיינט מען מ'זאל גיין אין ביהמ"ד, אזוי טייטשט ער אויס, מ'זאל אויפשטיין פון בעט, אויפשטיין פון שלאף, עורו ישנים משינתכם, וקמת ועלית אל המקום, מיינט מען בתי כנסיות ובתי מדרשות, אזוי טייטשט ער אויס דעם פסוק.

כ'האב געקלערט אזוי, עס שטייט אין כתנות אור (פ' נצבים) פונעם מהר"ם א"ש, ער פרעגט א קשיא, ווי אזוי נוצט תשובה, א איד האט ל"ע געזינדיגט, איידער ער האט געזינדיגט האט ער זיך געקענט מתקרב זיין צו די קדושה, ישראל קדושים הן, ער האט זיך געקענט מתקרב ווערן צו די קדושה, ווען מ'האט געזינדיגט, איז ער ל"ע נתרחק געווארן פון די קדושה, ער איז געווארן דערווייטערט, די גמרא זאגט (פסחים ע:ג) נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, א זאך וואס איז געווען ראוי און ס'איז נדחה געווארן פון די קדושה, אינו חוזר ונראה, קען ער שוין נישט ווערן נאכאמאל ראוי, און אויב אזוי, פאר וואס מ'האט געזינדיגט איז מען געווען ראוי נתקרב צו ווערן צו די קדושה, און ווען מ'האט געזינדיגט איז מען נדחה געווארן, איז ווי אזוי נאך תשובה קען מען נאכאמאל נתקרב ווערן צו די קדושה, פארוואס זאל איך נישט זאגן נראה ונדחה אינו חוזר ונראה? אזוי פרעגט דער כתנות אור די קשיא.

דער זיידע ז"ל אין ייטב פנים, אין די תורות אויף שבת שובה, ברענגט ער צו די קשיא, און ער פלאגט זיך אויף עטליכע אופנים צו פארענטפערן די קשיא. ברענגט ער אראפ אויף איין פלאץ, אין אות כ"ד, ברענגט ער אראפ אזא תירוץ, אז אונז פסק'ענען מיר בעלי חיים אינן נדחין, א זאך וואס איז געשחט'ן קען נדחה ווערן, אבער א לעבעדיגע בהמה, א בעל חי אינו נדחה, אזוי זאגט ער.

באמת איז דאס א מחלוקת אין מסכת יומא רב מיט ר' יוחנן, צי בעלי חיים נדחין צי בעלי חיים אינן נדחין, נו ענטפערט ער נאר דער תירוץ אויב איך זאג בעלי חיים אינן נדחין, ער אליינס זאגט, אויב רשעים בחייהם קרוים מתים, קומט אויס, איז דאך שוין נישט שייך דאס צו ענטפערן. אבער באמת, ס'איז א מחלוקת אין די גמרא, צי בעלי חיים נדחין צי בעלי חיים אינן נדחין, און וואס וועט טוהן דער מאן דאמר וואס האלט אז א בעל חי ווערט יא נדחה.

כ'האב געקלערט אפשר אזוי, א קורצן תירוץ צו פארענטפערן די קשיא, פארוואס זאג איך נישט דיחוי, ווייל אפילו לויט דער מאן דאמר וואס זאגט בעלי חיים נדחין, דאס איז דוקא א בהמה, די חיות

פון א בהמה איז א שוואכע חיות, די בהמה עסט, טרונקט, גייט, קומט, אזא מין חיות, דארט איז שייך דיחוי, אבער א איד וואס קומט אין ביהמ"ד און ער לערנט תורה, די תורה הקדושה וועלט אנגערופן תורת חיים, כי היא חייך ואורך ימיך, די תורה ברענגט אראפ חיות, א יימל'ישע חיות ברענגט די תורה אראפ. די משנה אין אבות זאגט, גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא, די תורה הקדושה איז משפיע חיות, דאס איז א אנדערע מין חיות, דאס איז א לעבעדיגע חיות, א רוחניות'דיגע חיות, וואס די תורה הקדושה איז משפיע פאר א איד. במילא אז די תורה איז משפיע א רוחניות'דיגע חיות, אזא מין בעל חי וואס ער זיצט און איז עוסק בתורה, וואס ער לעבט אין א לעבן פון תורה ומצוות, דאס איז אן אנדערע מין חיות ווי א בהמה, און אפילו דער מאן דאמר וואס ער זאגט בעל חי נדחין, דאס מיינט מען נאר א בהמה א בעל חי דער קען נדחה ווערן, אבער א איד וואס איז עוסק בתורה, ער איז דבוק אין די תורה, און איז יונק חיות, א חיות דקדושה, אזא בעל חי וועלט נישט נדחה, במילא אז ער וועלט נישט נדחה קען ער תשובה טוהן, און ער קען נתקרב ווערן צו די קדושה.

במילא האב איך געקלערט אזוי, די פסוק וויל טאקע דאס זאגן, כי יפלא ממך דבר למשפט, וועז ס'וועט פארהוילן ווערן א זאך, א דבר למשפט, אזוי ווי דער זיידע ז"ל טייטשט אין ייטב לב, כי יפלא ממך דבר למשפט, מיינט מען משפט של מעלה, אויף דער ענין פון תשובה, דברי ריבות בשעריך, עס איז דאך א גרויסע מחלוקה צי איך זאג בעלי חיים נדחין צי בעלי חיים אינן נדחין, ס'איז דאך א מחלוקה אין די גמרא, וואס איז די עצה?, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה', טייטשט דער זיידע ז"ל, מ'זאל אויפשטיין און גיין אין ביהמ"ד, אל המקום אשר יבחר ה', אז מ'וועט גיין אין ביהמ"ד און מ'וועט עוסק זיין בתורה, מ'וועט לערנען תורה וואס איז תורת חיים, דאס וועט משפיע זיין א חיות דקדושה, און אזא בעל חי וועלט נישט נדחה.

דאס קען זיין, מ'בלאזט שופר ראש השנה, עס שטייט פון רבי סעדיה גאון צעהן טעמים אויף תקיעת שופר, איין טעם איז דער זעלבער טעם וואס דער רמב"ם זאגט, עורו ישנים משינתכם, לעורר לתשובה, נאך א טעם זאגט רבי סעדיה גאון, צו דערמאנען מתן תורה, וויל וועז מ'האט געגעבן די תורה איז געווען קול שופר חזק מאוד, בלאזט מען שופר צו דערמאנען מתן תורה. פארוואס בלאזט מען שופר צו דערמאנען מתן תורה? וואספארא שייכות האט דאס צו ראש השנה? שבועות וואלט מען געדארפט דערמאנען מתן תורה, פארוואס דערמאנט מען דאס ראש השנה, נאר מ'בלאזט שופר ראש השנה ווי דער רמב"ם זאגט און ווי רבי סעדיה גאון זאגט לעורר לתשובה, נאר ס'וועלט שווער די קשיא, לעורר לתשובה, עס נוצט תשובה? ווי אזוי נוצט תשובה? פארוואס זאל איך נישט זאגן אז מ'האט געזינדיגט במשך פון די יאר נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, וועגן דעם בלאזט מען שופר, מ'דערמאנט מתן תורה, דער אויבערשטער האט געגעבן א הייליגע תורה פאר כלל ישראל, אז ער האט געגעבן א הייליגע תורה, דאס איז תורת חיים, עס ברענגט אריין א חיות דקדושה אין א איד, במילא קומט אויס אזא חיות דקדושה וועלט נישט נדחה, במילא נוצט תשובה, בלאזט מען טאקע שופר אויף מעורר זיין צו תשובה.

כ'האב געקלערט אזוי צו זאגן די וועלטער, עס איז היינט די יארצייט פונעם זיידן ז"ל דער ייטב לב, דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז געווען גדלותו בתורה שקידתו וקדושתו געוואלדיג גרויס, ער האט געהאט א כח לעורר לתשובה, ער האט געהאט א געוואלדיגער כח הדרוש, און ער האט געזאגט דרשות מעורר צו זיין אידן לתשובה, ער האט זיי מעורר געווען און זיי האבן געווויינט בדמעות שליש, ער האט מעורר געווען אידישע קינדער צו תשובה.

עס דערמאנט מיך א מעשה, דער מהר"ם שיק איז געווען רב אין חוסט, חוסט איז נישט וויט פון ס'גוט, אמאל איז עס געווען איין מדינה, היינט איז עס אפגעטיילט, עס האט זיך צוטיילט אין שטיקלעך, חוסט איז היינט א אנדערע מדינה, אבער אמאל איז עס געווען אלעס איין לאנד, עס איז נישט געווען וויט, אז מ'איז געפארן מיט די באהן האט מען איין שעה געקענט זיין אין סיגוט, דער ייטב לב מיטן מהר"ם שיק זענען געווען גרויסע עוואלדיגע ידידים, כאטשיג דער מהר"ם שיק איז דאך געקומען פון אן אשכנז'ישער חדר, ער איז געקומען פון פרעשבורג, פון יענעם חדר, ער איז געקומען קיין חוסט, און ער האט זיך באקענט מיטן ייטב לב, ער איז געווען מלא התפעלות פונעם ייטב לב, אז ער האט געזאגט, אז ער האט נאכנישט געזעהן אזא אדם השלם ווי דער ס'גוטער רב, אזוי האט דער מהר"ם שיק געזאגט, כאטשיג ער איז געווען א תלמיד פונעם חתם סופר, און דער חתם סופר איז געווען איז אזוי גרויס געווען מ'קען זיך דאס נישט פארשטעלן, האט ער געזאגט אז ער האט נישט געזעהן אזא אדם השלם ווי דער סיגוטער רב.

דער מהר"ם שיק איז נישט געזונט געווען, און דער ייטב לב איז געפארן מבקר חולה זיין דעם מהר"ם שיק, וועז דער ייטב לב איז ארויס געגאנגען האט דער מהר"ם שיק געזאגט "ער האט מיר אריין געברענגט א שטיק חיות", ער איז געווען שוואך, האט ער געזאגט, דער רב איז געווען דא, אזוי האט ער געזאגט פאר דער וואס איז געווען דארט, בעפאר דעם איז געקומען אויך עפעס א אשכנז'ישער רב, ער איז אויך געקומען מבקר חולה זיין, יענער איז געקומען אזוי אביסל בעצבות'דיג, האט ער געזאגט, יענער רב איז געקומען האט ער מיר אריין געברענגט עצבות, און דער ס'גוטער רב איז אריין געקומען מיט א שמייכל, ער האט מיר אריין געברענגט א חיות... דער ייטב לב האט משפיע געווען א חיות דקדושה אין אידן, ער האט טאקע מעורר געווען אידישע קינדער צו תשובה, אבער ער האט אויך אריין געברענגט אז לא ידח ממנו נדח, ער האט געפירט א

ישיבה, ער האט געלערנט, מרביץ תורה געווען, און אזוי האט ער אריין געברענגט א חיות דקדושה אין אידישע קינדער.

אונז האבן מיר געהאט די זכיה דאס יאר צו זיין אויף א שבת אין סיגוט, מ׳איז געווען א שבת מיט געהויבענע אידן, ס׳איז געווען א גרויסער התעוררות, ס׳איז געווען א געהויבענער שבת, עס כאפט מיר נאך יעצט אן א ציטער, וועז איך דערמאן מיך פונעם שבת...

דער זיידע ז״ל האט מרביץ תורה געווען פאר אידישע קינדער, תורה, טהרה, און קדושה, ער האט אריין געשיינט אין אידישע קינדער געהויבנקייט, הייליקקייט, ער האט געזאגט פאר די פטירה, ער האט געהייסן אויפשרייבן אויף די מציבה ״העמיד תלמידים הגונים וישרים״, ער האט געזאגט אז ער וועט זיך נישט שעמען מיט די תלמידים לא בזה ולא בבא, זייער ערנסטע ווערטער, זיי זענען טאקע אלע תלמידים געווען געהויבענע אידן בני עליה. דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען געדענקען דרכי אבות, און זעהן זיך צו פירן בדרכי אבות.

כ׳בין געקומען דא אהער קיין מאנסי, אין ביהמ״ד פון אונזער קהילה דא, עס איז מחיה נפשות צו קומען אהער, א ווארימער חסידישער ביהמ״ד, אידן קומען דא לערנען און דאוונען, עס זיצן יונגעלייט און לערנען, אידן קומען דא אהער דאוונען און לערנען, מ׳איז זיך קובע עתים לתורה. עס איז חודש אלול, מ׳דארף זיך גרייטן צו די הייליגע טעג, מ׳דארף געדענקען די ווערטער פונעם זיידן ז״ל, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה׳, מ׳זאל אויפשטיין אינדערפרי און קומען אין ביהמ״ד, ער זאגט דברי ריבות בשעריך, עס קריגט זיך ארום דער יצר טוב מיטן יצר הרע, זיי קריגן זיך ארום, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה׳, מ׳זאל קומען אין ביהמ״ד, אם אבן הוא נימוח, און דאס דארף זיין די הכנה צו די הייליגע טעג.

עס קומט ראש השנה, מ׳זאגט ראש השנה אין די תפילות יעדעס מאל, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, זאל מען אריין טראכטן פירוש המילות, וידע כל פעול כי אתה פעלתו, יעדע זאך וואס איז געמאכט געווארן זאל וויסן אז דער אויבערשטער האט אים געמאכט, ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, יעדע באשעפענישע זאל פארשטיין, פארשטיין איז מער ווי וויסן, דאס איז שוין פארשטיין מיטן שכל, כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ויאמר דאס איז מ׳זאל זאגן, דאס איז שוין מ׳זאל עס קענען מסביר זיין פאר א צווייטן, ה׳ אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, וואס הייסט ומלכותו בכל משלה, וועמען מיינט מען דעם ׳בכל׳, ומלכותו בכל משלה, מ׳קען זאגן מ׳מיינט דעם מ׳מיינט יענעם, דעם איד, א פרייער איד, א גוי, די גאנצע וועלט, ומלכותו בכל משלה מיינט מען זיך, אז דער אויבערשטער׳ס מלכות איז מושל אויף אים, ומלכותו בכל משלה מיינט מען זיך אליינס, צו וויסן ומלכותו בכל משלה, כדי מ׳זאל דאס פארשטיין און וויסן, קען מען נישט נאר אויב מ׳מאכט די ריכטיגע הכנה אום חודש אלול.

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה׳, אויפשטיין און קומען אל המקום אשר יבחר ה׳, עס דארף זיין ווי דער זיידע ז״ל, תורה מיט א חיות דקדושה, אזוי ווי דער ייטב לב האט איינגעפירט, מיט א חיות דקדושה, מיט א פלאם פייער, מיט א חיות דקדושה, ווארימע אידן, ווארימע חסידישע אידן.

ברוך ה׳, וועז איך קום קיין מאנסי, מ׳קומט דא אין ביהמ״ד, עס דערפריידט דאס הארץ, מ׳זעהט א חשובע תלמוד תורה, א מיידל שולע די בית רחל, די ישיבות, ס׳איז שוין דא צוויי, דער כולל, ס׳איז אזא חשוב׳ער כולל אז פון אנדערע קריין קומען יונגעלייט לערנען דא אין דעם כולל, מ׳זעהט התרחבות גבולי הקדושה, מ׳בויעט נייע בנינים פאר די תלמוד תורה, נייע בנינים פאר די בית רחל, מ׳גרייט זיך צו בויען נייע בנינים פאר די ישיבות, און מ׳גרייט זיך צו עפענען א פלייש געשעפט.

אז איך רעד אינעם ייטב לב׳ס יארצייט, וועל איך דערמאנען, דער זיידע ז״ל דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגוט, ס׳איז געווען אין סיגוט וועז ער איז געקומען, איז געווען זייער אסאך פראסטע מענטשן, און ער האט אסאך כוחות אריין געלייגט און שטאט ביז ער האט אויפגעהויבן די שטאט, ער האט עס געמאכט פאר א חסידישע געהויבענע שטאט, וועז ער איז געקומען קיין סיגוט האט ער געהאט צוטוהן מיט די קצבים, עס איז אים נישט געפעלן די פלייש באנק וואו מ׳פארקויפט די פלייש, מ׳האט פארקויפט כשר׳ס, און מ׳האט פארקויפט טריפות, עס איז נישט געווען אפגעטיילט, אינעם זעלבן פלאץ האט מען פארקויפט ביידע, איין זייט איז געווען כשר׳ס און איין זייט איז געווען טריפה, עס איז אים נישט געפעלן, ער האט זיי אנגעהויבן צו זאגן אז עס קען אזוי נישט גיין, און האט אנגעהויבן צו מאכן תקנות אין די פלייש געשעפט, די קצבים האבן אנגעפאנגען צו בונטעווען, זיי האבן געשריגן ביז יעצט איז גוט געווען, עס איז דאך אויך געווען רבנים אין סיגוט פריער און פאר זיי איז דאס גוט געווען, דער נייער רב מאכט שוועך גזירות, און די קצבים האבן געהאט טענות, א קצב יונג איז דאך א קצב יונג, און ער האט געפאדערט און געמאנט, עס קען אזוי נישט זיין, זענען געגאנגען די קצבים, זיי האבן געווארפן שטיינער, און אויסגעבראכן די פענסטער׳ס פון שטוב, מ׳האט אים אויסגעבראכן די פענסטער מיט שטיינער.

עס איז דא אפילו א וועלטל וואס ער האט געזאגט - דער זיידע ז״ל דער ייטב לב האט געקענט זאגן א וועלטל, ער איז געווען אזא פריינטליכער מענטש, דער קדושת יו״ט נישט, אבער דער ייטב לב יא - האט ער געזאגט וועז מ׳האט אים געווארפן שטיינער, מ׳האט אים אויסגעבראכן די שויבן, און איינער האט געגומען א שטיין וואס

מ׳האט אים אריין געווארפן אין שטוב, און ער האט געזעהן אז די שטיין איז גרעסער ווי דער לאך, איז ער געשטאנען און געקוקט ווי אזוי איז דער שטיין אריין געקומען, דער שטיין איז דאך גרעסער ווי דער לאך, האט ער דאס פארציילט פארן זיידן, האט דער זיידע ז״ל געזאגט, וואס פארשטייט עטץ נישט?, עס איז געווען אסאך שטיינער, התחילו האבנים מריבות זה את זה, יעדער האט געזאגט עלי יניח צדיק את ראשו, איך וויל פליהען דעם צדיק אין קאפ, האט דער אויבערשטער געמאכט פון אלע שטיינער איין שטיין, אזוי האט ער געזאגט א וועלט.

אבער ס׳איז נישט קיין וועלט, דאס איז אן אינטערסאנטע זאך, ער האט צוזאם געזומען די שטיינער און אוועק געלייגט, שפעטער האט ער געבויעט זיין ביהמ״ד א חסידישע ביהמ״ד, די שטיינער האט ער אריין געלייגט, און דאס איז געווען דער אבן הפינה פאר זיין ביהמ״ד, מסירות נפש על קדושת שמו יתברך, דאס איז דער יסוד פונעם ביהמ״ד. דאס דארף צו זיין דער יסוד מיד ולדורות, דאס איז עד היום הזה דער יסוד, מסירות נפש אפאר קדושת שמו יתברך, תורה ומצוות מיט א חיות דקדושה.

אז מ׳קומט דא אהער, כ׳זאג עס דא אז כ׳האב הנאה און א גרויסער קורת רוח צו זעהן ווי דער רב פירט דא דעם ביהמ״ד די קהילה און די מוסדות, עס שטייגט עס וואקסט און ס׳בליהט, עס איז א נחת רוח פארן זיידן ז״ל דער ייטב לב אז עס פירט זיך אזוי ווייטער, ערליכע חסידישע אידן, מ׳דארף זעהן אריין צו לייגן כוחות נישט נאכצולאזן.

מאנסי איז זייער א שיינע ערליכע שטאט, אבער ווי כ׳האב שוין אמאל גזאגט, עס איז דא די ״מחנה אלקים״ און אסאך האבן דאס איינדערקענט, עס איז דא א גרויסע ״מחנה אלקים״ דא, עס איז דא טויזענטער אידן יראים ושלמים, באמת א מחנה אלקים, די אידן זענען מחנה אלקים וואס זיי לייגן א דגוש אויף ערליכקייט, אויף געהויבנקייט, געהויבנקייט אויף זיך, מ׳קומט אין ביהמ״ד, מ׳דאוועט מיט מנין, מ׳גייט אין די מקוה יעדן טאג, מ׳האט א שיעור, מ׳איז זיך קובע עתים לתורה יעדן טאג, מ׳פירט אן ערליכע חסידישע שטוב, געבויעט אויף צניעות, אויף ערליכקייט און אויף אפגעהיטנקייט, מיטן אויבערשטן׳ס הילף וועלן זיי זעהן דורות ישרים ומבורכים, זיי וועלן דאס מנחיל זיין פאר די קינדער נאך זיך.

לעומת זה איז דא אזוי ווי אין אנדערע מקומות, איז דא ״מחנה מגושמים״, מגושם׳דיגע מענטשן, די קאפ ליגט זיי אין גשם, קאלט, זיי האבן נישט קיין חיות דקדושה גארנישט, ווי אזוי וועלן שוין אויסזעהן זייערע קינדער? ווי אזוי וועט דאס גיין וויטער? וועט ס׳וויל האבן ערליכע אידישע דורות, מוז ער באלאנגען אינגאנצן אין מחנה אלקים, כדי אז בדרך הטבע מיטן אויבערשטן׳ס הילף וועט נישט אריין בלאזן די בייזע אמערי׳קאנער וויינטן אין זיין שטוב.

וועגן דעם וויל איך זאגן דא, כ׳דעד דא אין ביהמ״ד, כ׳דעד דא פאר אנשי שלומינו, מאנסי איז זייער א גרויסע שטאט, כ׳דעד גרויס, אין שטח איז דאס גרויס, און מ׳וואוינט צושפרייט, און מ׳האט פארשידענע שכנים, דארף מען זייער נזהר זיין מיט וועלכן שכן מ׳מעג זיין נאנט, און מיט וועלכע שכן מ׳דארף נישט זיין, עס מעג זיין א נאנטער שכן, אבער נישט לאזן די קינדער גיין אהין, און נישט זיך אליינס גיין, עס איז זייער וויכטיג.

דאוונען, מ׳דארף זיך מתאמץ זיין צו קומען דאוונען אין ביהמ״ד, כ׳דעד שוין נישט אינדערוואכן וואס וועט ס׳קען פארן איז אוודאי אזוי, מ׳קומט דא אין ביהמ״ד, מ׳האלט זיך צוזאמען, מ׳לערנט צוזאמען און מ׳דאוונט צוזאמען, עס האט א געוואלדיגע השפעה, און אפילו שבת קודש אז ס׳איז מעגליך זאל מען קומען דאוונען אין ביהמ״ד.

אונז האבן מיר געהאט נישט לאנג צוריק א גרויסע אסיפה אין קרית יואל, מ׳האט צוזאם גערופן די נשים צדקניות מעורר צו זיין אויף עניני קדושה און עניני צניעות, און עס איז געזאגט געווארן דברים טובים, מ׳האפט אז עס האט אויפגעטוהן, כ׳וויל בעטן דעם מאנסי׳ער ציבור, מ׳זאל מאכן די זעלבע אסיפה דא אין מאנסי פאר אנשי שלומינו, און דער רב זאל זיין געזונט זאל מעורר זיין דא אין מאנסי פאר אנשי שלומינו די אלע ענינים וואס מ׳דארף מעורר זיין אין אזעלכע הייליגע וויכטיגע ענינים.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען גיין אין די דרכים, אזוי ווי דער זיידע ז״ל דער ייטב לב האט געזאגט פאר זיין הסתלקות, האט ער געזאגט, עס איז דא וואס זיי זאגן תורה, האט ער געזאגט, ער זאגט אן פאר זיינע קינדער, מ׳זאל זאגן תורה, און ווען מ׳זאגט תורה וועט מען בענטשן אידישע קינדער, האט ער דעמאלטס געטייטשט, כה תברכו את בני ישראל, אזוי זאל מען בענטשן אידישע קינדער, אמור להם, מ׳זאל זיי זאגן, מ׳זאל רעדן צו זיין, דאס איז געווען די צוואה פונעם זיידן ז״ל דער ייטב לב.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען דאס מקיים זיין, מ׳זאל קענען זאגן פאר אידישע קינדער, מחנך זיין, זאגן וואס מ׳דארף צו זאגן, און דער אויבערשטער זאל געבן ווערטער אין מויל אריין וואס צו זאגן, דער אויבערשטער זאל העלפן זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, עס איז יעצט חודש אלול, אידישע קינדער דארפן ישועות, אידישע קינדער דארפן רפואות, אידן דארפן אסאך ענינים, בני חיי ומזוני רויחי מיט שידוכים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל אויספועל׳ן אלעס גוט׳ס פאר אלע אידישע קינדער אין די ימי הרחמים והרצון, דער אויבערשטער זאל העלפן א כתיבה וחתימה טובה, א גוט געבענטשט געזונט יאר אין אלע ענינים, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בס"ד

NUAH 347.916.6824

וּלְמַעַן תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה הַנְּתֻנָה בִּימִין, וּלְמַעַן אַבְרָהָם אֹהֲבֶךָ אֵ"ל הַחֶסֶד

הלא הוא כבוד ידידינו הנעלה, וידיד כל בית ישראל עם סגולה, הנודע לשם ולתהלה, ביושר פסילה, איש אפונות רב ברכות, מהולל בתשבחות, ברוך הוא לקל עליון קונה שפים וארץ, בכל האפסים הוא משובח ונערץ

הרבני הנגיד הטפסר המרומם, אדיר המעשים ונזר הפעולות, בונה ופקים עולמות של תורה

מו"ה

אברהם בראך

הי"ו

פטרון ישיבתינו הק'

אברהם עמוד החסד, פלא מדע וחכמה, התייצב בגבורה ובמסירות, ברוח ובגשם, להקים ולבסס בית רבתי שמגדלין בו תורה ותפלה, ואברהם עודנו עומד על משמרתו בעצה ובתבונה להוסיף על הצלחתה לרומם קרנה למעלות רמות בכמות ובאיכות להגדיל תורה ולהאדירה

א לו דברים נאמרים בשיר ורננים, בשם כל תלמידי ישיבתינו הקדושה הנאמנים,
הללוהו בתוף ומחול הללוהו במנים ועוגב

ב רגשי חדוה וששון וגילה, הננו מביעים ברכה המשולשת בתורה, עטה אורה,
רם כי לך הודע, ידידינו עוז הרבני הנגיד הפואר

ר אשון למקראי קודש, להיות נענה בכל עת וזמן לקריאת הקודש של עטרת ראשינו
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ה ון עושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, בתמיכתו הנלהבה להקים עולמות של תורה
בעוז ותפארה עדי עד, נגילה ונשמחה בך

ם פזר אלפים ורבבות ליחדים ולרבים בסבר פנים יפות, כי לו נאה כי לו יאה
להדרו ולגדלו ולעצמו ולברכו ברכת **מזל טוב**

בעת שהשמחה שורה בפעונו בחגיגת

שמחת הכנסת ספר תורה

להי"כל אשר בנה לה'

בית המדרש "בנין בראך" הפואר

ביום א' לס' ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה (תבוא) הבעל"ט

ב רכתא להרים, לאורך כל היפים, תזכו להלאה לרבות פעלים,
לישב בהרחבת הדעת באוהלים, ברב ברכות

ר וב תענוג ונחת דקדושה דורות ישרים, כולם אהובים
וכולם ברורים, ויהיו בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו

כ ל יופיא, מרן דבשפיא יהון בסעדיא, ויברכו בכל אילן פליא,
דתליא בפזליא, ויעמדו הזכותים לדור דור

ת ורה תורה חגרי חג, להשפיע ברכה המשולשת בתורה לנותני'
ותומכי' עדי נזכה לביאת משיח ולבנין בית הבחירה בפה

המברכים בברכת התורה

הנהלת ישיבה לצעירים